

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Meryem ÇELİK

TÜRKİYE’DE OKULÖNCESİ EĞİTİMİN GELİŞİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Selami SÖNMEZ

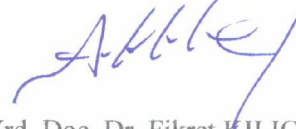
ERZURUM-2007

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalının Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Selami SÖNMEZ
Danışman / Jüri

Yrd. Doç. Dr. Fikret KILIÇ
Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÖK
Jüri Üyesi

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. .../.../2007

Prof. Dr. Vahdettin BAŞÇI
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
ÖNSÖZ.....	VII
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	2
1.2. Alt Problemler.....	2
1.3. Amaç.....	2
1.4. Önem.....	2
1.5. Sayıtlılar.....	3
1.6. Sınırlılıklar.....	3
İKİNCİ BÖLÜM	
2. YÖNTEM.....	4
2.1. Araştırmanın Modeli.....	4
2.2. Araştırmanın Yöntemi.....	4
2.3. Veri Toplama Araçları.....	4
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3.TÜRKİYE’DE OKULÖNCESİ EĞİTİMİ.....	5
3.1. Okulöncesi Eğitimin Felsefesi.....	5
3.2. Okulöncesi Eğitimin Amaçları.....	6
3.3. Okulöncesi Eğitiminin Politikası.....	7
3.4. Okulöncesi Eğitimin Programları ve Amaçları.....	8
3.5. Okulöncesi Eğitimin Metotları	14
3.6. Okulöncesi Eğitiminin Değerlendirme Şekilleri	14
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4.OKULÖNCESİ EĞİTİMİN TARİHİ GELİŞİMİ.....	16
4.1. Avrupa’da Okulöncesi Eğitim.....	16
4.2. İslam Dünyasında Okulöncesi Eğitim.....	20
4.3.Osmanlı’da Okulöncesi Eğitim.....	23
4.3.1.Kısmen anaokulu işlevi gören kurumlar.....	24

4.3.1.1. Sıbyan mektepleri.....	24
4.3.1.2. Islahhaneler.....	24
4.3.1.3. Darüleytam-ı Osmani.....	24
4.3.1.4. Darüleytamlar.....	25
4.3.2. Anaokullarının kuruluş ve gelişmesi.....	25
4.3.3. Anaokulları ile ilgili yayınların gelişmesi.....	37
4.3.3.1. Anaokullarını tanıtan ve öğretim yöntemlerini açıklayan yayınlar.....	37
4.3.3.2. Anaokulu çocuklarına yönelik yayınlar.....	39
4.3.4. Anaokulu öğretmeni yetiştirilmesinde gelişmeler.....	41
4.4. Cumhuriyet Döneminde Okulöncesi Eğitim.....	43
4.4.1. Milli Eğitim Şuralarının da okulöncesi eğitim.....	46
4.4.2. Kalkınma planlarında ve yıllık programlarda okulöncesi eğitim.....	65
4.4.3. Türkiye’de okulöncesi eğitiminin bugünkü durumu.....	79
4.4.3.1. Kurum merkezli eğitim	82
4.4.3.1.1. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı kurum temelli modeller.....	83
4.4.3.1.1.1. Özel yada resmi bağımsız anaokulları.....	83
4.4.3.1.1.2. Özel yada resmi anasınıfları.....	83
4.4.3.1.1.3. Uygulama anaokulları yada anasınıfları.....	83
4.4.3.1.1.4. Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen projeler.....	83
4.4.3.1.1.4.1. Erken Çocukluk Eğitimi Projesi.....	84
4.4.3.1.1.4.2. Okulöncesi Eğitimden İlköğretime Geçiş Projesi.....	84
4.4.3.1.1.4.3. Okul-Veli-Çocuk Eğitim Programı.....	84
4.4.3.1.1.4.4. Mobil Anaokulu Projesi.....	84
4.4.3.1.1.4.5. Yaz Okulu Programı.....	85
4.4.3.1.2. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na bağlı programlar.....	85

4.4.3.1.2.1. Kreş ve gündüz bakımevleri.....	85
4.4.3.1.2.2. Çocuk yuvaları.....	85
4.4.3.2. Ev temelli model.....	85
4.4.3.2.1. Milli Eğitim tarafından yürütülen programlar.....	86
4.4.3.2.1.1. Anne Çocuk Eğitim Programı.....	86
4.4.3.2.1.2. Aile-Çocuk Eğitim Programı.....	86
4.4.3.2.1.3. Anne-Baba-Çocuk Eğitim Projesi.....	87
4.4.3.2.2. Diğer kuruluşlar tarafından uygulanan programlar.....	87
4.4.3.2.3. Sivil toplum kuruluşlarının okulöncesi eğitimi hizmetleri.....	87
4.4.3.2.3.1. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği.....	87
4.4.3.2.3.2. Anne-Çocuk Eğitim Vakfı.....	87
4.4.3.2.3.3. Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı.....	88
BEŞİNCİ BÖLÜM	
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	90
5.1. Sonuç.....	90
5.2. Öneriler.....	92
KAYNAKLAR.....	95
ÖZGEÇMİŞ.....	100

ŞEKİLLER DİZİNİ

	SAYFA NO
Şekil 3.1. Okulöncesi Eğitimde Program Geliştirme Tasarımı.....	10
Şekil 4.1. 1923 – 1924 / 2003 – 2004 Eğitim Öğretim Yıllarında Okulöncesi Eğitimindeki Öğrenci Sayısındaki Artış.....	80
Şekil 4.2. 1992-2005 Arası Anaokulu- Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programında Kayıtlı Öğrenci Sayıları.....	89

ÇİZELGELER DİZİNİ

	SAYFA NO
Çizelge 3.1. Bazı Avrupa Ülkelerinde Okulöncesi Okullaşma Oranı.....	20
Çizelge 4.1. Okulöncesi Eğitim Hizmetlerinden Yararlanan Çocukların Kurumlar Göre Dağılımı	55
Çizelge 4.2. 2001- 2002 Eğitim – Öğretim Yılı Okulöncesi Eğitim Kurumları, Çocuk ve Öğretmen Sayıları ile İlgili Türkiye Geneli	75
Çizelge 4.3. 2001-2002 Eğitim – Öğretim Yılında Bölgelere Göre Resmi ve Özel Okulöncesi Eğitimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	76
Çizelge 4.4. 1991-2005 Yılları Arası Anaokulu ve Anasınıflarının Okullaşma Oranı.....	79
Çizelge 4.5. Türkiye’de 1923 – 2005 Arası Eğitim – Öğretim Yıllarına Göre Okulöncesi Eğitimde Sayısal Gelişmeler.....	81
Çizelge 4.6. 2006 Yılı Okulöncesi Eğitimine Ait Sayısal Veriler.....	82

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKİYE’DE OKULÖNCESİ EĞİTİMİN GELİŞİMİ

Meryem ÇELİK

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Selami SÖNMEZ

2007-Sayfa 95

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Selami SÖNMEZ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÖK

Yrd. Doç. Dr. Fikret KILIÇ

Bu araştırmada 0-6 yaş gurubu çocukların gelişimine büyük etkisi olan okulöncesi eğitimin Türkiye’de gelişimini incelemeye çalıştık.

Türkiye’de 1908’de bazı illerde görülme başlayan ana okulları 1912-1913 yıllarında ilk resmi olarak kurulup yaygınlaşmaya başlamıştır. 1930 yılında en kötü dönemini yaşayan bu eğitim kademesi 1960’lardan sonra gelişmeye başlamıştır. 2005 yılı itibariyle okullaşma oranı %16’lardadır. 2006 yılında okulöncesi eğitimde 550.146 öğrenci, 20.910 öğretmen ve 18.539 okul bulunmaktadır.

Sonuç olarak, araştırmamızda okulöncesi eğitimin bugün ülkemizde önemi anlaşılmasına rağmen geçerli nedenlerden dolayı istenilen düzeye ulaşılmadığı görülmüştür.

ABSTRACT

MASTER THESIS

THE DEVELOPMENT OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN TURKEY

Meryem ÇELİK

Süpervisor: Assist Prof. Dr. Selami SÖNMEZ

2007-Page 95

Jury: Assist Prof. Dr. Selami SÖNMEZ

Assist Prof. Dr. Mehmet KÖK

Assist Prof. Dr. Fikret KILIÇ

In this study we tried to analyze the development of early childhood education which is of great contribution to the development of children aged between 0-6.

Kindergartens which were encountered in some cities in 1908 were first formally founded in 1912 and 1913 and began to spread. This educational institution which experienced its worst period in 1930 began to improve after 1960s. By 2005 the rate schooling was about %1. In 2006, there were 550.146 students, 20.910 teachers and 18. 539 schools in early childhood education.

Consequently, though the importanu of early childhood education has been anderstood fully in our country, it has been observed that the demanded level has not been achieved due to the practical reasons.

ÖNSÖZ

İnsanoğlu birçok donanımlara sahip olarak dünyaya gelir. Belli bir potansiyelle dünyaya gelen çocuğun bunları en üst seviyeye çıkarabilmesi ancak uygun çevre içerisinde mümkündür. 0-6 yaş insanın yaşamı için birçok kritik dönemlere sahiptir. Zihinsel, psiko-sosyal, duygusal, sosyal, dilsel gelişimlerin en hızlı olduğu bu dönemde çevre faktörü çok önemlidir.

Erken çocukluk eğitimi de denilen okulöncesi eğitimi 0-6 yaş arasındaki çocukların tüm gelişim alanlarını bir bütün olarak desteklemek, bakımlarını ve korunmalarını sağlamak ve onları ilköğretime hazırlamak için verilen eğitimidir.

Gelişmiş ülkeler okulöncesi eğitimin önemi ve gerekliliğinin farkında oldukları için bu eğitimi çok küçük yaşlarda zorunlu kılmaktadırlar. . Okullaşma oranları bizim çok ilerimizde %36-100 arasındadır.

Türkiye’de okulöncesi eğitimin önemi Osmanlıdan itibaren anlaşılmasına rağmen uygulamada istenilen düzeylere varılamamıştır. Okullaşma oranının en düşük olduğu kademe okulöncesi eğitimidir. Son yıllarda erken çocukluk eğitiminin çocuk açısından önemi ülkemizde daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır. Buna paralel olarak gerek resmi gerekse özel kuruluşlar bu eğitim kurumlarını yaygınlaştırma çalışmalarını hızlandırmışlardır. Kalkınma Planlarında ve Milli Eğitim Şuralarında okulöncesi eğitim ve yaygınlaştırılması ile ilgili kararlar alınmasına rağmen uygulamada birçok gerekçelerden dolayı istenilen düzeyde ilerleme sağlanamamıştır. Okulöncesi eğitim; zorunlu bir eğitim değildir. Okullaşma oranı %16'lara henüz yükselebilmektedir.

Bugün Türkiye’de okulöncesi eğitim uygulamalarında diğer ülkelerde olduğu gibi iki temel model kullanılmaktadır. Bu modeller “Kurum Merkezli Model” ve “Ev Temelli Model”dir.

Çalışmamız esnasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Selami SÖNMEZ Bey’e teşekkürü bir borç bilirim.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çocukluk dönemindeki eğitimin önemi daha ilk çağlarda anlaşılmıştır. Bu çağ düşünürlerinden Plato ve Aristo günümüzde de güncelliğini koruyan çocuk eğitimi ile ilgili ilk teorik yaklaşımları sunmuşlardır.

Ortaçağda Doğuda ve Batıda genelde dini eğitim baskındır. Dindar insan yetiştirmek amaçlanmıştır. Batıda 15.yy ortalarında çocukların eğitimleri konusundaki görüşler dini nitelikten çıkmaya başlamıştır. 15.yy da Rönesans ve 16.yy da Reform hareketleri sonucunda Batıda kilisenin gücünün azalmasıyla çocuğa verilen önem artmıştır. 20.yy la kadar çocuğun eğitimindeki görüşler sistemli bir biçimde gelişmiştir. Çocuk merkezli yani çocuğun ilgi ve kabiliyetlerini dikkate alan eğitim anlayışı kabul görmüştür. 20.yy son çeyreğinde gerçek bir duyarlılıkla yaygın bir şekilde okulöncesi eğitimin çocuk açısından önemi kabul görmüştür.

İslam dünyasında ise eğitime çok önem verilmiş kadın erkek ayrımı yapılmamıştır. Çocukların eğitiminden babası sorumlu tutulmuş okula başlama için belli bir yaş şartı konmamıştır. Farabi, İbn Sina, En Nemerî ve daha birçok düşünürleri çocukluk eğitimi ile ilgili günümüzde de geçerliliğini koruyan yöntemleri savunmuşlardır. Örneğin; çocuk eğitiminde oyun, bireysel farklar, eğitimde kolaydan zora ilkesi ve çocuk gelişiminin dikkate alınması gibi.

Osmanlıda 1908’lerde günümüz modern okulöncesi eğitim anlayışı ve uygulamalarına rastlamamıza rağmen devletin içinde bulunduğu durumlardan dolayı gerekli önem ve değer bu eğitim kademesine verilememiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında mali yetersizliklerden dolayı okulöncesi eğitim için ayrılan bütçe ilköğretime aktarılmış ve 1960’lara kadar rafa kaldırılan bir eğitim kademesi olmuştur.

Günümüzde çocuk gelişimi açısından önemi daha iyi anlaşılan okulöncesi eğitimini yaygınlaştırma çalışmaları hız kazanmıştır. Gerek Milli Eğitim Şuralarında gerekse kalkınma planlarında gündemde yer almasına rağmen hala yeterli diyebileceğimiz düzeye gelmemiştir.

1.1 Problem

Türkiye’de okulöncesi eğitim kademesinin tarihi gelişiminin nasıl geliştiği incelenmiştir. Araştırmanın bu temel problemi doğrultusunda, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.2. Alt Problemler

1. İlk, orta ve yakın çağda Avrupa’da ve İslam dünyasında okulöncesi eğitiminin tarihi gelişimi nedir?
2. Türkiye Cumhuriyeti’nde okulöncesi eğitim uygulamaları nasıldır?
3. Türkiye’de okulöncesi eğitimin tarihi gelişimi ve günümüzdeki durumu nedir?

1.3. Amaç

Bu araştırma, Türkiye’de okulöncesi eğitimin tarihi gelişimini ortaya koyarak elde edilen bulgular ışığında bu eğitim kademesinin yaygınlaştırılmasındaki eksiklikleri belirlemek ve bu eksiklikleri gidermeye yönelik yapılabilecek çalışmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1.4. Önem

Çocukların zorunlu eğitim çağına gelmeden öncede aile dışında belli kurumlarda, eğitimcilerin rehberliğinde yetiştirilmeleri düşüncesi, eski tarihlere uzansa da bu düşüncenin uygulamaya konulması yenidir. Modern anlamda okulöncesi eğitim uygulamaları, ülkemizde bu düşüncenin ortaya atıldığı Avrupa ülkelerine göre daha da yenidir. Okulöncesi kurumları, gelişen toplumlarda giderek resmi okul sisteminin bir parçası haline gelirken; devlet ve yerel yönetimler, vakıflar gönüllü özel kişi ve kuruluşlar okulöncesi eğitim kurumu açıp çalıştırmaktadırlar. Böylece çalışan kadının çocuğuna güvenli bir bakım ve eğitim hizmeti sağlanmasına yardımcı olurken; büyük şehirlerin apartman tipi konutlarında, giderek daha fazla çekirdek haline dönüşen aile ortamlarında azalan sosyal ilişki imkanlarını hem çocuğa hem de yer yer anneye sağlamak açısından çok önemli bir işlev görmektedirler. Böylece okulöncesi kurum, yalnızca çocuğun eğitimi konusunda aileye yardımcı olmanın ötesinde annenin veya ailenin bazı

sorunlarına çözüm imkanı bulabileceği merkezler haline dönüşmektedir.

Araştırma Türkiye’de okulöncesi eğitimin tarihsel süreçteki gelişimini ve bugünkü uygulamaların felsefi, sosyal ve eğitsel temellerini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır.

1.5. Sınırlıklar

1. Bu araştırma, Türkiye’de okulöncesi eğitimin tarihsel süreci ile sınırlıdır.
2. Araştırmada elde edilen bulgular ulaşılan kaynaklarla sınırlıdır.

1.6. Sayıtlılar

Araştırmanın gerçekleşmesi amacıyla yapılan yerli kaynak taramasının yeterli olduğu varsayılmıştır. Yararlanılan kaynaklardan alınan bilgilerin doğru olduğu varsayılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma Türkiye’de ki okulöncesi eğitim kurumlarının ortaya çıkışı ve gelişimini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde araştırmanın modeli ve yöntemi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada kullanılan veriler yerli kaynak ve dokümanlardan elde edilmiştir. Tarama modeli kullanılmıştır.

Tarama modelleri geçmişte yada halen var olan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey yada nesne, kendi koşulları içinde varolduğu gibi tanımlanmaya çalışır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez.¹

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada Türkiye’de okulöncesi eğitimin gelişimini tarihsel süreç içerisinde ele alıp günümüzdeki durumunu ortaya koyduğundan dolayı tarihi yöntem kullanılmıştır.

Tarihi yöntem; geçmiş zaman içinde meydana gelmiş olay ve olguların araştırmasında yada bir problemin geçmişle olan ilişkisi yönünden incelenmesinde kullanılan yöntem “tarihi yöntem” denir. Başka bir deyişle toplumsal olayların geçmişteki durumunu incelemeye yönelik araştırmalar tarihi araştırmalardır. Tarihi yöntem, gerçeği bulmak, başka bir deyişle, bilgi üretmek için geçmişin tenkidi bir gözle incelenmesi, analizi sentezi ve rapor edilmesi sürecidir.²

2.3. Verileri Toplama Araçları

Elde edilen kitap, makale, dergi, rapor yine internet aracılığıyla elde edilen çeşitli yazı ve dokümanlarla literatür taraması yapılmış, belirlenen alt başlıklar doğrultusunda bilgiler toplanmıştır. Bu dokümanlar, alt başlıkların içeriğine göre düzenlenerek, fişleme yöntemi ile aralarında bir bütünlük oluşturulmuştur.

¹ Niyazi Karasar, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005, s.77.

² Saim Kaplan, Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara, 1998, s.53.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE OKULÖNCESİ EĞİTİMİ

3.1. Okulöncesi Eğitimin Felsefesi

Eğitim kavramı insanlığın ilk döneminden günümüze kadar gelen serüveninde önemli değişikliklere uğramıştır. Başlangıçta insanların çocuklarını eğitirken gösterdikleri tavırlar birbirine oldukça benzerlik gösterirken zamanla önemli değişikliklerin ortaya çıktığı dikkati çekmektedir. Eğitimle ilgili ilk teorik görüşlerin ilkçağ’da ortaya çıktığı söylenebilir, bu çağın iki ünlü düşünürü Plato ve Aristo eğitim teorisinin en önde gelen iki ismidir. Her iki düşünür de çocuğun gelişim özellikleri ve bu özelliklere uygun eğitimi arama çabaları ile erken çocukluk eğitime ilişkin ilk teorik yaklaşımın da öncüleri olmuşlardır.³Bu düşünürlerin görüşleri eğitimde hala geçerliliğini sürdürmektedir.

Gerçek yaşamda öğretmen ve öğrenci konumunda olan bu iki filozof eğitim görüşleri bazı ortak özellikler taşımakla birlikte, birbirlerinden belirli noktalarda farklılıkları da içermektedir. Plato, eğitimin olabildiğince erken, evin dışında ve devlet okullarında, öncelikle devletin çıkarlarını gözetecek insanlar yetiştirecek şekilde verilmesini önerirken; öğrencisi Aristo, çocukların 7 yaşına kadar anneleri ile birlikte kalmalarını ve bireysel özellikleri de dikkate alınarak eğitilmelerini ister. Aristo’nun öne sürdüğü üç ana faktör şunlardır: Alışkanlıkların eğitimi, fiziksel eğitim, zihinsel eğitim.⁴ Bu iki düşünür eğitim uygulamaları farklı olsa da çocuğun ilk eğitiminin önemli olduğu görüşündedirler.

Ortaçağ batıda ve doğuda insanı iki büyük Semavi dinin inanç çerçevesi içinde görmüş ve eğitimin amacı olarak ta inançlı insan yetiştirme kavramını ön plana çıkarmıştır. Bu çağda eğitimde çocuğun özelliklerine dikkat edilmelidir fikrini işleyen Farabi, İbni Sina gibi bazı İslam düşünürleri bulunmakla birlikte Ortaçağ Avrupa’sında çocuk, yetişkinin küçük bir kopyası olarak kabul edilirdi. Ondan beklenen şeyler yetişkinden beklenenle hemen hemen aynıydı ve çocuğun gelişimi göz önünde bulundurulmuyordu.⁵ Bu görüşler eğitime de yansıyor. Doğulu kesim çocuk eğitimin de daha ılımlı iken Batılılar çocuğun gelişimini dikkate almadan eğitim uygulamalarında bulunuyorlardı.

³Ayla Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları, Epsilon Yayıncılık, İst. 2004. s.41-42.

⁴ Oktay, Age., s.42.

⁵ Oktay, Age., s.43.

Çağdaş eğitim düşüncesinin temellerinin 16. yüzyılda ortaya çıktığı ve 20. yüzyıla kadar sistemli bir şekilde gelişerek devam ettiği söylenebilir.¹⁷ ve 18. yüzyıllarda Luter'in başlattığı yolda ilerleyen Comenious, Locke, Rousseau, Pestalozzi ve diğerleri, çocuk eğitiminde bugün gelinen çocuğa saygılı, onun özelliklerine uygun eğitim anlayışının öncüleri sayılırlar.⁶ Çocuk merkezli yani çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alan eğitimi savunmaktadırlar.

3.2. Okulöncesi Eğitimin Amaçları

Türkiye’de okulöncesi eğitiminin temel amacı; çocuğun ilköğretime başlamadan önce, bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal bir bütün olarak gelişmesi için uygun bir ortamda uygun bir eğitimin verilmesi olmaktadır. Aile sosyal ve kültürel durumu yeterli olsa bile, yalnız başına, çocuğun okulöncesi eğitimi gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalabilir. Anne babanın çocuklarına gösterdiği ilgi, çocuğun temel gereksinimlerini karşılamayabilir. Gelişmenin çok hızlı olduğu bu dönemde, okulöncesi kurumlar; yaşlarına ve düzeylerine uygun bazı yaşantılar, deneyimler kazandırmak yoluyla çocukların gelişmesine yardımcı olabilmektedir. Öyle ise okulöncesi eğitim kurumları, ana babanın çocuğa verdiklerini geliştirebileceği gibi, onların yetersizliklerinin ve hatalı davranışlarının etkilerini de ortadan kaldırabilir, azaltabilir. Diğer bir amacıda çocuklarda iyi alışkanlıklar geliştirmektir. Ayrıca çocukların ilköğretime uyum sağlamalarına da yardımcı olmaktadır.⁷ Türkiye’de okulöncesi eğitim, eğitimin genel amaçları doğrultusunda, toplumsal uyum, ulus sevgisi vb. özellikler ile birlikte bireysel özellikleri de geliştirmeyi amaçlamıştır.⁸

Türkiye’de okulöncesi eğitiminin amaçları Milli Eğitimin temel amaç ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmıştır. Bu amaçlar;

- 1- Çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini, temel alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak.
- 2- Her fırsattan faydalanarak çocukların milli, manevi, ahlaki, kültürel ve insani değerlere bağlılığının gelişmesine yardımcı olmak.

⁶ Oktay, Age., s.45.

⁷ Handan Asude Başal, Okulöncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri. Morpa Yayıncılık,İst.2005,s.15

⁸ Oktay, “ Türkiye’de Okulöncesi Eğitim”,İnönü Üniv. Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildiriler, Mayıs 1989, s.120

- 3- Atatürk, millet, vatan ve bayrak sevgisini kazandırmak.
- 4- Çocukların sorumluluk yüklenmelerini, dürüst, saygılı, nazik ve düzenli olmalarını sağlamak.
- 5- Çocuğun benlik kavramını geliştirmesine, kendini ifade edebilmesine, bağımsızlığını kazanmasına ve öz denetimini sağlamasına imkan tanımak.⁹

Yine okulöncesi eğitiminin amaç ve görevlerinde şunlar da vardır.

- 1- Onları ilköğretime hazırlamak;
- 2- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;
- 3-Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.¹⁰

3.3. Okulöncesi Eğitiminin Politikası

Türkiye’de okulöncesi eğitimi Türk Milli Eğitiminin temel felsefesi, ana politikaları ve genel amaçları ile tutarlılık göstermektedir. Zorunlu olmayan bu eğitim de genellikle anasınıflarına ağırlık verilmektedir. Bazı özel kurum ve kuruluşların kreş ve anaokulları çalışmaları da bulunmaktadır. Ancak bu sayı yeterli değildir. TÜSİAD’dın verdiği raporda bu çağ çocuklarının ancak %16 sı okulöncesi eğitimi imkanından yararlanmaktadır.

Okulöncesi eğitimi de diğer eğitim kademeleri gibi planlı, programlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu eğitim kademesinde yıllık ve günlük planlar kullanılır. Bu planlarda amaçlar ve bu amaçlara ulaşmak için kazanımlar bulunur. Bu amaçları kazandırmak için etkinlikler düzenlenmektedir. Her öğretmenin kendi grubundaki çocuklar için uygun amaç ve kazanımları seçmesi gerekir. İhtiyaç duyulduğunda programda yer almayan bir amaç veya kazanım öğretmen tarafından belirlenerek yıllık ve günlük plana eklenebilir.

Okulöncesi eğitimi çocuk merkezlidir. Bunun için öğretmen öğrenme sürecinde çocukların bir şeyleri planlamalarına, yapmalarına, düzenlemelerine,

⁹ T.C. MEB Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü. Kreş Programı. Ya-Pa Yayınları, İst. 2002, s.17.

¹⁰ T.C.MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okulöncesi Eğitim Programı. Ya-Pa Yayınları, İst. 2002, s.8.

sorgulamalarına, araştırmalarına, tartışmalarına ve üretmelerine mümkün olduğu kadar çok olanak tanınmalıdır. Konular amaç değil araçtır. Amaçları kazandırmak için konu seçilir. Yaratıcılık ön plandadır. Çocuğun özgürce deneyimler kazanabilmesine olanak tanıyan ortamlar önemlidir. Problem çözme ve oyun temel etkinliklerdir.¹¹

3.4. Okulöncesi Eğitimin Programı ve Amaçları

Okulöncesi eğitim programı, 0-72 aylık çocukların kurumlarda okulöncesi eğitiminin hedeflerini gerçekleştirmek üzere; belirlenen amaçlar doğrultusunda bunlara uygun kazanımların planlı ve sistemli eğitim yaşantıları düzenleyerek, sonuçta amaçlara ne ölçüde ulaşıldığını gösteren değerlendirmeyi de içine alan çalışmalar bütünüdür.

Ülkemizde Milli Eğitim Kurumlarında okulöncesi eğitimi programları iki ana başlıkta toplanmıştır. Bunlardan birincisi; 0-36 aylık çocuklar için kreş programı, ikincisi ise 36-72 aylık çocuklar için okulöncesi eğitim programıdır.¹² Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumlarında ise öğretmenler tarafından geliştirilen programlar uygulanmaktadır.¹³

0-36 aylık çocuklar için hazırlanan programın genel amacı, bu yaş grubundaki çocukların sağlıklı bakım, beslenme, bedensel ve ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmaktır.¹⁴

36-72 aylık çocuklar için hazırlanan programın genel amaçları, bu yaş gurubundaki çocukların beden, zihin, duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasına katkıda bulunmaktır. Çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamak, öz denetim kazandırmak, sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma davranışlarını geliştirmesini, çocuğun kendisinin ve başkalarının duygularını fark etmesini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesini desteklemektir.

¹¹ T.C. MEB Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğü. Okulöncesi Eğitim Programı. MEB Yayınları, 2006. s.12-17

¹² T.C. MEB OEGM, s.12

¹³ Sevda Bekman ve Can Fuat Gürlesel, Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okulöncesi Eğitim, TÜSİAD Yayın, 2005, s.104,

http://www.7cokgec.org/files/tusiad_dogru_baslangic:turkiyede_okul_öncesi_egitim3.pdf

¹⁴ T.C. MEB. OÖEGM. Kreş, s.31.

Okulöncesi dönemde ki; çocuğa gerekli bilgi, beceri, tutum ve temel alışkanlıkların kazandırılması planlı bir eğitim ve rehberlik hizmetleriyle sağlanabilir. Bu rehberlik görevini okulöncesi eğitim kurumlarında belirli bir eğitim programı çerçevesinde öğretmen yürütür.¹⁵

Günlük programda yer alan temel etkinlikler şunlardır:

Rutin Etkinlikler: Okula Geliş-Gidiş,

Toplanma ve Temizlik

Uyku ve Dinlenme

Kahvaltı ve Yemek,

Serbest Etkinlikleri: İlgi Köşelerinde Oyun

Sanat Etkinlikleri

Grup Etkinlikleri: Türkçe Dili Etkinlikleri, Müzik Etkinlikleri

Oyun Etkinlikleri

Fen-Doğa ve Matematik Etkinlikleri

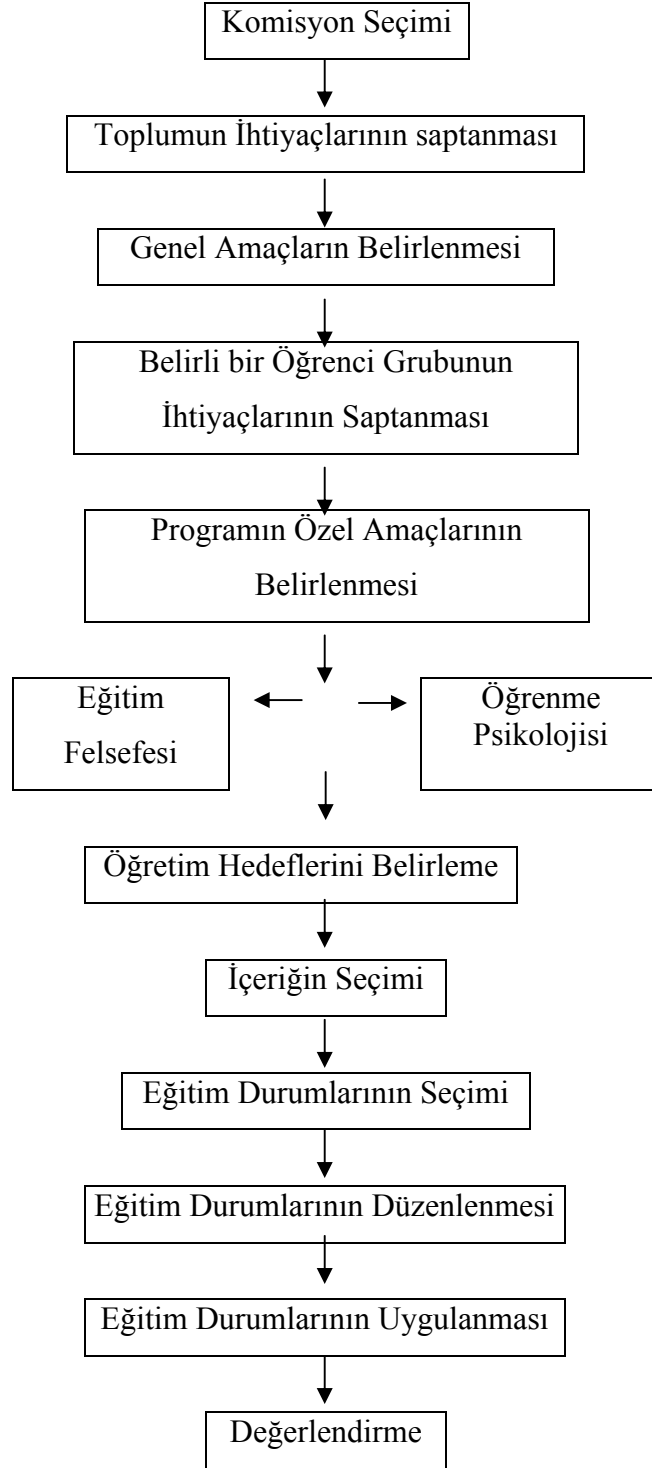
Okuma- Yazmaya Hazırlık Çalışmaları

¹⁵ Neriman Aral, Adalet Kandır, Münevver Can Yaşar, Okulöncesi Eğitimi 1.Ya-Pa Yayınları,İst 2001, s.52.

Okulöncesi Eğitimi İçin Program Tasarımı Örneği

Aşağıdaki şekil 3.1 de okulöncesi eğitimde uygulayabileceğimiz bir program tasarımı sunulmuştur.

Şekil 3.1. Okulöncesi Eğitimde Program Geliştirme Tasarımı¹⁶

¹⁶ Özcan Demirel, Eğitimde Program Geliştirme. Pagema Yayıncılık, Ankara 2005
Okulöncesi Eğitim Programı 2002 , s.16-18

Komisyonun Seçimi(sorumluluk yüklenen kişilerin seçimi): Program geliştirme çalışmaları günümüzde hızlı bir bilgi, teknoloji, iletişim gelişmelerine paralel olarak ilerlemek, gelişmek zorundadır. Bu gelişme sürecinde pek çok soru ve sorun çıkacağı muhakkaktır. Bu sorunları çözmek için bir komisyon kurulmalıdır. Bunun için program geliştirme uzmanı, programın pratik uygulayıcıları olan öğretmenler, programın öğrenci seviyesine, ilgisine, gereksinimlerine, grup özelliklerine, öğrencinin gelişimine uygun olabilmesi için psikoloji uzmanı, programın felsefi temelini oluşturmada yardımcı olacak eğitim felsefecisi, toplumun yapısını, eğitimden beklentisini belirlemek için danışma olarak sosyolog bulunmalıdır.

Toplumun İhtiyacının Saptanması: Komisyon gerekli olan toplantı ve etkileşime girerek toplumun ihtiyacını belirler. Toplumun ihtiyacı çağın bilimsel seviyesini yakalamaktır.

Genel Amaçların Belirlenmesi: Çağımızda hızla gelişen bilgi, teknoloji ve iletişim seviyesini yakalamak için özgür düşünen, araştırmacı, eleştirci ve yaratıcı bireyler yetiştirmektir.

Belirli Bir Öğrenci Grubunun İhtiyaçlarının Saptanması: 60-72 ay arası anasınıfı öğrencilerin demokratik bir ortam içinde bilişsel, dilsel, psiko-motor, sosyal, duygusal alanlarda gelişimlerinin desteklenmesidir. Bunun saptanması sırasında gelişim-öğrenme ilkeleri göz önünde bulundurulur.

Programın Özel Amaçlarının Belirlenmesi: Bu amaçlar belirlenirken eğitim felsefesi olarak ilerlemeciliğe uyumlu olması tercih edilmiştir. Çünkü özgür düşünen, araştırmacı, eleştirci ve yaratıcı bireyler yetiştirmeye en uygun eğitim felsefesidir. Çünkü;

- 1- Bu eğitim felsefesinde çocuk aktiftir,
- 2- İçerik seçimi çocuğun ilgisine göredir,
- 3- Öğretimde problem çözme yöntemi esas alınır,
- 4- Öğretmen rehber pozisyonundadır,
- 5- Demokratik bir ortam içerisinde öğrenciler arasında işbirliği esastır.

Bu eğitim felsefesiyle okulöncesi eğitiminin amaçlarına paralel olarak 60-72 ay arası çocukların beden, zihin ve duygu gelişimlerini desteklemek ve iyi

alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak, onları ilköğretime hazırlamak, elverişsiz çevreden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı sunarak yaratıcı kişilik kazanmalarını sağlamak özel amaçlarımızdır. Bu amaçları gerçekleştirmek için de öğrenme psikolojisinden faydalanılır. Öğrenme psikolojisinin temel amacı; eğitimcileri öğrenme konusunda bilgilendirmek, verimi artırmaktır. Bu temel amaca bağlı olarak öğretmenlere ders konularını öğrencilere nasıl en verimli şekilde verebileceklerini öğretmek öğrenme psikolojisinin amaçları arasındadır. Eğitimci öğrenme ile ilgili genel prensipleri, öğrenme sürecinin nasıl oluştuğunu, öğrenme gerçekleşirken organizmada hangi mekanizmaların işlediğini ve hangi şartların öğrenmeyi kolaylaştırıp hangilerinin zorlaştırdığını bildiği zaman eğittiği kişilerdeki normal dışı davranışların yerine istenir davranışlar kazandırabilir. Bu sebeplerden dolayı programın özel amaçları belirlenirken öğrenme psikolojisi göz önünde tutulur.

Eğitimin Hedeflerini belirleme: Hedefler öğrenciye kazandırılmak üzere seçilen istendik özelliklerdir. Eğitim-öğretim sınırlı bir zaman içinde yapılmaktadır. Bu süreç içerisinde kazandırılmak istenen bilgi, beceri, tutum bilinerek uygun strateji, yöntem, tekniklerle kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Hedefleri belirlerken 60-72 ay çocukların beden, zihin ve duyu gelişimlerini desteklemek ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak, onları ilköğretime hazırlamak, Türkçe'yi doğru ve güzel kullanmalarını sağlayarak onların özgür düşünen, araştırmacı, eleştirci ve yaratıcı bireyler olmalarını sağlamak uzak hedeflerimizdir.

Hızla gelişen bilgi, teknoloji ve iletişim seviyesini yakalayabilmek için psiko-motor, sosyal, duyuşsal, bilişsel, ahlaksal olarak ulaşabileceği en üst seviyeye çıkabilme genel hedefimizdir.

60-72 ay çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak özel hedefler belirlenir Örneğin: Özgün ürünler ortaya koyabilme, başladığı bir etkinliği sonlandırabilme, bir problemle karşılaştığında alternatif çözüm yolları bulabilme gibi.

İçeriğin Seçimi: Hedeflere en kısa yoldan ulaşılmasını sağlayan içerik seçilir. Bu seçim eğitim- öğretim sürecinde o günkü güncel konularla bağlantılı olarak yapılır. Örneğin: Yeşilay haftasında sağlıklı yaşamla ilgili bilgi, beceri ve

tutumlar kazandırılmaya çalışılır. Ön hazırlık olarak eğitim öğretim yılı boyunca değinilecek konular belirlenir. Bunlar; duygular, okul, toplumsal yaşam, doğa, uzay ve gökyüzü, ulaşım, canlılar gibi olabilir.

Eğitim Durumlarını Düzenleme: O gün içerisinde kazandırılmak istenilen hedefler ve kazanımlara uygun eğitim etkinlikleri düzenlenir. Okulöncesinde oyun, müzik, sanat, hikaye, okuma-yazmaya hazırlık faaliyetleri yapılır.

Eğitim Durumlarının Uygulanması: O günkü amacı kazandırmaya yönelik uygun faaliyetler gün içerisinde seçilir. Bunlar uygulanırken uygun strateji, yöntem ve teknikler kullanılır. Okulöncesinde sunuş, buluş, tam öğrenme, araştırma inceleme yoluyla öğrenmelerin hepsinden yararlanılır.

Değerlendirme: Değerlendirmeyi öğretmen üç boyutta yapabilir. Bunlar: Öğrencinin, programın ve öğretmenin değerlendirilmesidir.

1- Öğrencinin Değerlendirilmesi: Öğrenciler değerlendirilirken birbirlerini kıyaslayarak değil kendisiyle değerlendirilir. Şöyle ki; Öğrenci ne durumda idi ve yapılan eğitim faaliyetleri ile hangi seviyeye geldi bunlar belirlenerek değerlendirme yapılır. Öğrenci gün içerisinde bir çok etkinliklerde gözlem, soru-cevap yoluyla konuşturarak onunla ilgili sık sık notlar tutarak o notların verileri çerçevesinde değerlendirilir.

2- Programın Değerlendirilmesi: Ulaşmak istenilen hedeflere ulaşılmış mı, ne kadarına ulaşılmış, ulaşılmamışsa sorun neden kaynaklanıyor bunlara bakılır. Sorun tespiti yapılır ve düzeltme yoluna gidilir. Sorun programın herhangi bir aşamasında olabilir. Örneğin: Hedefler öğrenci grubuna uygun olmayabilir ya da konu seçimi hedefleri kazandırmaya yetersiz olabilir.

3- Öğretmenin Değerlendirilmesi: Öğrenci ve program değerlendirildikten sonra öğretmenin değerlendirilmesine geçilir. Öğretmen başarılı ise hangi uygulamalarla (tekniklerle) bunu yakaladı. Yetersiz olduğu durumlarda ise sorunun kaynağına inilir. Öğretmenin yetersiz olduğu alan tespit edilerek bunlar geniş olarak değerlendirilir.

3.5. Okulöncesi Eğitimin Metotları

Okulöncesi eğitim kademesinde hemen hemen bütün eğitim metotlarından yararlanılmaktadır. Günlük programda yer alan temel etkinlikler de kullanılan metotlar öğretmenden öğretmene değişmekle birlikte şöyledir:

Rutin etkinliklerde: Anlatım, soru-cevap, gösterip yaptırma metotları daha çok kullanılabilir.

Serbest etkinliklerde: Anlatma, soru-cevap, problem çözme, grupta çalışma, gösterip yaptırma metotları daha çok kullanılabilir.

Grup etkinlikleri: Anlatma, soru-cevap, problem çözme, grupta çalışma, Laboratuvar(gözlem, deney, gösteri), gösterip yaptırma metotları kullanılabilir.

Okulöncesi eğitimi esnek olduğu için öğretmene oldukça özgür davranma imkanı sunmaktadır. Öğretmenin öğretim metotlarını kullanması, kendini geliştirmesi, yaratıcılığını ortaya koyabilmesi, öğretme-öğrenme yaşantılarını farklı ortamlar, farklı materyaller ve farklı etkinliklerle zenginleştirmeye önem vermesi ile iç içedir.

3.6. Okulöncesi Eğitiminin Değerlendirme Şekilleri

Okulöncesi eğitimde sonuç değil süreç önemli olduğundan, sürecin çok yönlü olarak değerlendirilmesi yaklaşımı öne çıkmaktadır.¹⁷

Okulöncesi eğitim programının değerlendirme süreci; öğrencinin gelişiminin değerlendirilmesi, programın değerlendirilmesi ve öğretmenin kendini değerlendirmesi olarak üç farklı boyutta ele alınmaktadır.¹⁸

1- Çocuğun gelişiminin değerlendirilmesi için, Öğretmenlerin çocukları sürekli gözlemlemesi, günlük notlar tutması ve daha sonra bunları gözlem kayıt formlarına geçirmesi, ailelere her yarıyılıda en az bir gelişim raporu sunması gerekmektedir.

Öğretmenlerin çocukların gelişimlerini değerlendirirken onları birbirleriyle kıyaslamaması, her çocuğu önceki ve sonraki davranışlarına bakarak kendi içinde değerlendirmesi gerekmektedir. Bu noktada çocuktan beklenenlerin onun gelişimi ve bireysel özellikleriyle tutarlı olmasına yani beklentilerin gerçekçi olmasına özen gösterilmelidir.

¹⁷ T.C.MEB. OÖEGM, s.17.

¹⁸ T.C. MEB OÖEGM, s.17-18

2- Programın değerlendirilebilmesi için rretmenlerin hazırladıkları ve uyguladıkları planları tüm boyutlarıyla ele almaları yıllık, günlük planlar ile etkinlikler arasındaki tutarlılıkları, planlanan ve uygulanan arasındaki durumu tespit etmeleri ve ortaya çıkan yeni gereksinimlerin neler olduğunu ortaya çıkarmaları gerekmektedir.

3- rretmenlerin kendi kendilerin değerlendirmeleri için programın ve çocukların değerlendirilmesinden elde edilen verileri dikkatle analiz etmeleri, kendi ilgi, yetenek ve yönelimlerini belirlemeleri ve kişilik özelliklerini gözden geçirmeleri gerekmektedir.

Değerlendirme sırasında bu  değerlendirme sürecinin i içe olduğu, birbirinden elde edilen bulguların diğerlerinin değerlendirilmesinde kullanılabileceği unutulmamalıdır.

rretmenlerin yapılan değerlendirmeleri bir sonraki uygulamalarda dikkate alması ve tüm değerlendirmelerde objektif olması gerekmektedir.¹⁹

¹⁹ T.C. MEB OEGM, s.17-18

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.OKULÖNCESİ EĞİTİMİN TARİHİ GELİŞİMİ

4.1.Avrupa’da Okulöncesi Eğitim

Avrupa’da çocuk eğitimi ile ilgili görüşler ilk çağlara kadar uzanmaktadır. İlk çağ düşünürlerinden Sokrates (M.Ö. 470-399), Eflatun (Platon) (M.Ö. 427-347), Aristo’nun ((M.Ö. 384-322) eğitim üzerine önemli görüşleri vardır.

Platon, Cumhuriyet adlı eserinde çocuk eğitiminden bahsetmiştir. 0-3 yaş arasında gerçek ailelerinden alınan çocuklar yabancı anneler tarafından emzirilir, bakımı yapılır.²⁰Platon’a göre bütün çocuklar üç yaşından sonra resmi görevli bayan eğitimciler tarafından yetiştirilmeli, bugünkü anlamda kreşe benzeyen kurumlarda hep beraber büyütülmelidirler. Çocuk 3-6 yaş arasında oyuna teşvik edilmeli, çok sert olmaması kaydıyla ceza olmalı ve çocuk nazlı büyütülmemelidir.²¹

Aristo, üstadı Platon gibi çocuk eğitimi doğmadan önce başladığı görüşündedir.²² 5 yaşına kadar çocuklara doğrudan öğretim verilmemeli, oyun ortamları sağlanmalı, masal ve hikayelere önem verilmeli²³ görüşündedir. Öğretimi 5 yaşında başlatır ama iki yıl çocuk sınıfta sadece dinleyici konumundadır.²⁴

Guintilianus (M.S.33-95), eğitimin doğumla başladığını söyler ve çocuk eğitiminde dayanın olmaması gerektiğini²⁵ savunur.

Avrupa’da Hristiyanlığın etkisinin görülmeye başlandığı 3-4 yüzyıllarda Roma İmparatorluğu’nun çöküşü ile kilisenin kurallarına uyma artmıştır. Ortaçağ döneminde okulöncesi döneminde ki çocuk sosyal hayatın dışındaydı, duygu ve düşünceleri değer görmezdi. Eğitimi dinsel ve bedensel ceza kullanılırdı.²⁶ Sopa ve kırbaç ve türlü dayak şekilleri okulda ve ailede Ortaçağ öğretmenin ayrılmaz bir vasıtası halinde kalmıştır.²⁷

²⁰ Kemal Aytaç, Avrupa Eğitim Tarihi, Marmara Ün. İlahiyat Fak. Yayınları, İst. 1998, s.40

²¹ Hasan Ali Koçer, Eğitim Tarihi, Ankara Ün. Eğitim Fak. Yayınları, Ankara 1980. ss.131

²² Koçer, Age., s.154

²³ Aytaç, Avrupa Eğitim Tarihi , s.48

²⁴ Koçer, Age., s.155

²⁵ Koçer, Age., s.190

²⁶ Şükran Oğuzkan ve Güler Oral, Okulöncesi Eğitimi, MEB Yayınları, İst. 2003, s.25.

²⁷ Hıfzır Rahman Raşit Öymen, Doğulu ve Batılı Yönüyle Eğitim Tarihi, Ayyıldız Matbası, Ankara 1969, s.95

Ortaçağın sonlarına doğru çocukların eğitimleri konusundaki görüşler değişmeye başlamıştır. Maffeo Vegio (1406-1458), çocuk eğitimi üzerine yazdığı 6 ciltlik eserinde anne babaların çocuklara iyi örnek olmalarının önemini vurgulayarak onların üzerine olan etkisinden bahseder. Yine aynı eserinde çocuğa 5 yaşına kadar iş ve ders gösterilmemeli ve dayak cezası uygulanmamasını söyler.²⁸

Erasmus (1467-1536), bireysel farklılıklara dikkati çekerek çocuğun eğitiminde bireysel yeteneklerinin dikkate alınması taraftarıdır.²⁹ Ona göre çocuğun eğitimine 7 yaşından önce başlanmalı ve oyunla eğlenceli hale getirerek verilmelidir.³⁰

15.yüzyılda Rönesans ve 16 yüzyılda Reform hareketleri sonucunda kilisenin gücü azalmış insanın değer kazanmasıyla çocuk-aile kavramları önem kazanmaya başlamıştır.³¹

Komensky (1592-1670), Büyük Didaktika adlı eserinde anaokulundan bahseder. Bu okul 0-6 yaş çocukları içindir ve bu kademede, insanın hayatı boyunca ihtiyaç duyabileceği her şeyin tohumları atılır.³²

F. D. Fenelon (1651-1715), eğitime erken yaşlarda başlanılmasının gerekliliğini savunmuştur. Çocuklara iyi örnekler sunulmalı, bunları model almaları desteklenmeli öğrenme hoş bir faaliyet haline getirilerek çekiciliği artırılmalı ve oyun imkanları sunulmalı görüşlerini savunur.³³Yine John Locke'da ((1632-1704) çocuk eğitiminde oyunun önemi üzerine durmuştur. Çocuğun zihnini “boş bir levha”ya benzeterek onun çevresiyle şekillendiği görüşündedir.³⁴

18. yüzyıllara geldiğimizde J.J.Rousseau'nun (1712-1778) çocuk eğitimi üzerine olan görüşleri dikkati çeker. Rousseau, hayatın ilk birkaç yılını bireyin gelişimine etki eden en önemli kritik dönem olarak görür.³⁵ Emile adlı eserinde

²⁸ Aytaç, Avrupa Eğitim Tarihi, s. 107-108

²⁹ Aytaç, Age., s. 113

³⁰ Oğuzkan ve Oral, Age., s.24

³¹ Hatice Poyraz, Hale Dere, Okulöncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri, Anı Yayıncılık Ankara 2001, s. 1

³² Aytaç, Avrupa Eğitim Tarihi, s.148

³³ Aytaç, Avrupa Eğitim Tarihi, s.155-156

³⁴ Oğuzkan ve Oral, Age., s.24

³⁵ Poyraz ve Dere, Age., s.3

bireyci bir eğitim modeli sunar. Çocuğun gelişim dönemlerine uygun eğitim verilmesi görüşündedir.³⁶

19 yüzyıllarda çocuk eğitimine etkisi büyük olan J.H. Pestalozzi (1746-1827), öğrenmenin doğumla başladığı görüşünü benimser ve yaparak öğrenme ilkesini eğitim dünyasında gündeme getirmiştir.³⁷ Her tür eğitimin duyuşsal izlenimlere dayandığını ve bunlar yardımıyla çocuğun potansiyel özelliklerini geliştireceğini ifade eder. Pestalozzi'nin eğitim anlayışını elin, kafanın ve kalbin eğitimi diyerek tanımlayabiliriz.³⁸

Okulöncesi eğitiminin gerekliliğine inanan Freidrich Froebel 3-6 yaş çocukları için 1816 yılında "Kindergarten" (Çocuk Bahçesi) adını verdiği ilk ana okulunu açmıştır. Pestalozzi ilkelerine bağlıdır. Anne çocuk ilişkisinin önemine inanır. Froebel gelişimin bir süreç olduğunu ve bütün gelişim kademelerinin sıhhatli ve sağlam olmasının önceki kademenin durumuna bağlı olduğunu söyler. Bireysel farklılıklara inanır ve çocuk eğitiminde oyunun en önemli eğitim vasıtası olduğunu söyler.³⁹ Çocuklara yaş guruplarına göre farklı materyaller vermek ve eğitimde müzikten yararlanmak da Froebel'in temel görüşlerindendir. Ayrıca sistematik olarak programlanmış bir okul programı geliştirmiştir. Bu programda ödüller, etkinlikler, bestelediği şarkılar ve eğitimsel oyunlar vardır.⁴⁰

Okulöncesi eğitime olan katkıları günümüze ışık tutan bir diğer eğitimci Maria Montessori'dir. Zihnen geri kalmış çocukların eğitimiyle ilgili çalışmalarda bulunmuş elde ettiği sonuçların normal çocukların gelişimlerine de katkıda bulunacağını ileri sürmüştür. 1898'de ilk "çocuk evi"ni açmıştır.⁴¹ Üç yaşında ki çocukların bile kendi hatalarını kendileri düzelterek, bağımsızca çalışabilecekleri malzemeler geliştirdi. Müfredat programının her bir çocuğun bireysel özelliklerine göre ayarlanması gerektiğinin üzerinde durdu. Zihni; okuma, yazma ve aritmetiğe hazırlamak amacıyla duyuların eğitilmesini önermiştir.⁴² "Montessori Yöntemi" olarak bilinen eğitim anlayışı: Çocuğun tanınması, duyuların eğitilmesi, deneyimde tekrarı, disipline yönelten özgürlük ortamı, ilgi

³⁶ Aytaç, Avrupa Eğitim Tarihi, s.189

³⁷ Oğuzkan ve Oral, Age., s.25

³⁸ Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları, s.48

³⁹ Poyraz ve Dere, Age., s.5

⁴⁰ Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları, s.50.

⁴¹ Oğuzkan ve Oral, Age., s.26-27

⁴² Bernard Ryan Jr. Çocuğun Okula Başlıyor, cev: Müge İzmirli, Hayat Yayınları, İst. 2001, s.22

çekici ve mutlu bir olay olarak sunulan çalışma, eğitime toplumsal bir olay olarak yaklaşım gibi ilkeleri kapsar.⁴³

İlk yuva 1908’de Londra’da Millan tarafından açılmıştır. 20 yüzyılın başlarında okulöncesi eğitimi için açılan yuva ve anaokullarının pek çoğu üniversite ve kolejlerin laboratuvar çalışmaları içindir.⁴⁴

Piaget (1896-1982) çocuğun zihin gelişimi üzerine çalışmalar yapmış ve “Piaget Kuramını” ortaya koymuştur. Piaget zihinsel gelişimi dönemlere ayırmıştır. 0-2 yaş için duyu-hareket, 2-6 yaş için işlem öncesi dönem adını vermiş ve özelliklerini sıralamıştır.⁴⁵ Bu çalışmaları günümüze de ışık tutmaktadır.

I. ve II. Dünya savaşlarından sonra devletler kadın gücünden endüstride yararlanmak, yoksul halkı kaldırmak ve kimsesiz çocukların olumsuz çevrelerden en az derecede etkilenmelerini sağlamak için okulöncesi eğitimine daha çok önem vermeye başlamışlardır.⁴⁶ Hatta İngiltere’de 1945 deki eğitim hareketlerinde okul kuruluş sistemi içerisinde okulöncesi eğitim ilköğretim içinde gösterilmiş 2-5 yaşındaki çocuklar “Nursery School” okulunda mecburi olmayan eğitimde yer almıştır.⁴⁷

Avrupa’da eğitim görüşlerini açıkladığımız büyük düşünürler ve eğitimciler 0-6 yaşın insan hayatındaki önemini çalışmalarıyla ortaya koymalarına rağmen toplum ve yöneticiler 20. yüzyılın ikinci yarısına doğru bu eğitim kademesine sağlıklı bir duyarlılık göstermeye başlamışlardır. Bu da daha ziyade çocuğun bakımı, sağlığı gibi fiziksel gelişimi ve ihtiyaçları doğrultusunda olmuştur. Tam anlamıyla okulöncesi dönemin duygusal, zihinsel ve sosyal gelişim alanlarında kritik bir dönem olduğu 20. yüzyılın son çeyreğinde gerçek bir duyarlılıkla yaygın bir biçimde kabul edilmektedir. Bugün okulöncesi eğitim kurumları sadece bakımevleri olarak görülmekten çıkmış çocuklara etkin yaşam deneyimleri veren eğitim kurumları olarak kabul görmüştür.

⁴³ Oğuzkan ve Oral, Age., s.26-27

⁴⁴ Oğuzkan ve Oral, Age., s.27

⁴⁵ Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları, s.56

⁴⁶ Oğuzkan ve Oral, Age., s.28

⁴⁷ Kemal Aytaç, Avrupa Okul Sistemlerinin Demokratlaştırılması, Ankara Üniv. Basımevi 1985, s.64

Aşağıdaki Çizelge 4.1’de 20. yüzyılın sonlarında bazı Avrupa ülkelerinde okulöncesi eğitimde okullaşma oranını vermektedir.⁴⁸

Çizelge 4.1. Bazı Avrupa Ülkelerinde Okulöncesi Okullaşma Oranı

Ülke	Almanya	Avusturya	Belçika	Danimarka	Fransa	İngiltere	İtalya	Portekiz
Yaş	3-6	3-6	3-6	3-6	5	3-5	3-6	3-6
Okullaşma Oranı %	73	70	95	82	100	53	92	40

4.2. İslam Dünyasında Okulöncesi Eğitim

İslam eğitime çok önem vermiştir. İlk emri “oku” olmuştur. İlimde kadın erkek ayırımı yapmamış, ilim belli bir zümreye ait de olmamıştır. Peygamber de ilme, okuma-yazmaya önem vermiş hatta ilk toplum okulu modeli olan “suffe”yi inşa ettirmişti. İslam’ın çocuğa bakışı şöyledir. Genel olarak İslam insanın doğuştan iyi olduğunu kabul eder.⁴⁹ Çocuk ise anne babanın yanında ilahi bir emanettir. İslam, çocukların terbiyesinden ilk olarak babayı sorumlu tutmuş eğer baba yoksa sırası ile dede, anne, vekalet verilen kişi, hiç kimse yoksa devlete bu sorumluluğu vermiştir.⁵⁰ Eğitim ve öğrenim yaşı 0-2, 2-7, 7-10, ve 10-Buluğ yaşı kesimlerine göre ayrılır. İki yaşına kadar çocuk hürdür. Yaşına göre hiç kayıt altında değildir. Öğrendiklerini şuarsuz öğrenir. Örneğin: Yürüme, ilk konuşma gibi. Fakat süt kesimi önemli bir dönemdir. Çünkü dışarıdan zorla müdahale yapılır.⁵¹ İslam fiziki cezayı en son çare olarak görür. İstenmeyen davranış durumunda önce öğüt verilir sonra yalnız bırakılır en son dayak vardır.

İslam terbiyecileri genellikle 5-7 yaşlarını okula başlama yaşı olarak kabul etmişlerse de İslam eğitimcileri herkes için geçerli belli bir yaş koymaktan çok çocuğun olgunluk ve kabiliyetini dikkate almışlardır. Çocuğun okula başlamasına babası karar veriyordu.⁵²

⁴⁸ Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları, s.66-76

⁴⁹ Bayraktar Bayraklı, İslam’da Eğitim, Marmara Üniv. İlahiyat Fak. Yayınları, İst. 1989, s.107

⁵⁰ Faruk Bayraktar, İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri, Marmara üniv. İlahiyat Fak. Yayınları, İst. 1989, s.113-115

⁵¹ Bayraklı, Age., s.143

⁵² Bayraktar, Age., s.268-269

Küttab çocukların hem okuma-yazma öğrendikleri hem de Kur'an ve dini bilgiler aldıkları öğretim kurumuydu. Verileni anlayabilecek yaşa gelen çocuk buraya kaydolurdu. Küttab'da bazen 3-4 yaşında olan öğrenciler de bulunurdu.⁵³

Ihvan Es Sefa, Farabi (850-950), İbn Miskeveyh'e (1030), İbn Sina (980-1037), En – Nemerî (1070), Kaşgarlı Mahmut, Gazali (1058-1111), İbn El – Hacc (1336), Gazan Mahmut Han (1271-1304)'ın çocuk eğitimi üzerine önemli görüşleri bulunmaktadır.

9. yüzyılda Ihvan Es Sefa “Bil ki, zihin bir ilim veya inancı almadan önce üzerinde yazı olmayan tertemiz bir kağıt gibidir.”der. Bu görüşleri ile J. Jocke'a öncülük yapmıştır.⁵⁴

Farabi (850-950), çocukta zihnin deneyler yolu ile gerçekleşeceğini ve beş duyunun önemine dikkati çekmiştir⁵⁵. Eğitimde yöntem konusunda kolaydan zora gidilmesi ilkesini savunmuştur.⁵⁶

İbn Miskeveyh'e (1030) göre çocuğun nefsi boş ve temizdir. Çocuğa ilk olarak yemek eğitimi verilmesi gerektiğini söyler ve bu eğitimde yemenin zevk için değil sağlık için olduğu öğretilmesinin gerektiğini düşünür. Çok uyumaya karşıdır. Çocuğun eğitim ve öğretiminde oyunun ve dinlenmenin önemli oluşunu ifade der. Ayrıca çocuğun istenmedik hareketlerinin yumuşaklıkla düzeltilmesi gerektiği görüşündedir. İbn Miskeveyh'e göre çocuğun suçlarına önce göz yumulmalı, düzelmiyorsa azarlanmalı buda işe yaramadıysa dövülmelidir. İyi harekette bulunan çocuk övülmeli ve teşvik edilmelidir.⁵⁷

İbn Sina (980-1037), çocukta eğitimin süttten kesilince kötü huylar edinmeden önce başlaması görüşündedir.⁵⁸ Çocuğa fazla baskı yapılmamalı, hatalarını uygun biçimde düzeltmeli gerekirse azarlamalıdır.⁵⁹ Dayanın gerekli olduğunu ve çocuk cezayı küçük görmesin diye incitecek şekilde olması gerektiği taraftarıdır.⁶⁰ İbn Sina çocuğun eğitimin babanın ve ailenin görevi olarak görmüş, demokratik bir tutum sergileyerek hangi sınıf ve statüde olursa olsun her çocuğun

⁵³ Bayraktar, Age., s.96-97

⁵⁴ Mehmet Dağ ve Hıfzırrahman R. Öymen, İslam Eğitim Tarihi, MEB. Ankara 1977, s.18

⁵⁵ Poyraz ve Dere, Age., s.9

⁵⁶ Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, Alfa Yayınları, İst. 2001, s24

⁵⁷ Dağ ve Öymen, Age., s.33-34

⁵⁸ Dağ ve Öymen, Age., s.34

⁵⁹ Akyüz, Agm., s.27

⁶⁰ Dağ ve Öymen, Age., s.35

eğitilmesini istemiş ve çocuğun okul ortamı içerisinde kendi yaşlılarıyla eğitilmesi gereğini savunmuştur. Çocuklar arasındaki bireysel farklılıkların eğitimde bunların dikkate alınmasını istemiştir. Ayrıca çocuk için oyunun gerektiği görüşündedir.⁶¹

En – Nemerî (1070), Erken yaşta edinilen bilgi taşa yazılan yazı gibi kalır yaşlılıkta ise su üzerine yazılan yazı gibi silinir benzetmesini yaparak çocuğun öğrenimine erken yaşta başlamasını ister.⁶²

Gazali (1058-1111), Çocuğu ana babaya verilen bir Tanrı armağanı olarak kabul etmektedir.⁶³ Çocuğun kalbini her izlenimi alabilecek boş sade bir cevher parçası olarak gören Gazali, eğitmenin onu istediği yönde şekillendireceği görüşündedir.⁶⁴ Çocuğun eğitiminde oyunun öneminin farkında olan bu bilgin oyunun çocuğu dinlendirdiği, hafızasını tazelediği ve öğrenme gücünü artırdığını söyler. Yine öğrencinin iyi hareketleri övülmeli ve teşvik edilmeli, ilk suçuna göz yumulmalı tekrarı olursa gizlice azarlanmalı, dayak ise en son çare olarak düşünülmeli⁶⁵ görüşündedir.

İbn El – Hacc (1336), Çocukluk döneminde zihnin boş ve tertemiz olduğu görüşündedir. Cezanın çocuğa göre değişeceğini savunur. “Biri için bir kaş çatma, diğeri için azar, bir diğeri için ise kırbaçla dayak gerekir” der ve 10 yaş altındakilerin dövülmemesi gerektiğini savunur.⁶⁶

Gazan Mahmut Han (1271-1304), Çocuklarla ilgili ilk hizmet örgütlenmesinin Gazan Mahmut Han tarafından gerçekleştirildiği, kimsesiz ve suçlu çocuklar için kurumlar açıldığı bilinmektedir.⁶⁷

Kaşgarlı Mahmut, Divan-ü Lugat-it Türk (1072-1074) adlı eserinde o dönemde çocuk eğitimi hakkında bilgiler de bulunmaktadır. Kaşgarlı Mahmut, aile içinde çocuğun bakımı, yetiştirilmesi üzerinde durmaktadır. O dönemde oynanan oyun örneklerini de aynı eserinde sunmaktadır.⁶⁸

⁶¹ Akyüz, Age., s.28-29

⁶² Dağ ve Öymen, Age., s.41

⁶³ Oğuzkan ve Oral, Age., s.29

⁶⁴ Poyraz ve Dere, Age., s.9

⁶⁵ Dağ ve Öymen, Age., s.49

⁶⁶ Dağ ve Öymen, Age., s.59

⁶⁷ Poyraz ve Dere, Age., s.10

⁶⁸ Akyüz, Age., s.35

4.3.Osmanlı'da Okulöncesi Eğitim

Türk eğitim tarihinde 19. yüzyılda,, çocuğa ve onun eğitimine bakışın değişmeye başladığı görülür. Bu evrimin dikkati çeken yönleri özetle şöyledir:⁶⁹

Nisan 1847'de ilköğretim ve öğretmenleri hakkında bir Talimatname yayınlamıştır. Bu Talimatname, resmi makamların, ilkokul çocukları, öğretmenleri ve eğitimine olan geleneksel bakışlarının değişmeye başladığını gösteren, büyük olasılıkla ilk belgedir. Öyle ki, burada “çocukların doğasından, oyun oynama, yaramazlık yapma, bunlardan zevk alma eğilimlerinden” söz edilmekte, geleneksel sıbyan mekteplerinin “dünya ve ahiret için yeterli bilgileri vermediği” söylenerek zorunlu öğretim, Rüştîye mekteplerini kapsar şekilde, 6 yıla çıkarılmaktadır.⁷⁰ Osmanlıda dini öğretmek olan eğitim anlayışı bu Talimatname ile biraz daha değişmiş dünyevi ilimlerde öğretilmeye başlanmıştır.

1860'lardan itibaren eğitimciler, yazarlar ailenin ve okulun eğitim görevleri üzerinde geleneksel görüşlerden farklı düşünceler ileri sürmeye başlamışlardır.⁷¹ Bu görüşler ailenin ve devletin çocuklara ve toplumun mutluluğuna olan sorumlulukları açısından ele alınmaya başlanmıştır. Böylece artık, hiç değilse yazılı belgelerde çocuk, kendisine, doğasına, gelişip eğitilmesine saygı duyulması ve önemle ele alınması gereken bir varlık olarak değerlendirilmeye başlamıştır. Bu yeni düşüncelerin üretilmesinin temel sebebi, Tanzimat döneminin çeşitli nedenlerle zenginlik kazanan düşünce hayatı içinde, bazı aydınların, toplumu ve devleti samimi bir özeleştiriden geçirmeleri, eğitime ilişkin değerler ve uygulamaları toplumun ve devletin duçar olduğu felaketlerin temel nedenlerinden biri olarak yorumlamaları, kurtuluşun ve gelişmenin yeni bir eğitimle sağlanacağına inanmalarıdır.⁷²

⁶⁹ Yahya Akyüz, “Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 132, 1996, s.10

⁷⁰ Akyüz, Agm., s.11.

⁷¹ Yahya Akyüz, Tanzimat Döneminde Ailenin Eğitim Görevlerine İlişkin Yeni Görüşler, Türk Aile Ansiklopedisi, 1991, C.2, SS439-445. akt: Akyüz Agm. s.11

⁷² Akyüz, Agm., s.11.

4.3.1. Kısmen anaokulu işlevi gören kurumlar

4.3.1.1. Sıbyan mektepleri

Kuruluşları Karahanlı ve Selçuklulara kadar çıkan sıbyan mektepleri⁷³ (mahalle mektepleri) zorunluluk olmadan 5-6 yaşındaki kız ve erkek çocukları alan, onlara 3-4 yıl boyunca⁷⁴ Kur'an okumayı, namaz kılması usullerini ve namazda okunacak ayetleri, biraz da yazı yazdırmak gibi üç amaç için kurulmuşlardı.⁷⁵ Yazı dersinde çocuklar süslü metinleri kopya etmeyi öğrenirler, yazı yazmayı bilmezlerdi.⁷⁶ Sıbyan mekteplerine bazen veliler, daha küçük yaşlardaki çocuklarını da gönderiyorlardı. Bunda amaç çocuğun bir şey öğrenmesi değil, mektepte uslu oturup oyalanması ve annesinin de evde rahat kalması idi. Sıbyan mektebi hocaları için böyle küçük çocukları zaten tek oda olan okuluna alıp bir köşeye oturtmasında sakınca yoktu. Bu bakımdan sıbyan mektepleri kısmen anaokuluna daha doğrusu çocuk yuvası ve kreşlerine benzetilebilir. Ancak, hocanın bu tür küçük çocukların bakım ve eğitimi ile de ilgili bir görevleri olduğu şeklinde bir belge yoktur.⁷⁷

4.3.1.2. Islahhaneler

Mithat Paşanın öncülüğü ile 1863'lerden itibaren kurulmaya başlanan, kimsesiz erkek ve kız çocukların korunması, yetiştirilmesi ve onlara bir meslek kazandırılması amacını güden ıslahhanelerde, zaman zaman anaokulu yaşı içinde bulunana çocukları da barındırmışlardır.⁷⁸ Koruma, bakım işlerinden dolayı buraları kısmen de olsa kreş görevini yerine getirmiştir.

4.3.1.3. Daruleytam-ı Osmani

1908'de Adana'da Ermenilerin başkaldırması üzerine çıkan olaylarda, o yörede bir çok çocuk öksüz ve yetim kalmıştı. Devlet bunlardan yaşı 5-10

⁷³ Akyüz, Anaokullarının Türkiye'de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi, s.11.

⁷⁴ Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi. s.79

⁷⁵ Osman Ergin. Türk Maarif Tarihi. Cilt 3-4 Eser Matbaası, İst. 1977, s.86

⁷⁶ İlhan Başgöz, Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk, T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995, s.4

⁷⁷ Akyüz, Anaokullarının Türkiye'de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi. s.11.

⁷⁸ Cemil Öztürk, Türkiyede Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu I, Islahhaneler. s.427 akt: Akyüz. Agm. s.12.

arasında bulunana kız ve erkek Müslüman ve Ermeni çocuklarını, açtığı darüleytam-ı Osmani adındaki bir kurumda barındırıp eğitmiştir.⁷⁹

4.3.1.4. Darüleytamlar

1917 de Eğitim bakanı Ahmet Şükrü Bey'in Meclis-i Mebusan'da açıklamasına göre, darüleytamlar (yetim yurtları), yine onun çabaları ile 1914'te açılmıştır. I. Dünya Savaşına giriş kararı verilince bazı düşman devletlerin Osmanlı ülkesinde ki kuruluşlarını kapatmak gerekmiştir. Bunlar arsında 100 den fazla daruleydamda vardı ve burada çok sayıda Müslüman Osmanlı çocukları barınıyordu. Ama Osmanlı Devleti daruleydam açmamıştı. Kapatılan bu kurumlarda ki Osmanlı çocukları için Eğitim Bakanlığı bütçeye ödenek koyarak bu kurumların bir kısmını yaşatmaya çalıştı. Ama ülkede Balkan savaşlarından sonra öksüz ve yetim bir çok çocuk bulunmaktaydı. Şehit çocuklarını ortada bırakmamak isteyen hükümet yenilerini açmak için 1915'de "şehit çocukları vergisi" adıyla bir de vergi koydu. Sadece 15-16 bin kadar çocuğun barındırdığı , korunduğu ve yetiştirildiği darüleytamların bir kısmı maddi kaynak yetersizliğinden kapatıldı. Bakana göre, seksenden fazla daruleydam açılabilirdiği halde, kapatma zorunluluğundan sonra sayıları 65'e inmişti ve buralarda 1917 sonlarında 11600 çocuk vardı.⁸⁰ Darüleytamların kısmen anaokulu olma özelliği şundan gelmektedir. Bazı yerlerde, kızlar için açılan darüleytamlar içinde ana sınıfları oluşturulmuş ve 2-7 yaş arasındaki kız ve erkek çocukları burada barındırılıp eğitilmiştir.⁸¹

4.3.2. Anaokullarının kuruluş ve gelişmesi

II. Meşrutiyetin başlangıç tarihi olan 23 Temmuz 1908'den önce bazı illerde özel anaokulları açılmıştı. Bu tarihten sonra da İstanbul'da bazı özel anaokulları açıldı. Fakat resmi anaokulları ise Balkan Savaşlarından (1912-1913) sonra açıldı ve yaygınlaşmaya başladı. Ancak alt yapı oluşturulmadan hazırlıksız olarak bu okulları açılmaya başlandı. En büyük sorun yetişmiş anaokulu öğretmeninin olmayışıydı. Türk okullarına Ermeni, Yahudi öğretmenler getirildi

⁷⁹ Mustafa Ergün, II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri, s.354-355 akt: Akyüz, Age. s.12.

⁸⁰ Ergin, Age., s.1550-1551

⁸¹ Akyüz, Anaokullarının Türkiye'de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi. s.12.

ve okulların her işi onlara teslim edildi. Okulların şarkılarını ve şiirlerini bile onlar yazdılar. Bundan sonra öğretmen yetiştirilmeye başlandı. Öğretmenler iki kaynaktan yetişip geliyorlardı: Allians İsrailit'in yani Yahudilerin anaokulları, İstanbul Darülmalumatı'ndaki Ana Muallime Sınıfı. Birinciler bir Musevi, ikincilerde bir Ermeni öğretmenden örnek alıyorlardı. Bu öğretmenler artık Avrupa'da terk edilmiş, zararı anlaşılmış yöntemleri uyguluyorlardı.⁸²

Satı Bey de İstanbul Beyazıt'ta özel bir Çocuk Yuvası açmıştır.⁸³ Bu anaokulu kısa bir süre sonra, İstanbul aristokrat ailelerinin iltimaslı bir okulu oldu. Çocuklar atlar, arabalar ve uşaklarla okula geliyorlardı. Pestalozzi, Froebel, Montessori ünlü pedagogların adları Türk eğitimcilerin dilinden düşmüyordu. Çocuklara ödülleri veriliyor, her çeşit maddi cezalar tarihe karışıyor. Bu güzel bir başlangıçtı. Ama yalnızca üst tabakanın, zengin çocuklarının okuluydu.⁸⁴

Eğitimci Kazım Nami(Duru) da Meşrutiyet Döneminde anaokullarının kuruluşu ve karşılaştıkları sorunlar hakkında önemli bilgiler verir:⁸⁵

Ona göre Türkiye'de ilk önce Froebel usulünü benimseyenler öncelikle Ermeniler sonra Bulgarlardır. Meşrutiyetten sonra Türkiye'de eğitime daha çok ilgi uyanmaya başladığı zaman Froebel usulü bizde de dikkatleri çekmiştir. 1909'da Avusturya-Macaristan'a yapılan bir geziye katılan Kazım Nami, Peşte'de çocuk bahçesi öğretmeni yetiştiren iki yıllık bir okulu gezmiş ve dönünce, Selanik'te Ravza-i Sıbyan mektebi içinde bir çocuk bahçesi sınıfı açmıştır. Karşılaştığı en büyük zorluk öğretmen sağlama konusunda olmuştur. Yahudilerin Allians İsrailit adındaki okulundan yetişmiş iki bayan öğretmen olarak alınmış, Froebel usulünün ilk bilgilerini de onlara kendisi vermiştir.⁸⁶

Ancak 1912-1913 Balkan Savaşları, bu çalışmaları yarım bıraktırmış, daha sonra Şükrü Bey Eğitim Bakanı iken (1913-1917) resmi anaokulları açılmaya başlanmıştır. Bunlara bayan öğretmen yetiştirmek için İstanbul Darülmuallimatı'nda (Kız Öğretmen Okulu) bir de özel sınıf açılmıştır. Fakat Froebel usulüyle öğretim yapabilecek öğretmen bulunamadığından, bilgisi sınırlı

⁸² Akyüz, Anaokullarının Türkiye'de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi, s.12.

⁸³ Malik Aksel, "Eski Mahalle Mektepleri", Eğitim Hareketleri, 1956, Sayı 18-19, s.14-15: akt.

Akyüz, Agm.s.12.

⁸⁴ Akyüz, Agm., s.12.

⁸⁵ F. Garsen, Frobel Usulüyle Küçük Çocukların Terbiyesi (çev. K. Nami), İst. 1340., önsöz akt:

Akyüz, Agm., s.12.

⁸⁶ Akyüz, Agm., s.12.

bir Ermeni bayan öğretmene başvurulmak zorunda kalınmıştır. O sırada Kazım Nami, Bakanlık adına, Fransızcadan “Çocuk Bahçesi Rehberi” adında bir kitap çevirmiştir. 1914 başında İzmit’te Maarif Müdürü atanan Kazım Nami, oradan bir Ermeni bayan öğretmenle beraber bir anaokulu açmıştır. Kazım Nami Ermenilerin tamamen uygulama içinde yetişmiş olduklarını ve küçük çocuklarımızı eğitime de başarılı olamadıklarını ve özellikle bozuk Türkçeleriyle onların dillerini bozduklarını gözlemlemiştir. Bu sırada lise öğretmenlerinden birinin eşi olan bir bayan, anaokulu öğretmeni olmak istemiştir.. Kazım Nami F. Garsen’in Froebel usulüyle ilgili kitabını sağlayarak kendisine ders vermiş, onu sınava girmek üzere İstanbul’a göndermiştir. Bayan büyük bir başarıyla yeterlilik belgesi alarak dönmüş ve İzmit’te açılan anaokulunu başarıyla yönetip birkaç ay sonra İstanbul’a giderek Moda Anaokulu öğretmeni olmuştur. Orada Kız Öğretmen Okulunun bir yılda yetiştirdiği bayan anaokulu öğretmenlerinden daha üstün başarılar göstermiştir.⁸⁷

1913’te İstanbul Maarif Müdürünün, ilin ihtiyaç duyduğu okullarla ilgili olarak hazırladığı bir raporda da, resmi eğitim makamlarının, anaokullarına bakışı ve ilk açılan resmi anaokulu hakkında önemli bilgiler vardır. Bu raporda özetle şöyle deniliyor:⁸⁸

1914 yılı Eğitim Bakanlığı bütçesi düzenlenirken, Avrupa’da pek çok faydası görülen, çocukların maddi ve manevi durumlarını uygulama içinde geliştirip onları okula hazırlayan ve çocuk bahçesi denilen okulların (resmi olarak) açılmasına girişilmiştir. Bu senelik, bu çeşit okullardan dördünün Fatih, Şehremini, Sultanahmet, Eyüp’ de olarak İstanbul tarafında, ikisinin Nişantaşı ile Kasımpaşa’da olmak üzere Beyoğlu tarafında , ikisinin Üsküdar tarafında, ikisinin de Kadıköy’de toplam 10 adet okulun açılması için bütçeye gerekli ödenek konmuştur.⁸⁹

Bunlar, evlerinde ev işleriyle uğraşıp çocuklarına yeteri kadar bakamayan aileler ile çocuklara daha küçük yaşta uygulamalı biçimde ilk bilgileri veremeyen ve eğitim niteliğinden mahrum bulunan ailelerin çocuklarını eğitip hazırladıkları

⁸⁷ Akyüz, Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi, s.13.

⁸⁸ İstanbul Vilayeti Maarif Müdürlüğü Tarafından Vilayetin Muhtaç Olduğu Mekatibin Luzum ve Tesisi Hakkında... Layiha, İst. 1329. akt: Akyüz. Agm., s.13.

⁸⁹ Akyüz, Agm., s.13.

ve çocuklar buralarda pek küçük yaşlarda iken düzen ve sosyal hayata alıştıkları için çok gerekli ve yararlı okullardır. Bu çeşit okullar, çocuk eğitimi bilimini bilen ve anne şevkatine sahip bayan öğretmenler elinde bulunduğu ve çocuklar sürekli geniş bahçelerde bir takım hüner ve becerileri eğlenceli ve açık havalı yerlerde el işleri ile kazanmakla meşgul edildikleri için, çocuklar hiç sıkılmadan birçok yararlı bilgi edinip ilköğretime hazırlanmaktadırlar.⁹⁰ Ayrıca başka bir yararı da farklı sosyo-ekonomik çevrelerden gelen çocuklar aynı eğitim uygulamalarına tabi tutulmalarıydı.

İstanbul Maarif Müdürlüğünün verdiği ilk açıdan resmi anaokulları hakkındaki raporda, bir anaokulunun kadrosu da şöyle gösterilmiştir.⁹¹

Muallime(bayan öğretmen), adedi 3, aylık maaşı:600 kuruş.

Hademe(hizmetle görevli), adedi2, aylık maaşı 300 kuruş.

Anaokuluyla ilgili ilk gelişmeler, doğal olarak, yasal metinlere de yansımış, bu alanda yasal düzenlemelere gidilmiştir.⁹²

23 Eylül 1329 (6 Ekim 1913) tarihinde Tetrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkati (İlköğretim Geçici Kanunu) yayınlanmıştır.⁹³

Üçüncü maddesinde, “anaokulları ve sıbyan sınıfları” ilköğretim kurumları arasında gösterilmiştir.

Kanunun 4. maddesi, anaokulları ve sıbyan sınıflarını şöyle tanımlar: “Çocukların yaşlarına uygun olarak, faydalı oyunlar, geziler, elişleri, ilahiler, yurtseverlik şiirleri, tabiat bilgisine ilişkin konuşmalar ile onların ruhi ve bedeni gelişmelerine hizmet eden kurumlardır.”⁹⁴

Kanun, anaokullarının 4 yaşından 7 yaşına kadar çocuklar için kurulacağını belirtmektedir. Yine kanun bunlar için bir nizamname hazırlanacağını öngörmektedir.⁹⁵

5. madde: “Anaokulu bulunmayan yerlerde beş ve altı yaşındaki çocuklar için ilkokullar içinde ayrıca sıbyan sınıfları açılacaktır.”⁹⁶

⁹⁰ Akyüz, Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi, s.13.

⁹¹ Akyüz, Agm., s.13.

⁹² Akyüz, Agm., s.13.

⁹³ Reşat Özalp, Milli Eğitimle İlgili Mevzuat (1857-1923), İst. 1982, akt: Akyüz. Agm., s.13.

⁹⁴ Yahya Akyüz, “Anaokullarının Osmanlı’da İlk Programları ve Ders Uygulamaları İle Yaratıcı Dramanın İlk İzleri”, Aklın ve Bilimin Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı 51. Mayıs 2004. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi51/akyuz.htm>

⁹⁵ Akyüz, Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi, s.13.

Akyüz'den aldığımız bilgilere göre ülkemizde anaokullarının ilk programları, bu programlarda yer alan derslerin açıklamaları ve uygulamaya konmasına ilişkin resmi görüş ve istekleri kapsayan 1914 tarihinde Maarif Nezareti (Eğitim Bakanlığı) tarafından anaokulları öğretmenleri ve yöneticileri için bir belge yayınlanmıştır.

Anaokullarının ilk programları ve uygulamalarına ilişkin 1914 tarihli belge ve temel özellikleri şöyledir:⁹⁷

1. 1914 tarihli belge, anaokullarına ilişkin çağdaş eğitim görüşleri açısından düzenlenmiştir. Nitekim, belgede, anaokulları ve sınıflarının bir “öğretim yeri değil”, “eğitim, hayat ve hareket yeri” olduğu daha ilk cümlede vurgulanmaktadır.

2. 1914 tarihli belgenin, adı geçmemekle beraber, geniş ölçüde, İtalyan okulöncesi eğitimcisi bayan Montessori'den (1870-1952) ilham aldığı görülmektedir.

3. 1914 tarihli belge, anaokullarının derslerini ve uygulamalarını ilk kez son derece ayrıntılı olarak belirlemiştir.

4. Anaokullarının dersleri şöyle gösterilmiştir:

• Musahabat-ı Ahlâkiye	• Resim	Bahçe dersleri
(Ahlâkî konuşmalar)	• Lisan (Anadil)	
• Hayat ve Hareket dersleri	• Musikî	
• Eşya (Tabiat Bilgisi) ve	• Jimnastik	

5. 1914 tarihli belgede, 1912-1913 yıllarında Osmanlıların yenilgisi ve büyük felâketlerle sonuçlanan Balkan Savaşlarının izleri de görülmektedir. Örneğin, Jimnastik dersinde çocukların tüfek tutmaya alıştırılmaları da istenmektedir.

6. 1914 tarihli belge eğitimimize ilk kez, anaokulu düzeyinde dramatizasyonun ilk uygulamalarını da getirmektedir.

1914 tarihli belgenin açıklamalarla yeni harflere çevrilmiş metni şöyledir:

⁹⁶ Akyüz, Anaokullarının Osmanlı'da İlk Programları ve Ders Uygulamaları İle Yaratıcı Dramanın İlk İzleri

⁹⁷Akyüz, Agm.

Ana Mektepleri ve Sınıfları

Ana mektebi ve sınıfı doğrudan doğruya bir tâlim ve tedris mektebi değildir; terbiye mektebi, hayat ve hareket mektebidir, çocuk bahçesidir. Ana mekteplerinde ve sınıflarında kesin ders programı yoktur. Ana terbiyesini vermekle görevli olan mürebbiler yahut mürebbiyeler, çocuk terbiyesinin esaslarına karşı hareketlerde bulunmamak şartıyla derslerin saat ve miktarını istedikleri gibi değiştirebilirler. Şu kadar ki, Musahabat-ı Ahlâkiye ve Eşya dersleri gibi nispeten dikkat ve düşünmeyi çok gerektiren derslerin öğleden evvel verilmesi tercih edilmelidir. Diğer dersler öğleden evvel veya sonra verilebilir. Ana mekteplerine dört, beş ve altı yaşındaki çocuklar kabul olunur. Ana mektebi çocukları ilkokullar için belirlenen vakitte mektebe gelecek ve aynı saatte evlerine döneceklerdir. Şu kadar ki, Ana kısmında dersler yirmişer dakikadan daha çok devam etmeyecek ve her yirmi dakika dersi yirmi dakika teneffüs, beden hareketleri, oyun, musikî... gibi eğitimsel faaliyetler izleyecektir. Ana mekteplerinin örgütü ve esasatı hakkında ayrıntılı bilgi Tâlimname'de bulunmaktadır.

Ana Mekteplerine Mahsus Müfredat:⁹⁸

Musahabat-ı Ahlâkiye (Ahlâkî konuşmalar)

Bu mekteplerde yapılacak ahlâkî konuşmalar, akıl ve muhakemeyi uyarmadan daha çok duyuları eğitir nitelikte olacaktır. Bilhassa çocuklardaki acıma duygusu erdem ve onu elde etme, rekabete ve faaliyet eğilimi sosyal, ailevî, insanî duyguları uyarıp düzenleyecek hikâyeler, çocukların başlarından geçen hikâyeler, olaylar anlatılacak, bu ilkeler çerçevesinde karşılıklı konuşmalar, sohbetler düzenlenecektir. Yapılan bütün konuşmaların en ziyade çocuk hayatına ait ve daima çocuk diline göre olmasına ayrıca dikkat edilecektir.

Hayat ve Hareket dersleri

Bu derslerin amacı her şeyden evvel çocukların bedenî ve zihnî yetilerini eğitmektir. Çocukları, ellerini, kollarını, bacaklarını, başlarını hareket ettirmeye, kullanmaya alıştırmak, yaratılışından hareketsiz ve sarsak olan bir çocuktan eli

⁹⁸ Akyüz, Agm.

ayağı becerikli, dikkatli, çevik ve düzgün bir adam çıkarmak: işte, Hayat ve Hareket derslerinin gayesi budur. Öğretmen bu derslerde çocukların eşya ile temasında başarı ile yapma zorunda oldukları hareketleri, duruşları öğretecektir. Mesela, kapıyı vurmak, mandalı çevirmek, kapıyı açmak, kapıyı kapamak, iskemleye oturmak, iskemle götürmek, iskemleye çıkmak, iskemleyi devirmek, iskemleyi sürmek ... sürahiyi su ile doldurmak, sürahidenden bardağa su boşaltmak, su içmek, fincana su koymak, su süzmek, bez ıslatmak, suyu silmek ... gibi hayatla, hareketle alâkası olan faydalı şeyleri öğretecek, bunları uygulamalı yaparak ve yaptırarak mini mini çocuklara hayat için pek kıymetli bedenî alışkanlıklar kazandıracaktır. Muallim, Hayat ve Hareket derslerini çocuklar arasında bir gayret ve maharet ve başarı yarışmaları şekline koyabilecektir. Amaç bakımından daha uygun olan Jimnastik dersleri ise Hayat ve Hareket derslerinden ayrı bir ders olarak verilecektir.

Eşya (Tabiat Bilgisi) ve Bahçe dersleri

Ana mektebinde Eşya derslerinin de bütün diğer dersler gibi bir özelliği olacaktır. Şöyle ki bu derslerde öğretici bir gayeden ziyade eğitici bir gaye gözetilecektir. Ana mektebi Eşya derslerinin en birinci hedefi, çocukların merakını çekmek, çocukları dikkat ve düşünmeye sevk etmek, çocuklara dilini kullanmak ve konuşmak fırsatını hazırlamak olacaktır. Ana mektebi Eşya derslerinde çocukların çevrelerinde bulunan hayvanlar, bitkiler, maddî şeyler ve olaylardan bahsedilecek, fakat bütün bu dersler açık bir lisanla, karşılıklı konuşma biçiminde mevzuların maddesi ve aynısı üzerinde verilecektir. Çocuklara verilecek Eşya derslerinde bilhassa canlı hayvanların yeri önemsenmelidir. Onun için Ana mekteplerinde ve sınıflarında kuş, balık, kurbağa ... gibi hayvanlar beslenecek ve bunların hayatı, yaşaması sık sık söz konusu olacak, verilen eşyanın resimle yahut çamurla örnekleri yaptırılacaktır. Muallim, Eşya derslerini çocukların kulağından ziyade onların gözüyle, eliyle ve vücuduyla verecektir. Yani malûmatı nakletmeyecek (bilgiyi aktarmayacak), bizzat onlara kazandıracaktır (bilgiyi onların kendilerinin bulmasını sağlayacaktır). Söz konusu olan eşyanın örneği yoksa, resmini sınıfa getirecek, bunlar üzerinde karşılıklı konuşmalar yaptıktan sonra, örneklerini, resimlerini, hareketlerini yaptırarak, seslerini taklit ettirecektir.

Ana mekteplerinde yaptırılacak elişleri çocukların ellerinin, boylarının ve zihinlerinin terbiyesi içindir. Çocuklar bu derslerde çeşitli maddeler kullanarak ellerini becerikli, vücutlarını hareketli ve çevik, fikirlerini açık ve kesin bir hale getirmeye, faaliyeti sevmeye, faaliyette sabır ve sebat etmeye alıştıırılacaklardır. Ana mekteplerinde yaptırılacak elişleri, çalışmaları şunlardır:

1- Takozlar: Beş santimetre bir kenarı 5 cm. küp ve tabanı beş, yüksekliği on santim uzunluğunda paralel kenarlar, dikdörtgenler şeklinde tahta parçaları yaptırılacak, çocuklar bunlardan türlü türlü inşaat yapmakta hür bırakılacaktır. Çocuklar bu tahta parçalarıyla evler, bahçeler, trenler, köprüler ... yapacaklar ve eğleneceklerdir.

2- Kumluk: Ana mektebinin bahçesine beş altı metre 5-6 m2 büyüklüğünde, etrafı tahta kenarla çevrilmiş bir havuz yapılacak, bunun içersine herhangi iri kum konulacak, çocuklar bunun içinde oynamakta tamamıyla hür bırakılacaktır. Çocuklar bu kum havuzları içinde dağlar, tepeler, mağazalar yapacaklar, kendi dünyalarını yaratacaklardır. Muallim yalnız onları gayrete getirmeyi kendisine vazife bilecek, onların faaliyetteki hürriyetlerini sınırlandırıp engelleyecek hiç bir harekette bulunmayacaktır. Çocukların kumla eğitilmelerini kolaylaştırmak için sınıfta kullanılan tahta parçaları bahçede de verilecektir. Bahçede kullanılacak takozların ayrıca imal ettirilmesi uygundur. Çocuklar bu tahta parçalarıyla kumlar üzerinde evler, kuleler ... vs. inşa edeceklerdir.

3- Çamur işleri: ‘Plastisin’ denilen renkli çamur yahut alelade lüleci çamuru alınıp çocuklara tevzi edilecek (dağıtılacak), bunlarla insanlar, hayvanlar, çanaklar yapmakta hür bırakılacaklardır. Yaptıkları örneklerden ara sıra evlerine götürmelerine müsaade edilecektir. Çamur örneklerin boyanması arzu edilirse renkli tebeşirin kırıkları toplanıp dövülecek, toz haline getirilecek, yahut alelade toz boya alınıp çamur örneklerine bunun içine bulanacaktır.

4- Çubuklar ve düğmeler: Onar santim uzunluğunda bir takım çubuklar yahut ağaç dalları tedarik edilerek çocuklara verilecek, bunları dizerek evler, yollar, merdivenler ... yapmaları söylenecektir. Yine, bir takım düğmeler, yahut bezelye, barbunya taneleri de muhtelif surette dizdirilerek aynı şekiller yaptırılacaktır.

5- Kâğıt işleri: Uzunlmasına ve birbirine paralel olarak kesilmiş renkli kâğıtlar üzerine yine renkli şeritlerle dokuma ve süslemeler yaptırılacaktır. Renkli kâğıtlardan bohçalar, külâh, tuzluk, araba vapuru, yelkenli kayık ... yaptırılacak, hazır çizilmiş hayvan ve çiçek resimleri verilerek kestirilecektir.

Ana mektebinin bahçesinde ziraat işleri, bu mektebin en mühim terbiyelerinden biri olacaktır. Çocuklar bu bahçelerde kendilerine tahsis edilen bölümler üzerinde çiçek dikmeye, toprak işlemeye, çiçeklere, ağaçlara karşı hürmet ve sevgi beslemeye, sahip olduğu toprağını sevmeye, tarlasını himaye ve korumayı öğrenmeye alışacaklardır. Ana mektebinin ziraat derslerinde çabuk yetişen ve şekliyle, rengiyle çocukların gözlerini oyalayan nebatların bitkilerin diktirilmesi daha terbiyevidir. Ana mektebinde her çocuğun –velev küçük olsun– kendisine mahsus bir tarlası olmak şarttır.

Resim

Ana mekteplerinde yaptırılacak resim, çocuğun arzusuna tabi ve hayalî olacaktır. Çocukların hayal güçlerini tahrik edici masallar, vak'alar nakledilecek, levha, kitap ve gazete resimleri gösterilecek, yapacakları resimler kâğıt veya siyah tahta üzerine yaptırılacaktır. Bu mekteplerde çocukların işleri kesinlikle tenkit edilmeyecek, yalnız onlar gayrete getirilecektir. Çocuklar boyadan mahrum bırakılmayacak, boya ile oynamaları için teşvik edilecek ve tahtaya resim yapacaklara renkli tebeşirler verilecektir. Çocukların gayretlerini artırmak için zaman zaman resimleri bir tahta üzerine çivilenerek sergilenecektir. Bu mekteplerde doğadan resim yaptırılmayacağı gibi, geometri şekilleri de çizdirilmeyecektir. Resim derslerinin diğer bir uygulaması olmak üzere, çocukların eline resimli kitaplar, defterler, fihristler verilerek bunlar kuru veya suluboya ile boyattırılacak, bu suretle çocuklara şekil hakkında fikirler verilecektir.

Lisan

Ana mektebinde yalnız ana lisanı tedris edilecek (öğretilecek) ve bu lisan derslerinde katiyen dilbilgisi kuralları okutulmayacaktır. Ana mektebinde verilecek lisan dersleri adeta bir karşılıklı konuşmalar şeklinde olacak, daha doğrusu lisan dersleri bütün derslerde uygulamasını bulacaktır. Çocukları serbestçe söz söylemeye ve söylerken sıkılmamaya alıştırmak lazımdır. Lisan

derslerinde çocuklarla yapılacak konuşmaların daha canlı ve sevimli olması için bir takım görsel usûllere müracaat edilecektir. Mesela bir ev örneği alınıp masanın üzerine konulacak ve ufak bebeklerle bir takım hareketler yapılarak bebeklerin bu eve girip yatışları, yaşayışları, çalışışları, gezişleri, çıkışları hakkında sorular sorulacak, bu seyretmeden pek memnun kalan çocuklardan cevaplar alınacaktır.

İşte bu kukla oyunları karşısında pek mesut olan çocuklar, bu vesile ile söz söylemeye, olaya ve şahısların vaziyetine göre fiilleri, isimleri kullanmaya, cümleler teşkil etmeye alışacaklardır. Eğer evler, kuklalar tedarik edilemezse, çocukların alelâde inşaat için kullandıkları takozlardan istifade edilecek, bunlardan evler, kulübeler, bahçeler yapılacak, bunların uzuncaları adam farzedilecek, bu suretle olaylar canlandırılacaktır.

Musikî

Ana mekteplerinde gösterilecek musikî parçalarının hem güftesi hem de bestesi mini mini çocukların anlayabileceği derecede basit ve hoşlarına gidecek kadar sevimli ve canlı olacaktır. Bunun için musikî parçalarının çocukların sevdikleri mevzulardan seçilmesi ve söylenirken onları mümkün olduğu kadar harekete, faaliyete, taklide sevk etmesi lâzımdır. İşte mini mini çocukların başlarından geçen şeylere, hayvanların hayatına dair olan musikî parçaları bu nevi terbiye için pek müsaittir. Hele bu parçaların bir takım hayvanların, kuşların, insanların, işçilerin sesini taklit eder olması pek mühimdir. Özetlersek, çocuklara bu hareketleri, taklitleri yaptırmalı, onları mesut etmelidir. Ana mektebi musikîsinin diğer bir şartı da, oturarak söylenir olmaktan ziyade, ayakta, yürüyerek, kımıldanarak, oynayarak söylenir olmasıdır. Hareketsiz, oturtucu musikîler, ana mektepleri için o kadar istifadeli değildir, zararlıdır.

Jimnastik

Ana mektepleri jimnastiği de büsbütün ayrı bir mahiyette olacaktır. Bu mekteplerde yaptırılacak terbiye-i bedeniyenin her şeyden evvel çocukların seveceği bir şekilde olması lâzımdır. Çocuklar yararsız, cazibesiz, soyut hareketlerden, vaziyetlerden hoşlanmazlar. Onlar için en iyi jimnastik, terbiyevî oyunlardır. Bu oyunların terbiyevî hareketler ve musikî ile telifi (birleştirilmesi) lâzımdır. Oyunların bir iki kişiye münhasır kalmaktan ziyade birçok arkadaşlar arasında, diğer bir deyişle topluluk halinde olması da bir ihtiyaçtır. Ayrıca bu

oyunları mümkün olduğu kadar insan ve hayvan sesleri ve taklitleriyle birleştirmelidir. Lâzım gelirse muallim de bu oyunlara iştirak eylemelidir. Asker, gemici, çiftçi, marangoz ... oyunları da ana mektebi oyunları arasında mühim bir mevki tutacak, çocuklar ufak yaştan itibaren tüfek (yahut bir değnek de olabilir) tutmaya alışacaklardır. Bütçesi müsait olan mektepler bu oyunlar için de eşya imal ettirecek, mesela gemici oyunu için tekerlekli bir sandal, çiftçi oyunu için orak, saban, marangoz oyunu için önlük, tezgâh yaptırılacaktır.

Ana Mektepleri Nizamnamesi, 2 Mart 1331 (15 Mart 1915) tarihli olarak hazırlanmıştır. 15 maddeden oluşan bu Nizamnamenin hükümleri bugünkü dilde şöyledir.⁹⁹

Genel Hükümler

Madde 1- Anaokulları, ilkokulu bulunana bir kız mektebine bağlı olarak yada bağımsız olarak açılır.

Madde 2- Anaokulu kurulurken,

- a- Binanın okul yapılmasına elverişli ve sağlık şartlarına uygun olmasına,
- b- Çocukların sayısı ile orantılı genişlikte bahçesinin bulunmasına,
- c- Her çeşit eğitim araç gerecinin hazırlanmış olmasına özen gösterilecektir.

Madde 3- Anaokulları ücretli veya ücretsiz olarak açılabilir.

Madde 4- Ücretli resmi anaokullarına parasız çocuk alınmaz.

Madde 5- Anaokullarına 4,5,6 yaşındaki çocuklar alınır. Erkek ve kız çocuklar birlikte bulundurulabilir..

Madde 6- Çocuklar anaokullarına alınırken doktor tarafından muayene edilerek bulaşıcı hastalıkları olmadığı ve aşıları olduğu tespit edilecektir.

Madde 7- Anaokullarında çocuklar yaşlarına göre sınıflara ayrılırlar. Her sınıfa en çok 30 çocuk alınır.

Madde 8- Anaokullarında sağlığa uygun ve ahlaki oyunlar, okul içinde yürüyüşler ve düzenli beden eğitimi, dini ve milli hikaye ve konuşmalar, resimlerin incelenmesi ve el işleri yaptırılır.

⁹⁹ Akyüz, Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi., s.14

Madde 9- Anaokulları en az haftada bir kez sağlık incelemesine tabi tutulacak ve çocuklar tek tek muayene edilecektir. Gerek görülürse bu denetimlerden çocuk velisine bilgi verilecektir.

Yönetici ve Öğretmenler

Madde 10- Anaokullarında sınıf sayısı kadar bayan öğretmen ve yardımcı bayan öğretmen bulunur. Yönetim görevi birincilere verilir.

Madde 11- Bir anaokulu öğretmeni olabilmek için,

a-Darulmuallimat (İstanbul Kız Öğretmen Okulu) Ana Muallime şubesiinden mezun olmak,

b-Veya bir anaokulunu iyi yönettiğine dair belgesi bulunmak,

c-Veya anaokulu öğretmenliği yapabilecek yetenek ve bilgi sahibi olduğunu sınavla göstermek,

d-Türkçe'yi güzel telaffuz etme ve akıcı bir anlatıma sahip olmak gereklidir.

Madde 12- Anaokulları öğretmenleri Osmanlı uyruğuna sahip olacaklar ve hiçbir bulaşıcı hastalıkları bulunmadığı doktor raporu ile belirlenecektir

Madde 13- Anaokulları öğretmenlerinin terfi ve meslekte ilerlemeleri İlköğretim Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

Madde 15- Bu Nizamname, yayınlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Bu Nizamiyenin yayınlanmasından sonra büyük kentlerde de anaokulları çoğalmıştır.¹⁰⁰

İstanbul'da

1916 sonlarına kadar İstanbul'da resmi anaokullarının sayısı 30'a ulaşmıştır. İstanbul'da adları tespit edilen bazı anaokulları şunlardır:

Beşiktaş İttihat ve Terakki Mektebi Anaokulu (öğretim araç ve gereçleri Avrupa'dan getirilmişti), Kadıköy Osmanlı İttihat Mektebi'nin bir yıllık çocuk bahçesi, 8 Haziran 1913'de Erenköy Valide Mektebi açılmıştır. Hasan Tahsin ve Mustafa Celal, 14 Temmuz 1913'de Osmanlı Çocuk Bahçesi adında bir anaokulu açmak için Bakanlıktan izin almışlardır.Yine Beyazıt'ta, Ekim 1910'da Osmanlı Ana Mektebi adında bir okul açılmıştır. Bu adına rağmen farklı bir anaokuludur.

¹⁰⁰ Akyüz, Anaokullarının Türkiye'de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi , s.14

Amacı İstanbul kadınlarının annelik ve ev hanımlığı görevlerini en iyi biçimde yerine getirebilmeleri için onlara gerekli bilgileri vermektir.

İzmir’de

Hadika-i Maarif Mektebi’nin bir yıllık anaokulu kısmı, Şark Mektebi’nin iki yıllık anaokulu kısmı, Menba-ı Füyûzat Mektebi’nin iki yıllık anaokulu kısmı.

Mart 1917’de, Eğitim Bakanı Şükrü Bey, Meclis-i Mebusan’da yaptığı bir konuşmada, ilköğretimi 4 yaşından başlayarak 12 yaşını bitiren çocuklara kadar hepsini kapsamına alan bir öğretim olarak tanımlıyor ve dört yıldır binlerce çocuğun Bakanlığın gerek İstanbul’da gerek taşrada açtığı ana mekteplerine alınarak sokak terbiyesinden ve aileleri içindeki bazı sakıncalı etkilerden kurtarıldığını söylüyor.¹⁰¹

4.3.3. Anaokulları ile ilgili yayınların gelişmesi

4.3.3.1. Anaokullarını tanıtan ve öğretim yöntemlerini açıklayan yayınlar

Bu tür yayın yapan eğitimciler arasında özellikle Sabri Cemil, Mehmet Sami, Mustafa Rahmi ve Kazım Nami’nin yayınları üzerinde durulması gerekir.

Üsküp Darülmualimin-i Rüştisi (Orta Öğretmen Okulu) müdürlüğü de yapan Sabri Cemil(Aykut), bu konuda çok önemli yazılar yazmıştır. Onlardan ilginç ve güzel biri Ekim 1913 tarihlidir ve Yeni Fikir adındaki önemli bir eğitim dergisinde yayınlanmıştır. Çocuk Bahçeleri başlığını taşıyan bu yazıda Sabri Cemil özetle şu görüşlere yer verir:¹⁰²

“Kindegarten” denen çocuk bahçesi, içinde çocukların doğduğu, çocuk ekilen efsanevi bir bahçe değildir; hatta bu, çocukların eğlenmek için gittikleri bir bahçede değildir. Çocuk bahçesi, çocukların belli bir yöntemle eğitildikleri bir yerdir. Bu yerin yeşillikli bir bahçesi olsa daha iyi olur, ama asıl olan burada “eğitim yöntemi”dir. Yöntem yoksa en geniş orman bile çocuk bahçesi sayılamaz; yöntem varsa, bir kuş kafesi ve birkaç saksı çiçeğin bulunduğu iki odalı bir evde bile uygun bir çocuk bahçesi kurulabilir.

Çocuk bahçesinde çocuk pek nazik bir bitki gibi doğasına göre meyve veren ve olduğundan başka bir şekle koymaya ne gücümüz ne hakkımız bulunan

¹⁰¹ Akyüz, Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi ., s.14

¹⁰² Akyüz, Agm., s.14

bir bitki gibi yetiştirilir. Biz dikkatli bahçıvanlara, yalnızca, onu havanın şiddetinden korumak, şevkatimizle tatlı bir güneş gibi ısıtmak, zararlı böcek ve asalak otlardan arındırmak, ona gerekli suyu vermek, çok gölgeden onu korumak ve bazen onu doğrultmak pek nazik biçimde!, özetle ona doğrudan müdahaleden çok, olumlu etkilere ve gelişmelere uygun şartlarla kendisini çevreleyerek davranmak düşer. Onun hızla gelişmesine yardım etmekten de sakınmak gerekir. Erken açan çiçekler soğuktan bozulma tehlikesiyle daha çok karşılaşırlar. Çocuk bahçesi sıcak bir sera değildir. Çocuk oradan mevsimlerin şiddetini hissetmeden canlı, taze, kuvvetli çıkmalıdır. Öğretimden çok deney ile beslenmeli, teorik bilgilere yabancı, fakat olayları incelemeye alışkın olmalıdır. Kitaplarda hiçbir şey okumamış, fakat birçok şeyi iyi incelemiş olmalı, bilgin değil, fakat öğrenmeye yetenekli, okul ve hayat için hazır olmalıdır. İnsanlığın geleceği, günümüzde savaşımlara, parlamentolara, akademilere, işçi kongrelerine değil, aile eğitimi ile bu tür okullara bağlıdır. Bu sözleri ülkesinde bir çok çocuk bahçesi bulunan bir Fransız söylüyor ve bunların iyileştirip çoğaltılmasını istiyor. Yıllardır bu yolda çalışan, eserler yazılan bir ülkede yine “çocuk bahçesi!” diye feryat ediyor. Oysa, bir-ikiden başka böyle okulu bulunmayan zavallı Osmanlı memleketi ise bağırmaı hiç aklına getirmiyor.¹⁰³

Oysa Osmanlıların en temel ihtiyacı çocuk bahçesidir. Çünkü aileler, 7-8 yaşına gelmiş çocuklarına iyi bir terbiye veremiyorlar ve çocuklar, ekseriya cılız, miskin, iradesiz, pasif oluyor ve çeşitli olumsuz davranışları görülüyor. Böyle bir çocuk ilkokula gittiğinde öğretmenin onu düzeltip eğitmesi için hem geç kalınmış oluyor, hem de çocukların en iyi gelişmelerini bilimsel şekilde pek az öğretmenimiz biliyor. Bu nedenle, ilkokullarımız bir koyun ağılı gibidir ve oraya gönderilen çocuklar yeteneklerini geliştiremiyor, pasif kalmaya, adeta ölmeye mahkum ediliyor. Oysa, çocuk bahçelerinde verilecek eğitim, ilk, orta ve yüksek öğreniminde yoluna girmesine hizmet edecektir.¹⁰⁴

3-4 yaşından itibaren çocukların çocuk bahçelerinde dokunma, görme... duyularının gelişmesi, düşüncelerinin yeni şeyler icadına yönlendirilmesi, sosyal hayata alışarak, şiirler, şarkılar söylemeye, güzel konuşmaya alışması, zihinden aritmetik yapılabilmesi, vs. az bir şey midir? Bu okullarda öğretmenliği kadınlar

¹⁰³ Akyüz, Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi, s.15

¹⁰⁴ Akyüz, Agm., s.15

yapabilir. Avrupa’da böyledir. Ayrıca bu öğretmenlerin eğitim ve psikoloji bilimlerini çok iyi bilmeleri ve yabancıların bu kurumlarını yakından incelemeleri gerekir. Bu okulların açılması ve öğretmenlerinin yetiştirilmesi, hükümetin ve halkın ortak görevidir. Kirli çamaşırlarını temizlemek için ayda 20-30 kuruşu esirgemeyen bir aile, çocuklarının karanlık fikirlerini ağartmak için, aydınlatılması gerekir. Şimdilik İstanbul Kız Öğretmen okulu’nda bayan öğretmenler yetiştirilip il merkezine gönderilmeli ve oralarda çocuk bahçeleri açılmalıdır. Bunların ilkokullardan ayrı bulunmaları gerekir. Çeşitli eğitim yöneticiliği görevinde bulunan ve Fransızca’dan Aristokri Efendinin önemli bir eğitim bilimi kitabını da çeviren (1907) Mehmet Sami, Süleyman Nasib eserler veren birer ediptir. Anaokulları ile ilgili olarak, 1914’te Eğitim Bakanlığı için Froebel ve Pestalozzi Usullerinde Talim ve Terbiye Dersleri başlıklı 248 sayfalık bir eser çevirmiştir.¹⁰⁵

Bu kitap, Eğitim Bakanı Şükrü Beyin Avrupa’dan getirtme ve Türkçeye çevirme çabası gösterdiği eserlerden biridir. Çeviri ülkenin her tarafında ki Eğitim Müdürlüklerine gönderilmiş ve Froebel ve Pestalozzi yöntemleri tanıtılmaya çalışılmıştır. Eğitimci Mustafa Rahmi, 1923’te (TBMM Hükümeti döneminde) Montessori’in Çocukların Evi kitabını (Eğitim Bakanlığı yayınları içinde) çevirmiştir. Eğitimci Kazım Nami 1924’te F. Grasel’in Froebel Usulüyle Küçük Çocukların Terbiyesi kitabını (Eğitim Bakanlığı yayınları içinde) çevirmiştir.¹⁰⁶

4.3.3.2. Anaokulu çocuklarına yönelik yayınlar

Bu tür yayın yapanlar arsında, şiirleriyle Teyfik Fikret (Şermin), Ali Ulvi (Elöve) ve gerek şiirleri gerek düz yazı uyarıları ile Sabri Cemil (Aykut)’i vb. görüyoruz. Sabri Cemil, bu okul çocukları için şiirler de yazmış ve öğretmenlerine nasıl eğitim yapmaları gerektiği konusunda bilgiler vermiş uyarılarda bulunmuştur. Bu konudaki yazılarını Üsküp’te Nisan 1911’den Balkan Savaşlarına kadar çıkardığı Yeni Mektep adındaki çok önemli, aylık eğitim dergisinde yayınlamıştır. Derginin yayıncısı ve baş yazarı, Üsküp Orta Öğretmen okulu Müdürü Sabri Cemildir. Yazarları esas olarak bu okulun öğretmenleridir. Sabri Cemil bu dergide çeşitli kuramsal eğitim yazılarına yer verdikten başka,

¹⁰⁵ Akyüz, Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi, s.15.

¹⁰⁶ Akyüz, Agm., s.15.

“Tatbikat Kısım” başlığı altında bazı uygulamalara da yer vermiştir ve bu kısımda , “Mini minilere Ana Mektebi Dersleri” başlığı altında , anaokulu çocuklarına ve öğretmenlerine yönelik çok önemli yazılar yayınlanmış, uyarılarda bulunmuştur. O bu derslerini şu üç başlık altında toplar.¹⁰⁷

1-Duyular ve el, 2-Ahlaki hayat, 3- Fikri hayat

Derslerini birinde, “duylar ve el başlığı” altında şunları yazar:

Büyüklik- Çeşitli büyüklükte çakıl taşları üç yığın yapılarak ayrılır: Büyükler, ortalar, küçükler. Hububat taneleri, çekirdekler, kalemlerle de aynı alıştırmaya yapılır. Çocuklara bir şey gösterilir, “bana bu boyda bir şey gösteriniz” denir.

Yaptırmak, Bozdurmak- Çocuklar bir boyun bağı bağlamaya ve sonra çözmeye alıştırılır. Önce arkadaşları üzerinde yapar, sonra kendilerinde tekrar ederler. En iyi ve en çabuk yapanlara aferin verilir.

Bir başka sayıda, “ahlaki hayat” başlığı altında şunları yazar:

Öğretmenlere uyarı: Çocuk adımlarını bize uyduracak değil, biz adımlarımızı çocuğun adımlarına uyduracağız. Çocuklar her şeyi inceleyerek öğrenmek isterler.Onun için ellerine geçirdikleri şeyleri kırarlar.

Sabri Cemil, anaokulu çocuklarına bazı olumlu alışkanlıklar kazandırabilmek için de önerilerde bulunmuş, şiirler yazmıştır.

Örneğin çocuklara temizlik alışkanlıklarını kazandırmak için anaokulunda şu konuşmanın yapılmasını önerir:

Yağmurlu bir günde pamuk kediye bakınız: Çamurlu avludan geçerken kirlenmekten nasıl korkuyor. Kanaryanın kafesine taze su kondu mu ne kadar keyiflenir; ne yapar? Geçen gün faytoncu atlarını dereye yıkıyordu. Hayvanlar ne kadar memnun görünüyordu! “Hayvanlar temizliği sever. Küçük çocuklar siz pis kalmak ister misiniz?

Sabri Cemil’in Hayvanların Nasihati başlıklı aşağıdaki telif şiir de onları çeşitli alanlarda olumlu bir biçimde etkilemeye yöneliktir.

¹⁰⁷ Akyüz, Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi, s.15.

Horoz öter: kukkiriku!
 Der:kalkınız, ne bu uyku!
 Kumru öter: gu, gu, gu!
 Der: çocuklar; olun uslu!
 Arı vızlar, durmaz uçar;
 Der: yemez bal baylazlar!
 Kuzu otlar, sıçrar; meler;
 Der: çalışın ey tembeller!
 Kedi der ki: miyav, miyav!
 Bulabilsem bir güzel av!
 Ders veriyor kurtlar kuşlar;
 Uyanalım arkadaşlar!

4.3.3.3. Anaokulu öğretmeni yetiştirilmesinde gelişmeler

Devlet, sayıları her geçen gün aratan anaokullarına öğretmen yetiştirmek üzere bir takım çalışmalar başlattı. Nihayet 1914-1915'te yayınlanan Darülmuallimat Programı ile İstanbul Darülmuallimatı'na bağlı bir Ana Muallime Mektebi açılması sağlanmış ve böylece Türkiye'de anaokulu öğretmeni yetiştirme yolunda ilk somut adım atılmış oldu. Gerçekten de bu program ile İstanbul Darülmuallimatı, 1- Kısım-ı İptidai, 2- Darülmuallimat-ı İptidaiye, 3- Ana Muallime Mektebi ve 4- Ana Mektebi'nden ibaret olarak dört birime ayrılıyordu. Ana Muallime Mektebi'nin öğretim süresi bir yıldı. Ana mektebi ise onun uygulama okuluydu.¹⁰⁸

İlk açılan Ana Muallime Mektebi'nin dersleri şöyledir:¹⁰⁹

İlm-i Ruh mebadisi ve bilhassa İlm-i Ruh-ı Etfal (Psikolojiye giriş ve özellikle Çocuk Psikolojisi)

Terbiye

Froebel tedrisatı ve elişlerinin nazari kısmı

İmla, Kıraat 1915 tarihli Nizamname'de Türkçe başlığı altında İmla, Kıraat (Türkçe okuma), Kitabet (Yazılı anlatım), İnşad (şiir okuma) görülüyor.

¹⁰⁸ Cemil Öztürk, Türkiye'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar, MEB Yayınları, 2005. s.59

¹⁰⁹ Akyüz, Anaokullarının Türkiye'de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi, s.16.

Ulum-ı Tabiiye (Doğa bilimleri): Zooloji, Botanik, Madenler hakkında genel bilgiler. Anatomi hakkında kısa bilgi. Çocuk sağlığı hakkında yeterli bilgi.

Hıfzısıhha (Koruyucu sağlık), Hesap, Geometriye giriş, Gına (müzik) ve Piyano, Osmanlı tarihi, Osmanlı coğrafyası, Beden eğitimi, Ders uygulamaları.

Eğitimci Nafi Atuf (Kansu), henüz yeterli fikri eğitimlerini almamış bayanlara, Psikoloji ve Pedagoji derslerini iyi öğretmen ve onları, çocukların psikolojik durumlarını tanıyabilen bir hale getirmenin çok zor, “herhalde olanaksız” bir iş olduğunu yazıyordu.¹¹⁰

Okulun öğretmenleri de şunlardır:

Samiye Hanım, Hikmet Hanım, Fatma Hanım, Fatma Hanım, Zahide Hanım, Vantura Hanım, İhsan Bey, Tahsin Efendi, Yusuf Rakıp Bey, Ahmet Bey.

Anaokulunda ki öğretmenler de şunlardır.

Makruhi, Emine, Hürmüz, Atamyan, Nevart Arakelyan Hanımlar.

Bu verilerde görüldüğü gibi, Eğitim Bakanlığı, Türk kızlarından anaokulu öğretmeni yetiştirme çabalarını giriştiği sırada, bu amaçla açtığı kurumda, yine de bazı azınlık bayan öğretmenlere ihtiyaç duyulmuştur.

5 Temmuz 1915 tarihli olarak Darülmuallimin ve Darülmuallimat Nizamnamesi yayınlanmıştır. Bu belgenin 15. maddesi, Ana Muallime Mektebine öğrenci olarak nasıl girilebileceğini belirtiyor. Bu kuruma, Darülmuallimat-ı İptidaiye (Kız İlk Öğretmen Okulu)’nin 2 yılını bitirenler sınavsız kabul edilecekleri gibi bu düzeyde bilgi sahibi olduklarını sınavla ortaya koyanlar da kabul edilirler. Bu kız öğrencilerin yaşları 17’den aşağı ve 24’ten yukarı olamaz.¹¹¹

I. Dünya Savaşının sıkıntıları ve 1918’de savaştan yenilgi ile çıkması sonucu toplumun içine sürüklendiği siyasi, sosyal ve iktisadi felaketler yıkıcı etkilerini İstanbul Darülmuallimatı üzerinde de gösterdi ve 1918-1919 öğretim yılından itibaren, öğretim kadrosu daraltılmaya başlandı. Bu sırada, 5 Ekim 1919’da Ana Muallime Mektebi kapatıldı. Böylece bu okul, öğretim yaptığı 5 ders yılı içinde toplam 370 öğrenciye anaokulu öğretmenliği diploması verdi. Okulun

¹¹⁰ Akyüz, Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi, s.16.

¹¹¹ Akyüz ,Agm., s.16.

kapatılma gerekçesi, yeterli sayıda anaokulu açılmadığı, buna karşılık çok fazla sayıda anaokulu öğretmeni yetiştirilmesi idi.¹¹²

Meşrutiyet döneminde anaokullarına özel olarak öğretmen yetiştirme girişimleri de olmuştur. İstanbul’da (Satı Bey tarafından) ve Eskişehir’de. Bunların etkili ve uzun ömürlü olmadığı sanılıyor.¹¹³

4.4.Cumhuriyet Döneminde Okulöncesi Eğitim

1923’de kurulan Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğundan kalan birçok sorunları olduğu gibi eğitim ve öğretim sorunlarını da çözümlemekle karşı karşıya kalmıştır.¹¹⁴1923’de anaokulu ve sınıflarında 136 öğretmen çalışmaktaydı. Yine bu yıllarda 38 ilde 80 anaokulu bulunduğu¹¹⁵ve burada 5880 öğrenciye eğitim verildiği biliniyor.¹¹⁶Sayısı zaten yetersiz olan bu okullar da daha sonra kapatılmıştır.

1927-1928 öğretim yılında bu konuda yeni bir atılım gerçekleşmiş, Ankara’da öğretim süresi iki yıl olan “Ana Öğretmen Okulu” açılmıştır. Bu okul 1930-1931 öğretim yılında İstanbul Kız Öğretmen Okuluna nakledilmiştir. Ancak 1933 yılında bu okul da kapanmıştır.¹¹⁷Bunun sonucunda okulöncesi eğitim 1960 yıllarına kadar gerektiği önemi görememiştir.

Cumhuriyetin ilk yılların da “Harf İnkılabı”nın (1928) da yapılmasıyla her Türk vatandaşının okur-yazar olmasına devlet önem vermiştir. Genç cumhuriyet yeni bir vatandaş modeli yaratmaya çalışmış bu nedenle kaynakların büyük bir kısmı ilköğretime aktararak “Millet Mektepleri” açılmış buralarda yetişkinler öğretime tabi tutulmuştur.Devletin zaten kısıtlı olan yardımları da böylelikle kesilmiş, okulöncesi dönem eğitimi ailenin ve yerel yönetimlerin sorumluluğuna bırakılmıştır.

25 Ekim 1925 ve 29 Ocak 1930 yıllarında çıkarılan iki tamimle, ilköğretimin geliştirilmesi için bütçe imkanlarının anaokullarından ilköğretime kaydırılması yolunda bakanlığın görüşleri okullara bildirilmiştir. Bakanlığın bu iki

¹¹² Akyüz, Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi s.15.

¹¹³ Akyüz, Agm., s.17

¹¹⁴ Ayla Oktay, “Okulöncesi Eğitimin Dünü ve Bu Günü”, Eğitim ve Bilim Dergisi, Sayı 42, Mart 1983, s. 4

¹¹⁵ Şükran Oğuzkan ve Güler Oral, Okulöncesi Eğitimi, MEB Yayınları, İst. 2003, s.32.

¹¹⁶ Poyraz ve Dere, Age., s. 12.

¹¹⁷ Oğuzkan ve Oral, Age., s. 32

tamim üzerine vilayetlerde daha önce açılmış bulunan okulöncesi kurumlarda kapsamıştır.”Maarif vekaleti bütçesinden kaynak alan bağımsız ve ilkokullara bağlı anaokullarının kapatılmaları yolundaki tamiminde ana mekteplerinin istisnai olarak bütçesi müsait vilayetlerde fabrikalarda ve ziraat de çalışan ve çocuklarını çalıştığı saatlerde tevdi edecek kimseyi bulamayan bir çok anaların bulunduğu yerlerde yalnız bu esvabı mücibe ile açılabilir. Vekalet yapacağı teftişlerde , bu nevi mekteplerde bulunan çocukların annelerinin çalışmayanlardan olduğunu görürse , hiç mazeret ve müsamaha göstermeksizin kapatacaktır.”, hükmünün bulunması nedeniyle İstanbul’da çalışan fakir kadınların çocuklarını bırakabilecekleri “çocuk yuvaları” açılmaya başlanmıştır.¹¹⁸

Hayatını amelelikle, işçilikle kazanmak mecburiyetinde bulunan dul ve fakir kadınların 3-7 yaş arasındaki çocuklarını sabahtan akşama kadar oyalamak, yedirmek, içirmek ve terbiye etmek maksadıyla, 1932 yılında İstanbul Belediyesi tarafından bir çocuk yuvası açılmıştır. İşe giden kadınlar, sabahları çocuklarını getirip müesseseye bırakırlar ve akşam işten döndükleri zaman alıp barındıkları yere götürürler. Ayrıca burası yemekli bir anaokulu niteliğindedir.¹¹⁹Böylelikle çalışan kadınların çocuklarının gelişimleri güvenceye alınmıştır.

1932-1933 öğretim yılında resmi anaokullarında sadece 12 anaokulu öğretmenin görev yaptığı bilinmektedir¹²⁰.

Maarif 1937-1938 yılı istatistiğinde resmi anaokulları hiç yer almazken, özel anaokullarının sayısı 47, öğretmen sayısı 59, öğrenci sayısı da 1555 olarak gösterilmektedir. Aynı kaynak bu okulların yalnızca Ankara (1 tane),İçel(1 tane), İstanbul (9 Türk özel,25 azınlık, 3 yabancı toplam37), İzmir(4 Türk özel,2 azınlık, 2 yabancı toplam 8) illerinde bulunduğunu göstermektedir. Bu verilerde özellikle dikkati çeken husus, yalnızca 14 Türk ana okuluna karşılık 32 azınlık ve yabancı ana okulunun bulunmasıdır¹²¹.

Okulöncesi eğitiminin yaygınlaştırma çalışmalarında Kız Meslek Liselerinin de önemi büyüktür. Bu okullarda genç kızların çocuk gelişimi, bakımı, beslenmesi ve eğitimi gibi konularda yetişmeleri sağlanmıştır. Kız Meslek

¹¹⁸ Ayla Oktay, Türkiye’de Okulöncesi Eğitim, s.120

¹¹⁹ Oktay, Age., s. 121.

¹²⁰ Oğuzkan ve Oral. Age., s.32

¹²¹ Ayla Oktay, Türkiye’de Okulöncesi Eğitim, s.121

Liselerinin tarihi gelişimine değinmek ülkemizde okulöncesi eğitimin gelişimini ortaya koymamıza da yardımcı olacaktır.

İlk kez, 1864 yılında, Tuna valisi Mithat Paşa tarafından kimsesiz kız çocuklarının barındırılması ve becerilerinin geliştirilmesi amacıyla açılan "Kız Islahhaneleri"nin 1927-1928 öğretim yılında "Kız Enstitüleri" olarak adı değiştirilmiş ve günün ihtiyaçları doğrultusunda öğretim ve eğitim etkinlikleri yeniden düzenlenmiştir.¹²²

Genç kızların ve kadınların eğitimlerini bir ölçüde üstlenen bu okullarda ilkokul üzerine 5 yıl eğitim veriliyordu. Amaçları iyi anne ve ev hanımları yetiştirmekti. Okuma yazma bilmeyen ve zorunlu eğitim çağını geçmiş kadınların Pratik Kız Sanat okullarında bu hedefler ışığında eğitilmeleri sağlanmıştır. Okulöncesi eğitimi ile ilgili olarak buradaki öğrencilerin çocuk bakımı ve eğitimi derleri bulunuyordu. Adı geçen okullara, öğretmen yetiştirmek amacıyla, 1934-1935 öğretim yılında, Ankara'da, üç yıl süreli "Kız Meslek Öğretmen Okulu" açılmış, bu okulun adı 1948 öğretim yılında, programında yapılan değişikliklerle, dört yıl süreli "Kız Teknik Öğretmen Okulu" olarak değiştirilmiştir. Çocuk Bakımı ve Eğitimi alanında öğretmen yetiştirmenin, böylece yeniden, bir öğretmen okulunda ele alındığı görülmektedir. 1938'de, Mesleki ve Teknik Öğretimce, kırsal kesimde yaşayan kadınlarımız için "Köy Kadınları Gezici Kursları" uygulamasına gidilmiştir. Bu kurs etkinlikleri içinde de "Ana- Çocuk Sağlığı, Çocuk -Gelişimi ve Eğitimi" derslerine yer verilmiştir. Bu da bize kadın eğitiminin cumhuriyetin ilk yıllarında değerinin anlaşıldığı ve çalışmalarda bulunulduğunu göstermektedir. Toplumun gelişmesi için kadının eğitilmesi şarttır. Ülkemizde çocuğun bakımı ve eğitimi ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda öncelik genç kızların ve ev kadınlarının eğitilmesi çalışmaları yapılmıştır. Ailenin çocuk gelişimi ve eğitiminde ki etkisi günümüzde bilimsel olarak ortaya konulmuştur. Yetişkin eğitimi için yapılan bu çalışmaların sonuçlarının çocuk eğitimi için değeri çok büyüktür.

Çocuğun bakım ve eğitimine yönelik çalışmalar Milli Eğitim Bakanlığı, Kız Teknik Öğretim etkinlikleriyle yaygınlaştırılırken, Tarım Bakanlığının, kırsal kesimdeki yetişkinlerin eğitimine yöneldiğini görmekteyiz. 1954-1955 öğretim

¹²² Oğuzkan ve Oral, Age., s.32

yılında "Ev Ekonomisi Yaygın Eğitim Kursları;" 1957'de 4 K (Kafa, Kol, Kalp, Kuvvet) Klüpleri: bu yönelişin sonuçları olarak gösterilebilir. Ev ekonomisi kursları yetişkinler için düzenleniyor; 4 K Klüpleri ise, 10-18 yaşlar arası gençleri eğitmek üzere etkinlik gösteriyordu. Bu etkinlikler içinde, çeşitli bilgi ve becerilerin yanı sıra çocuk bakımı ve eğitimine de ağırlık verildiği dikkati çekmektedir.¹²³

Bu çalışmalardan ayrı. olarak, yedi yaşından küçük çocukların korunmasını, yerel yönetimler (Belediyeler) ve Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığının sorumluluğu olarak belirleyen "Umumi Hıfzısıhha Kanunu"nın (Genel Toplum Sağlığı Yasası), 24.IV.1930 tarihinde yürürlüğe girdiğini görmekteyiz. 1952 yılında, 6972 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Kanunu" gereğince, Milli Eğitim Bakanlığında kurulan bir komisyon, "Anaokulu Programı ve Yönetmeliği" ile "Anaokullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı"nı hazırlamıştır.¹²⁴

Okulöncesi çağ çocuklarıyla ilgili, yukarıda verdiğimiz çalışmalar gelişirken çeşitli Milli Eğitim Şura çalışmalarında okulöncesi eğitimin önemi yeniden gündeme taşınmıştır.

4.4.1. Milli Eğitim Şuralarında okulöncesi eğitim

Eğitimin en büyük amacı, genç nesli toplumun gelişen istek ve ihtiyaçlarına göre eğitmek ve yetiştirmektir. Bunun için eğitim sistemleri sürekli olarak toplumdaki gelişmeleri izlemiştir.

Eğitim politikalarımızın oluşturulmasında en etkili organlardan birisi de Milli Eğitim Şuralarıdır. Milli Eğitim Şuraları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın çağrısı ile toplanır. Bu şuralarda Milli Eğitim ile ilgili konular konuşulup, tartışılır, daha sonra önemli konular karara bağlanır.¹²⁵

I.Milli Eğitim Şurası 1939 yılında toplanmıştır.Bu Milli Eğitim Şurasında, Türk Eğitim Sistemi üzerine görüşmeler yapılmış ve kararlar alınmıştır. Bu şurada okulöncesi eğitime değinilmemiştir.

II. (1943), III.(1949), Milli Eğitim Şuralarında okulöncesi eğitimin gündeme alınmadığı görülür.

¹²³ Oğuzkan ve Oral, Age., s.32

¹²⁴ Oğuzkan ve Oral, Age., s. 33

¹²⁵ Nahide Yılmaz, Anaokulu Öğretmeninin Rehber Kitabı, Ya-Pa Yayınları İst. 1999, s. 14.

Milli Eğitim Şuralarında okul öncesi eğitimi ilk defa 1949'da IV. Milli Eğitim Şura'sın da, "Aile eğitimi üzerine durulması, ailede demokratik eğitimin uygulanması için çeşitli yöntemlerden yararlanılması gereği" olarak aile ve dolaylı olarak çocuk eğitimine değinilmiş olmaktadır.

14 Şubat 1953'de ki V. Milli Eğitim Şura gündeminde birinci maddesinde okulöncesi eğitim ve öğretiminin; anaokulları için hazırlanmış olan program ve yönetmeliğin incelenmesi gündeme alınmıştır.¹²⁶

Bu şura da özellikle anne ve babaları çalışan 2-6 yaş arası çocukların okul öncesi teşkilatlarında korumak ve yetiştirmenin gerekliliğine değinilerek "okulöncesi eğitimin özel idareler, belediyeler, fabrikalar, özel teşekkül ve teşebbüslerce ele alınması zorunludur" denilmiştir.

İki önemli sorun üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki anaokulu öğretmeni yetiştirilmesi, ikincisi ise yer ve vasıta teminidir. Anaokullarına öğretmen yetiştirmek vazifesini Vekalet üzerine almıştır. Yukarıda değindiğimiz 1952'de 6972 sayılı kanun da geçen anaokulu program ve yönetmeliğiyle, anaokullarına öğretmen yetiştirme kursu geçici programı aynen kabul edilmiş, açılacak özel bölüm ve yaz kursları aracılığıyla öğretmen ihtiyacının karşılanması önerilmiştir. Yine bu şura da özel öğretim müesseselerinde çalışacak öğretmenlere tanınacak kanuni haklardan anaokulu öğretmenleri de faydalanmalıdır denilmiştir. İkinci sorun ise yer ve vasıta temini şimdilik ferdi teşebbüslere, mahalli idarelerin yardımlarına bağlı olmakla beraber, Vekalet bu hususta da elinden geleni yapacaktır¹²⁷ denilmiştir. 4 Ocak 1954 gün ve 780 sayılı tebliğler dergisinde, ana okullar yönetmeliğinin yayımlandığı halde, V. Milli Eğitim Şura kararları işlerlik kazanmamıştır.

5 Ocak 1961 gün ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile "okulöncesi eğitim kurumları, ilköğretim kurumları içinde isteğe bağlı eğitim kurumları" olarak kabul edilmiştir. Aynı kanunun bir başka maddesinde de "Okulöncesi eğitimi kurumlarında zorunlu öğretim çağına gelmemiş çocukların eğitileceği, bu kurumların gerçek ve tüzel kişilerle, belediyeler, özel idareler ve devlet tarafından

¹²⁶ Reşat Özalp, Aydoğan Ataüenal, Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı, MEB Yayınevi, İst. 1977. s.268.

¹²⁷ Özalp ve Ataüenal, Age. s.281.

açılabilir” belirtilmiştir.¹²⁸Bu güne kadar gerekli nedenlerle ihmal edilen okulöncesi eğitimi yaygınlaştırma çalışmaları biraz daha gündeme alınmıştır.

VII. Milli Eğitim Şuralarında (5-15 Şubat 1962) okulöncesi eğitimi üzerinde önemle durulmuştur.. VII. Milli Eğitim Şurası dokümanlarında ilköğretim komitesi raporu ve 10 yıllık planda okulöncesi eğitimi bölümünde şu hususlara rastlanmaktadır.¹²⁹

- 1- Okulöncesi eğitime ait gelişme ve tarihi bilgiler.
- 2- Okulöncesi eğitimin önemi ve yabancı ülkelerdeki durumu.
- 3- Ülkemizdeki özel anaokulları, çocuk, öğrenci, okul sayısına ait istatistikler ile anaokulları için devletin ne gibi yardımlarda bulunmasını belirleyen maddeler de şunlardır:
 - 1- Anaokullarına personel yetiştirmek.
 - 2- Anaokullarını denetlemek ve teftiş etmek.
 - 3- Bazı bölgelerde Türk dili öğretimi için ve bir kısım anaokulların da okul olgunluğuna erişmemiş çocuklara mahsus anasınıfları açmak.
 - 4- Özel eğitime muhtaç çocuklara özel öğretim anaokulları, anasınıfları açmak.
 - 5- Korunmaya muhtaç okulöncesi çocuklarının bakımı ve eğitimini sağlamak.
 - 6- Anaokulu personelinin tatbikatı için anaokulları açmak.
 - 7- Sanayi bölgelerinde İş Kanunu hükümlerine göre anaokulları açmak.

Bu raporun resmi anaokulları açılması bölümünde; Kız Teknik Öğretmen Okulu’na bağlı bir Öğretmen Okulu ana şubesine bağlı olmak üzere bir, toplam iki uygulama anaokulu açılması, ayrıca İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Eskişehir, Sivas, Erzurum ve Diyarbakır illerinde 8 örnek anaokulu açılarak, on yılda on anaokuluna kavuşacağı belirtilmektedir. Artık somut adımlar atılmaya başlanmıştır.

Anaokulu binalarının, eşya, araç ve gereçleri, ana-baba ve çevreyi aydınlatıcı yayınları, on yıl içerisinde yetiştirilecek personelle ilgili ödenek miktarını gösteren bu raporun anaokullarına personel yetiştirme bölümünde; Ankara, İstanbul, İzmir, Adana illerinde 3-6 ay süreli yılda ortalama 100 olmak

¹²⁸ Handan Asude Başal, Okulöncesi Eğitimine Giriş, Vipaş Yayınları, Bursa 1998. s.37.

¹²⁹ Yılmaz, Age., s.15.

üzere 10 yılda 1000 anaokulu öğretmeni ve ayrıca 500 öğretmen yardımcısı yetiştirilmesi suretiyle anaokullarına kısa zamanda personel yetiştirme şekliyle Kız Öğretmen Okulu'nda "Anaokulu Öğretmenliği" şubesi açılması, üç yıllık program uygulanması, anaokulu akşam kurslarına ve anaokulu öğretmenliği şubesine öğretmen yetiştirilmek üzere Kız Teknik Öğretmen Okulu'nda dört yıllık bir öğrenim tatbiki teklif edilmektedir.¹³⁰

Ayrıca Türkiye'de anaokulu öğretmenliği yetiştirmeye büyük ihtiyaç olduğu, bu ihtiyacı karşılamak için kız enstitüsü mezunlarının bir yıllık pedagoji kursu ile yetiştirilmesi, Şura'da uygun görülmüştür.¹³¹

VII. Milli Eğitim Şura çalışmalarını izleyen aylarda, okulöncesi eğitim etkinliklerine ışık tutmak üzere, 222 sayılı ilköğretim ve Eğitim Kanunun öngördüğü "Anaokulları ve Sınıfları Yönetmeliği" yayınlanmıştır. (16 Haziran 1962).¹³² İstatistiklere bakıldığı zaman bu tarihten sonra, yuva ve anaokullarının , resmi ve özel kuruluşlarca yaygınlaştırılmalarında hızlı bir artış görülmektedir.

1961-1962 öğretim yılında 10 ilde açılan anasınıflarına ilk öğretmen çıkışlı 20 ilkokul öğretmeni atanmıştır. 1961 Eylül ayında öğretmenler için yetiştirme kursu hazırlanmış sonra bu öğretmenler bir aylığına İtalya'ya seminere gönderilmiştir.¹³³ Buradan da anlıyoruz ki öğretmenlerin alanda daha bilgili olmalarına önem verilmiş ve okulöncesi öğretmeni yetiştirmek için çalışmalarda bulunulmuştur.

1963-1964 yıllarında Kız Meslek Liselerin de anaokulu öğretmeni yetiştirmek amacıyla çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü açılmıştır. Bu bölüm meslek eğitim yanı sıra öğretmenlik formasyonu veren derslerle takviye edilmiş, Talim ve Terbiye Kurulunun 11.4.1964 tarih ve 120 sayılı kararı ile okulöncesi eğitim okullarında öğretmen yetiştiren bir bölüm haline getirilmiştir.¹³⁴ Kısmen de olsa öğretmen ihtiyacını karşılama çabası verilmiştir.

¹³⁰ Selçuk Kantarcıoğlu, Ana Okulları Örgütü, Milli Eğitim Basımevi, İst. 1964, s. 5-6

¹³¹ Yılmaz, Age., s.15

¹³² Oğuzkan ve Oral, Age., s.34.

¹³³ Poyraz ve Dere, Age. ,s.13

¹³⁴ Poyraz ve Dere, Age. ,s.13.

VII. ve VIII. (1970) Milli Eğitim Şuralarında okulöncesi eğitim kurumları hakkında önemli kararlar alınmasına rağmen, herhangi bir faaliyete yer verilmemiştir.¹³⁵

1970-1971 yılında ilk öğretmen okullarına programları 4 yıla çıkarılmış, ayrıca bu programlara okulöncesi eğitim konmuştur. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Çocuk Gelişimi ve Eğitim Bölümü, Kız Sanat Eğitimi Yüksek Öğretmen Okulu Çocuk Gelişimi Eğitimi Bölümünde Okulöncesi öğretmeni yetiştiren bölümler açmıştır. 1973 yılında çıkan Milli Eğitim Temel Yasası ile tüm öğretmenlere yüksek öğrenim görme zorunluluğu getirilmiş, böylece yuva ve anaokulu öğretmenlerinde yüksek öğretimden yetişmeleri yasası kabul edilmiştir.¹³⁶

IX. Milli Eğitim Şurasında (24 Haziran-4 Temmuz 1974) okulöncesi eğitimi, “mecburi ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar” ifadesi yer almıştır. Okulöncesi amaç ve görevleri şöyle açıklanmıştır:

Okulöncesi eğitimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak:

- 1- Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;
- 2- Onları temel eğitime hazırlamak;
- 3- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;
- 4- Çocukların Türkçe’yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

Okulöncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ki temel eğitim kurumlarının birinci devresine bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı olarak da açılabilir.

Okulöncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı Milli Eğitim Bakanlığınca yönetmelikle düzenlenir. İş Kanununa tabi işyerlerinin hangi şartlarda okulöncesi eğitim kurumu kurmaları gerektiği Milli Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları tarafından birlikte düzenlenecek bir tüzükte gösterilir.¹³⁷ ifadeleri yer almıştır.

¹³⁵ Yılmaz, Age.,1 s.15.

¹³⁶ Poyraz ve Dere, Age., s.13

¹³⁷ Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası, Mili Eğitim Basımevi, İst. 1975, s.278

X. Milli Eğitim Şurası (23-26 Haziran 1981), gelişen ve değişen sosyo-ekonomik şartlar karşısında, okulöncesi eğitimin normal eğitim bir uzantısı durumuna getirmesini amaçlamış ve sistemin en alt kademesine bir anasınıfı programı eklenmesini kararlaştırarak anasınıfı programlarının esaslarını belirlemiş bulunmaktadır.¹³⁸

Bu esaslar şöyledir:¹³⁹

1- Anasınıfı Programları:

- a. Atatürkçülük çizgisinde politik bütünleşmeye katkıda bulunmak,
- b. Alt kültürdeki (gecekondu, kırsal yöre vb.) çocukların gelişimlerini destekleyecek, genel olarak herkesin eşit düzeyde temel eğitime gelmelerini sağlamak;
- c. Çocukların bir bütün olarak gelişmelerine ve bakımlarına yardımcı olmak;
- ç. Türkçe'yi anlama ve konuşma düzeylerinde öğretmek;
- d. Çocukların temel eğitim okulunun birinci sınıfına hazır duruma getirmek;
- f. Düzenli çalışma ve iş yapma alışkanlığı kazandırmak.

2- Anasınıfının Amaçları

Anasınıfını bitiren her çocuk:

- a. Türk olduğunu bilir ve Türk olmaktan kıvanç duyar;
- b. Bayrağımızı tanır ve ona saygı duyar;
- c. Atatürk'ü tanır ve sever
- ç. Atatürk'ün ülkemiz için yaptıklarını kendi düzeyinde bilir;
- d. Milli bayramlardaki faaliyetlere istekle ve coşku ile katılır;
- e. Türkçeyi doğru anlar ve düzgün konuşur;
- f. İçinde yaşadığı toplumun kurallarına uyar;
- g. İnsanlarla olumlu ilişkiler kurar ve iyi geçinir;
- ğ. Grup faaliyetlerine istekle uyar ve işbirliği yapar;
- h. İş yapma ve iş başarmadan hoşlanır;

¹³⁸ Selahattin Meydan, “Okulöncesi Eğitimin Tarihi Gelişimi”, Ya-Pa Okulöncesi Eğitim Semineri, İst. 1990, s.13.

¹³⁹ Onuncu Milli Eğitim Şurası, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1981, s.74.

1. Kendisinin ve çevresindeki insanların duyguları anlar ve onlara saygı gösterir;

- i. Kendi kendine karşı olumlu tutum geliştirir;
- j. Kendi davranışlarını yönleltebilir ve kontrol eder;
- k. Yakın çevresini tanır;

l. Temel eğitim okulu birinci sınıf için öğrenilmesi gerekli sosyal hayata, fen bilgilerine ve matematiğe ilişkin kavramları bilir;

- m. Büyük ve küçük kaslarına ilişkin becerileri yapabilir;
- n. Sağlık ve beslenme kurallarına uyar;
- o. Her türlü faaliyette girişkendir ve yaratıcılık gösterir;
- ö. Kendine güven duyar;

3- Anasınıfında Muhteva ve Faaliyet Kategorileri

a. Sosyo-kültürel faaliyetler: Müzik, resim, dans, çeşitli oyunlar, şarkı, kıl işleri, masal ve öykü anlatımı, meslek oyunları, serbest oyunlar vb.

b. Günlük temel gereksinimlerinin karşılanmasına ve bu konularda alışkanlık geliştirmeye dönük faaliyetler:

Beslenme, uyku, temizlik sağlık vb.

c. Çocuğun iş yapma alışkanlığının kazanmasına ve başkalarının işine saygı duymasına dönük faaliyetler: Oyuncakları toplama, masayı düzenleme, ortalık toplama, eşyayı koruma, kumbara kullanma, yakın çevredeki iş yerlerine geziler düzenleme vb.

ç. Yaş gelişimine uygun yollarla Türkçe öğrenimine Dönük faaliyetler: Günlük yaşantıyı anlama, dinlenen masal ve öykünün tekrarı, tartışması vb.

d. Atatürkçülük çizgisinde ulusal bütünleşmeye dönük faaliyetler: Özellikle milli bayramlarda Atatürk'ün ülkesine bağlılığı, ülkesi için yaptıkları ve yaşamıyla ilgili öyküler, anlatılan öykülerle ilgili tartışmalar, hep birlikte sınıf panosunun düzenlenmesi, okulun süslenmesi, çevredeki ilgili yerlere geziler (Atatürk Anıtı, müze vb.) ve diğer faaliyetler.

e. Çevreyi tanımaya ve temel fen kavramlarının öğrenilmesine dönük faaliyetler: Sayma (1'den 30'a kadar), cisimlerin veya eşyaların şekilleri, daire, kare, üçgen gibi basit geometrik şekilleri tanıma , zaman kavramına ilişkin basit kavramlar öğrenme (takvimin, saatin tanıtılması gibi), cisimlerin üç halini

öğrenme; (bir bardak su, bir şişe su arasındaki miktar farkının gösterilmesi, yağ-su vb. arasındaki alışkanlıkların farklılığının gösterilmesi), paraları tanıma, sayı-miktar ilişkileriyle ilgili terimleri öğrenme (az-çok, büyük-küçük, uzun-kısa, ağır-hafif, boş-dolu gibi), yerle ilgili ilişkileri kavrama (altında-üstünde, önünde-arkasında, sağında-solunda, yakınında-uzağında gibi), ölçü aletlerini tanıma (cetvel, kilo vb.), zaman kavramıyla ilgili ilişkileri anlama (bütün-yarım, gece-gündüz, dün gece-yarın gece, ay-yıl vb.), çevre gezileri, çevredeki bitki ve doğa olaylarını inceleme, tartışma hayvan ve süs bitkilerini sınıfta yetiştirme, bahçe, tarlada incelemeler vb.

f. Araştırma becerisi ve yaratıcılığın desteklenmesi:

Yukarıda belirlenen faaliyetlerin neden-sonuç ilişkilerinin tartışılması; çevreden getirilen materyallerle serbest resimler yapılması, yarım bırakılan masal ve öykülerin tamamlanması, serbest saat faaliyetleri vb.

Uygulamaya Dönük Öneriler:

a. Anasınıfı programları, Türk eğitim sisteminde temel eğitimin ilk aşaması olarak kabul edilmelidir.

b. Uygulama kırsal ve gecekondü yörelerine öncelik vermek kaydıyla birkaç aşamada planlanmalı ve gerçekleştirilmelidir.

c. Anasınıfında çalışacak öğretmenlerin yetiştirilmeleri için özellikle bu yaş grubuna uygun olan Türkçe öğrenimini vurgulayan farklı eğitim programları geliştirilmelidir.

ç. Anasınıfı öğretmenleri için el kitapları hazırlanmalıdır.

d. M.E.B. Ders Araçları Yapım Merkezi'nde anasınıfları için öğretim ve oyun materyalleri geliştirilmelidir.

e. Anasınıfı çocukları için kaynak materyaller hazırlanmalıdır.

f. Anasınıflarını teftiş edecek müfettişler bu yaş grubunun özellikleri ve ihtiyaçları konusunda eğitilmelidir.

Yine bu şurada okulöncesi öğretmeni yetiştirilmesi ile ilgili olarak iki yıllık bir öğretmen yetiştirme kurumu (öğretmen okulu) açılması önerilmiş, bu kurumun Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olması ama eğitim hizmetlerinin planlanıp yürütülmesinde üniversite, diğer yükseköğretim kurumları ve diğer iş alanlarıyla işbirliği yapılması teklif edilmiştir. Buraya alınacak öğrencilerin Öğretmen

Liseleri ile bazı MT Okulları olmak üzere, Ortaöğretim (Lise ve dengi) kurumlarından alınması önerilmiştir. Ayrıca Öğretmen Liseleri ile bazı MT Okullara özel kontenjan tanınması ve giriş sınavının temel alınması teklif edilmiştir.

Bakanlık 1981-1982 öğretim yılında bu kararları uygulamaya koyarak 650 dolayında yeni hazırlık sınıfını hizmete açmıştır. Aşağıdaki çizelgede resmi ve özel kurum ve kuruluşların 1981 yılı okulöncesi eğitimi alan çocuk sayısı ve bu eğitimi veren kurum sayısı verilmiştir.

Çizelge 4.1. Okulöncesi Eğitim Hizmetlerinden Yararlanan Çocukların Kurumlara Göre Dağılımı¹⁴⁰

KURUM	ÇOCUK SAYISI	KURUM SAYISI
Milli Eğitim Bakanlığı:		
Anaokulu	871	9
Anasınıfı	29098	1519
Uygulama Anaokulu	6601	280
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı:		
Çocuk Bakım Yurdu	2938	21
Gündüz Bakımevi	1529	22
Diğer Kuruluşlar:		
Üniversitelere Bağlı Araştırma Anaokulları	175	5
KİT'lere Bağlı Araştırma Anaokulları	458	5
Kreş ve Çocuk Bakımevleri Geliştirme Vakfına Bağlı Çocuk Evleri	600	8
Özel Yuva ve Anaokulları	9062	150
İşyerlerine Bağlı Çocuk Bakım Yurtları	3758	51
Çocuk Esirgeme Kurumuna Bağlı Anaokulları	1766	114

XI. Milli Eğitim Şurasında (1982) daha çok öğretmen yetiştirilmesi konusuna değinilmiştir. Bu şurada üniversiteler içinde, laboratuvar ve uygulama görevi yapacak olan okulöncesi eğitim birimlerinin meydana gelmesi hususuna yer verilmiştir. X. Milli Eğitim Şurasında alınan kararların nasıl uygulanacağı üzerinde durulmuştur.¹⁴¹

XII. Milli Eğitim Şurasında (18-22 Temmuz 1988), ise ;

1- Okulöncesi eğitimde %4'lük bir okullaşma oranının %10'a çıkarılması,

2- Okulöncesi eğitim çalışmaları için gerekli fiziki ve sosyal ortam ve standartları için geliştirilmesi,

¹⁴⁰ Oğuzkan ve Oral, Age., s42

¹⁴¹ Onbirinci Milli Eğitim Şurası, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1982,

3- Okulöncesi eğitim kurumlarında çalışacak, rehberlik ve deneme görevlerini yapacak yeterli sayıda personelin bulunması,

4- Okulöncesi eğitimi ile ilgili, eğitim araç ve gereçlerinin ihtiyacı karşılayacak seviyeye getirilmesi, kararlaştırılmıştır.¹⁴²

Öğretmen yetiştirmede ise okulöncesi eğitim kademesine(Anaokulu ve Anasınıfı) öğretmen yetiştiren yüksek öğretim programlarının iki yıl olarak kalması ve programlara öğretmen lisesi mezunlarına belli kontenjan ve puan avantajı sağlanmış ÖSS puanıyla, meslek lisesi mezunlarının ise ÖSS mesleğe yatkınlık testiyle alınmaları; bu programların, Eğitim Yüksekokulları bünyesinde düşünülmesi¹⁴³ kararlaştırılmıştır.

Yine bu şurada lise mezunlarının okullarda kendilerine verilecek pedagojik formasyon sonrası öğretmen yardımcısı veya eğitici olarak görevlendirilmeleri öngörülmüş, özellikle programların aile ortamından gelen yetersizlikleri giderecek şekilde Türkiye'nin şartlarına, sosyal ve kültürel yapısına ve değer sistemlerine uygun olarak geliştirilmesi kararı alınmıştır.¹⁴⁴ Böylelikle okulöncesinde yardımcı eleman ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır.

XIV. Milli Eğitim Şurasında (27-28 Eylül 1993), iki konu ele alınmış bunlardan birisi eğitim yönetimi ve eğitim yöneticiliği ikincisi ise okulöncesi eğitimidir.

Okulöncesi eğitimi ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Okulöncesi eğitimi komisyon raporunda aşağıdaki alt komisyonlar oluşturulmuş ve çalışmalar yapılmıştır.

- 1- Okulöncesinin Önemi ve Yaygınlaştırılması,
- 2- Okulöncesi Eğitiminin Kaynak Temini ve Kullanımı,
- 3- Okulöncesi Eğitimi eğitim programları ve Eğitim Araçları,
- 4- Okulöncesi Eğitimde Koordinasyon ve İşbirliği,
- 5- Okulöncesi Eğitimi Mevzuatı,
- 6- Okulöncesi Eğitim Alanına Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam,
- 7- Okulöncesi Eğitim Modelleri,

¹⁴² Nahide Yılmaz, "Okul Öncesi Eğitim" Ya-Pa 6. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İst. 1989, s.9-10

¹⁴³ Onikinci Milli Eğitim Şurası, Milli Eğitim Yayınları, s.364.

¹⁴⁴ Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları, s.85.

Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğü bugünde bu şurada alınan kararları gerçekleştirmek için çalışmaktadır.

XIV. Milli Eğitim Şurasında Alınan Kararlar Şunlardır:¹⁴⁵

Okulöncesi Eğitimin Önemi ve Yaygınlaştırılması İle İlgili Kararlar:

1. Aynı yaş gurubuna hizmet veren okulöncesi eğitimi kurumlarının tanımı ve kapsamı yeniden gözden geçirilerek;

“Anaokulu, 36-72 aylık çocukların eğitimleri amacıyla açılan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı, özel ve resmi okulöncesi eğitimi kurumudur”;

“Anasınıfı, 60-72 aylık çocukların eğitimleri amacıyla resmi ve özel anaokullarının, ilkokulların ve ilköğretim okullarının bünyesinde açılan okulöncesi eğitim kurumudur.” olarak tanımlanmalıdır.

2. Okulöncesi eğitiminin yaygınlaştırılmasında aşağıdaki ilkelere uyulmalıdır.

Okulöncesi eğitimi kurumları özellikle Türkçe’nin doğru ve güzel konuşulmadığı yörelerde geliştirilerek yaygınlaştırılmalıdır.

Özel eğitim gerektiren çocuklarımızın eğitimi, okulöncesi çağıdan başlanarak özenle ve eksiksiz olarak ele alınmalıdır. Bu yapılırken kaynaştırma ilkesine uyulmalıdır.

Kırsal alanlarda yazın tarım işlerinde çalışan annelerin çocuklarının eğitimini yürütecek gezici anaokulları açılması için gerekli mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.

3. Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 17. maddesinde; “...Resmi ve özel gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetlerinin, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığı’nın denetimine tabidir” denilmektedir. Bu maddeden hareketle her türlü okulöncesi eğitimi hizmetleri, Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından mevzuat, uygulanacak program yaklaşımları, eğitim programları işleyiş, vb. yönlerden incelenerek yeniden düzenlenmeli ve okulöncesi eğitimi hizmeti sunan kamu ve özel kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanmalıdır. Bu amaçla, “Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğü’nde sürekli ve geçici çalışma komisyonları oluşturulmalıdır.

¹⁴⁵ Ondördüncü Milli Eğitim Şurası, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İst. 1993, s. 313-324.

4. Milli Eğitim Bakanlığı okulöncesi eğitiminde Çalışma Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile işbirliği içinde çalışmalıdır. Halen yürürlükte bulunan, çalıştırdığı işçi sayısına bağlı olarak işletmelere kreş açma hükmü, kapsamı genişletilerek her kurum için zorunlu hale getirilmelidir. Türkiye Sağlık Reformu kapsamında anne çocuk sağlığı, aileye rehberlik ve özellikle 0-72 ay çocuklarına, sağlık ve eğitim hizmetlerinin götürülmesiyle ilgili düzenlemelere de yer verilmelidir.

5. Okulöncesi eğitimini evlere kadar götürme konusunda TV imkanları kullanılmalı, TV yasasında çocuk programlarının ağırlığının %20 olması hükmü yer almalıdır.

6. Milli Eğitim Bakanlığı, Taşra Teşkilatında özellikle büyük şehirlerde , il teşkilatlarında okulöncesi eğitim merkezleri kurulmalıdır.

7. Okulöncesi eğitiminde hizmet verecek her çeşit kademe ve görevler için gerekli yeterlilikler, görev ve sorumluluklar belirlenmeli ve bunlar bir sertifika sistemin bağlanmalıdır.

8. Okulöncesi eğitiminde okullaşma oranı Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planının sonunda %30 olarak gerçekleştirilmelidir.

9. Toplu konut projelerinde okulöncesi eğitimi kurumunun açılması da yer almalıdır.

10. Milli Eğitim Bakanlığına 3418 sayılı kanun gereği Tekel'den ayrılmış olan fonun artırılması ve bu fonun öncelikle okulöncesi eğitime aktarılması sağlanmalıdır.

11. 0-72 ay çocuğuna, okulöncesi eğitimi hizmeti veren kreş, gündüz bakımevleri, çocuk yuvaları, özürllüler için rehabilitasyon merkezleri ve benzeri sosyal tesislerin; yapılarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için devlet kredisi ve teşvikler artırılmalı ve vergilendirme azaltılmalıdır.

12. Belediyeler, Kamu İktisadi Teşekkülleri, Vakıflar, Dini Kuruluşlar ve diğer özel müteşebbislerin okulöncesi eğitim kurumları açmaları desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

13. Okulöncesi eğitimi kurumlarında döner sermaye işletmeleri kurularak eğitime finansman sağlanmalıdır.

14. Anaokulu binası yapılması için hazine arazilerinin tahsisi belediyeler ve kooperatiflerden yararlanılması için yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

15. Okulöncesi eğitimi konusunda anne-babaları yetiştirmek amacıyla “ana-baba okulu” uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır. Çocuk yuvaları nicelik ve nitelik yönünden geliştirici tedbirler alınmalıdır.

16. Türkiye genelinde okulöncesi eğitimi hizmetlerine ilişkin sayısal verilerin kesin ve sağlıklı bir şekilde elde edilmesi için bir araştırma projesi hazırlanıp gerçekleştirilmelidir.

Okulöncesi Eğitimi İçin Kaynak Temini ve Kullanımı İle İlgili Kararlar:

1. Okulöncesi eğitiminin geliştirilip, yaygınlaştırılması için aşağıdaki özendirici tedbirler alınmalıdır:

Eğitim yatırımlarına verilen teşviklere ilave olarak, okulöncesine verilecek teşviklerde ek artı puan verilmelidir.

Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü’nün koordinatörlüğünde “Okulöncesi Eğitim Vakfı” kurulmalıdır.

“Ev Yuvaları” projesi yaygınlaştırılmalıdır.

İl özel İdareleri bütçelerinden ilköğretim hizmeti için ayrılan %20’lik payın belli bir kısmı okulöncesi eğitimi hizmetine ayrılmalıdır.

Gümrüklerdeki malların satışından elde edilen gelirlerle, yurda giriş ve çıkışlarda kesilen konut fonundan sağlanan gelirlerin belli bir yüzdesi okulöncesi eğitimi fonuna aktarılmalıdır.

2. Okulöncesi eğitiminin geliştirilip yaygınlaştırılması, gelişme ve yaygınlaşmanın kurumsallaşması için bir fon kurulmalı; belediye gelirlerinden, mevduat gelirlerinden, eğitim sektöründe kazanç elde eden özel kuruluşlardan alınacak paylar ve eğitim vakıflarından sağlanacak katkılar bu fonun kaynaklarını oluşturmaktadır.

3. Küçük il ve ilçe merkezleriyle gecekondu semtlerinde yaşayan gelir düzeyi düşük ailelerin yoğun olduğu merkezlerde ikili eğitim yapacak anaokulları projesi geliştirilmelidir.

4. Milli Eğitim Bakanlığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait boş binalarda gerekli tadilat yapılarak okulöncesi eğitime kazandırılması, mevcut bina ve kaynakların rasyonel ve verimli şekilde kullanılması sağlanmalıdır.

5. Eldeki kaynakların en verimli şekilde kullanılması ve kaynak teminin sağlanması için, okulöncesi eğitimiyle doğrudan yada dolaylı olarak ilgilenen birimler arasında mali koordinasyon sağlanmalıdır.

6. Bağımsız anaokullarının süratle yaygınlaştırılması için şehir planlarında gerekli düzenlemeler yapılarak, özellikle büyük kentlerimizde park ve bahçelerin yanında okulöncesi eğitimi kurumları için okul arsaları ayrılmalı, bu arsaların mümkün olduğu kadar hazineye ve belediyeye ait arsalardan temin edilmesine çalışılmalıdır.

7. Eğitim yatırım ve işletme finansının sağlanmasında bir kamu bankası görevlendirilmesi, okulöncesi ile ilgili yatırımları, 1994 yılı yatırımlar teşvik kararnamesinde öncelikle ele alınmalıdır.

8. Okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında Yap-İşlet-Devret modelinden yararlanılmalıdır.

9. Okulöncesi eğitimi yatırımlarında tasarruf sağlamak maksadıyla bölgesel şartlara uygun tip projeler geliştirilmelidir.

10. Yurt dışındaki Türk çocuklarının okulöncesi eğitimlerini sağlamak maksadıyla ilgili ülkeler ile işbirliğine gidilmelidir.

11. “1994 yılı okulöncesi eğitim yılı” olarak ilan edilmelidir.

Okulöncesi Eğitimi Programları ve Eğitim Araçları İle İlgili Kararlar:

1. Okulöncesi eğitimi programlarında eğitim bilimlerinin, bu konuda öngördüğü esaslar ve program geliştirme süreçlerinin dayandığı ilkeler temel alınmalıdır.

2. Okulöncesi eğitiminde program geliştirme süreçleri Türk Milli Eğitimi’nin temel felsefesi, ana politikaları ve genel amaçlarıyla tutarlı bir biçimde oluşturulmalıdır.

3. Okulöncesi eğitim kademesi, eğitim sistemimizin eğitim kademelerine sağlam bir temel oluşturmali ve zorunlu bir eğitim kademesi olarak ele alınmalı ve diğer kademelerde uyumlu ve tutarlı biçimde düzenlenmelidir.

4. Eğitim programları hedef kitlenin bütününe yönelik olarak ele alınmalı, ancak sınırlı imkanlar, kaynaklar ve koşullar dikkate alınarak öncelikler belirlenmelidir.

5. Programlar, çağdaş okulöncesi eğitim standartları ile tutarlı ve toplumsal koşullarda uyumlu bir yapı ve içeriğe sahip olmalıdır.

6. Programlar, Çocuk Hakları Evrensel Beyannamesinde yer alan temel ilkelerle tutarlı olmalıdır.

7. Okulöncesi eğitim seferberliği toplumun tüm öğelerinin katılımıyla bir an önce harekete geçirilmeli ve bu seferberliğin bir devlet politikası haline getirilmesi gerçekleştirilmelidir.

8. Okulöncesi eğitim kurumlarında her yaştaki çocuk gurubu için uygulanan programlar yeniden ele alınmalı, çocuğun ihtiyacını karşılayacak şekilde ve bilimsel çerçevede geliştirilmelidir. Bu çalışmalarda özel eğitim gerektiren çocuklarda göz önünde bulundurulmalıdır.

9. Tüm kamu, özel kurum ve kuruluşlardaki okulöncesi eğitimi kurumlarında uygulanacak eğitim programları esneklik ilkesine bağlı kalınmakla birlikte aynı temel felsefede birleşmelidir.

10. Milli Eğitim Bakanlığı, üniversitelerle işbirliği yaparak paket programlar hazırlamalı, pilot okullarda uygulanmalı ve alınan sonuçlara göre programlar geliştirilmelidir.

11. Ülke çapında çocuğun gelişim özelliklerini değerlendirmeye yönelik ölçekler geliştirilmeli ve kullanılmalıdır.

12. Okulöncesi eğitiminde program konusunda hizmet için eğitimi seminerleri düzenlenmelidir.

13. Program geliştirme ve materyal hazırlama konusunda Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde sürekli bir alt komisyon oluşturulmalıdır.

14. Okulöncesi çocuk kitabı ve oyuncakları gibi materyal üreten, ithal eden işletmelere vergi ve gümrük indirimi sağlanmalı ve gerektiğinde kredi verilerek teşvik edilmelidir. Ancak, üretilen bu materyallerin niteliği ve etkinliği oluşturulacak bir komisyon tarafından denetlenmelidir.

15. Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuklar için sağlıklı gelişim raporları düzenlenmeli, ilkokul öğretmenleri ve ailelerin çocuklarını tanımasında ve onlara rehber olmalarında bu raporlardan faydalanmaları sağlanmalıdır.

16. Okulöncesi eğitim kurumlarında, çocuk gelişimi ve eğitim programı çeşitli kaynaklar ve çocuklarla ilgili problemleri tartışmak ve incelemek amacıyla zümre toplantıları yapılmalıdır.

17. Kurulması önerilen “Okulöncesi Eğitim Merkezi” bünyesinde öğretmenler program, materyal, danışma ve rehberlik hizmeti verecek “Öğretmen Kaynak Merkezleri” kurulmalıdır.

Okulöncesi Eğitiminde Koordinasyon ve İşbirliği İle İlgili Kararlar:

1. Türk insanının 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda ifadesi bulunan vasıflarda yetişmesini sağlamak amacıyla resmi ve özel kurumlarda yapılan okulöncesi eğitiminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için etkin bir koordinasyon sağlanmalıdır.

2. Okulöncesi hizmetleri veren kurum ve kuruluşlar arasında sağlanacak koordinasyonun temel amacı; insan gücü, para ve malzemenin verimli ve etkin bir şekilde kullanımını sağlamak; mevzuat program, personel yetiştirme ve istihdam alanlarında kaynak kullanımındaki dağınıklığı önlemek olmalıdır.

3. Koordinasyon, Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğü’nün önderliğinde sağlanmalıdır.

Okulöncesi Eğitim Mevzuatı İle İlgili Kararlar:

1. “Okulöncesi Eğitimi” kavramı, T.C. Anayasası’nın eğitim öğretimle ilgili maddelerinde yer almalıdır.

2. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda, Okulöncesi eğitimiyle ilgili gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

3. Okulöncesi eğitimi alanıyla ilgili bütün mevzuatı kapsayacak şekilde bir “Okulöncesi Eğitimi Kanunu” çıkarılmalıdır.

4. 1475 Sayılı İş kanunu kapsamında yer alan okulöncesi eğitimiyle ilgili hususlara işlerlik kazandırılmalıdır.

Okulöncesi Eğitimi Alanına Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı İle İlgili Kararlar:

1. Ortaöğretim kurumlarında mesleki rehberlik hizmetlerine ağırlık verilerek okulöncesi eğitimi öğretmenliğine istekli ve nitelikli öğrencilerin yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

2. Okulöncesi eğitime öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına alınacak öğrencilere, ÖSYM sınavına ek olarak mesleğe yatkınlığını ölçen ek bir sınav daha uygulanmalıdır.

3. Milli Eğitim Bakanlığı ile üniversiteler işbirliği yaparak okulöncesi eğitime öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının programlarında bütünlük sağlayıcı program geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.

4. Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarındaki çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenliği programı ile anaokulu öğretmenliği programı birbirinden ayrılmalıdır.

5. Okulöncesi eğitime öğretmen yetiştiren fakültelerin bünyelerinde uygulama anaokulları açılmalıdır.

6. Yeterli öğretim elamanı, personel ve gerekli diğer imkanlara sahip olan yüksek öğretim kurumlarına anaokulu öğretmenliği programları açma izni verilmelidir.

7. Kız Meslek Liseleri, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunları, hizmet içi eğitimi kurslarından geçirilerek, kalkınmada öncelikli bölgelerdeki okulöncesi eğitimi kurumlarında kadrolu usta öğretici olarak görevlendirilmelidir.

8. Okulöncesi eğitimi kurumlarında görev alacak personelin görev analizleri yapılmalıdır.

9. Sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim fakültelerinin programlarına okulöncesi eğitimiyle ilgili, okulöncesi öğretmeni yetiştiren fakültelerin programlarına da sınıf öğretmenliği ile ilgili dersler konmalıdır.

10. Okulöncesi eğitimi kurumlarında görev yapacak diğer personeli(sosyal hizmet uzmanı, psikolog, beslenme uzmanı vb.) yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının programlarına da okulöncesi eğitimiyle ilgili dersler konulmalıdır.

11. Okulöncesi eğitimi alanını seçmiş öğrencilere verilecek 3580 sayılı kanun kapsamındaki öğrenci kontenjanları artırılmalıdır..

12. Okulöncesi öğretmenlerinin özlük haklarını iyileştirilmesi yönünde gerekli tedbirler alınmalıdır.

13. Yurtdışına görevlendirilecek okulöncesi eğitimi öğretmenleri başarılı öğretmenler arasından seçilmelidir. Bu öğretmenler dili de içine alan bir hazırlık eğitiminden geçirilmelidir.

14. Okulöncesi eğitimi öğretmenlerinin lisans üstü eğitim yapmalarına imkan sağlanmalıdır.

15. En az lise mezunu özürlü bireylerin kendi özür gurubunda olmak şartıyla özürlü okulöncesi çocukları için açılmış eğitim kurumlarında öğretmen olarak görev alabilmeleri için gerekli mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.

Okulöncesi Eğitimi Modelleri İle İlgili Kararlar:

1. Okulöncesi eğitimi modelleri kurum, aile ve toplum merkezli olarak düşünülmelidir.

2. Okulöncesi modelleri kapsamında yer alan kurum merkezli birimler arasına “Uygulama Anasınıfı(36-72 ay)” da ilave edilmelidir.

Böylelikle okulöncesi eğitimi en kapsamlı şekilde ele alınmıştır. Bundan sonraki çalışmalar bu kararlar doğrultusunda yapılmıştır. Okulöncesi Eğitimi hak ettiği yeri Türk Milli Eğitimi içerisinde almaya başlamıştır.

XV. Milli Eğitim Şurası (13-17 Mayıs 1996) özellikle zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması konusuna yer vermiş, okulöncesi eğitimini gelecek zaman içinde en azından iki yılının zorunlu eğitim kapsamına alınması konusunda çok önemli kararlar alınmıştır.

XV. Milli Eğitim Şurasında okulöncesi ile ilgili kararlar şunlardır:¹⁴⁶

1. Yakın bir gelecekte 5-6 yaş okulöncesi eğitim, ilköğretim bünyesine alınmalı, ilköğretim kesintisiz 8 yıllık zorunlu eğitim olarak uygulanmalı, 8 yıl sonunda tek tip diploma verilmeli, 9. sınıf liseye yada mesleki eğitime yönlendirme yılı olmalı, böylece ilköğretimde zorunlu 2+8+1 sistemi oluşturulmalıdır. Çocukluğun tam yaşandığı, çocukların kendilerini, ailelerinde çocuklarını tanıdığı bu dönemde bulunalar çirak yapılmamalıdır. Uzun vadede zorunlu eğitim 18 yaşını kapsayacak şekilde düzenlenmelidir.

2. Yoğun göç alan illerde eğitim yatırımlarına öncelik verilerek derslik ihtiyacı karşılanmalıdır.

3. Okul binalarının yapımında özel eğitim ve okulöncesi çocuklarının ihtiyaçları doğrultusunda gerekli fiziki düzenlemeler (rampa, asansör, sıra, oyun bahçesi vb.) yapılmalıdır.

¹⁴⁶ Onbeşinci Milli Eğitim Şurası, Milli Eğitim Basımevi, İst. 1996, s. 197-200

4. Okulöncesinden itibaren ailenin eğitimi, önemli bir boyut olarak ele alınmalıdır. “Aile Katılım Programları” ve “Ana-Baba Okulları” yaygınlaştırılmalıdır.

5. Öğretmen yetiştiren kurumlardaki öğretim elemanları, uygulama ve mesleki deneyimle donatılmış olmalı, öğretmen yetiştiren kurum öğretim elemanları tercihen o kurumun öğretmen yetiştirdiği Temel Eğitim Devresi (okulöncesi, sınıf öğretmeni ve dal) öğretmenlerinden seçilmeli ve bunlara kariyer kazandırılmalıdır.

XVI. Milli Eğitim Şurasında okulöncesi eğitime değinilmemiştir. Mesleki ve Teknik Eğitim üzerinde durulmuştur.

4.4.2. Kalkınma planlarında ve yıllık programlarda okulöncesi eğitim

1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında:

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967).

Bu planda okulöncesi eğitime yer verilmemiştir. Ancak mevzuat olarak; 5 Ocak 1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nun 6. maddesinde; okulöncesi eğitim kurumlarının, isteğe bağlı ilköğretim kurumları arasına alındığı” ve 13. maddesinde mecburi eğitim yaşına gelmemiş çocukların eğitileceği, bu eğitimin gerçek, tüzel, belediye, özel idareler ve devlet tarafından açılabilceği hükmü getirilmiştir.¹⁴⁷

Birinci plan dönemine giren; 1963, 1964, 1965, 1966 ve 1967 Yılı Programlarında ilkokul öncesi eğitime yer verilmemiştir. Özellikle ilkokul sorunun çözümü hedeflenmiştir.¹⁴⁸

2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972):

İkinci planda okulöncesi eğitime ilk defa yer verilmiş ve bir çerçeve çizilmiştir. “Okulöncesi eğitim 3-6 yaşındaki çocukların eğitimidir. Bu eğitim ancak “anne eğitiminden yoksun çocukların” eğitimi için ele alınacaktır. 1968-1972 döneminde okulöncesi eğitim hizmetleri, bağımsız ana okulları ve ilkokullara bağlı anasınıfları kurularak geliştirilecektir. Bütün kız enstitülerinde

¹⁴⁷ Nurettin Konaklı, “Kalkınma Planlarında ve Yıllık Programlarda Okulöncesi Eğitim” Ya-Pa 8. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Bursa 1992, s.35.

¹⁴⁸ Konaklı, Age., s.35.

öğretim programlarının ve okulöncesi eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla çocuk yuvaları açılacaktır”¹⁴⁹ ifadeleri yer almıştır.

1968 Yılı Programında tedbir olarak; “Anne eğitiminden yoksun çocukları içine alacak anasınıfları, 1968 yılında şehir ilkokullarının %10’unda kurulacaktır. Bu sınıflara annesi çalışan çocuklar alınacaktır. Anaokullarının kurulacağı yerleri tespit için mevcut ilkokullarda bir araştırma yapılacaktır” denilmektedir.

Konaklıdan aldığımız bilgilere göre 1969-1972 yılı programlarında okulöncesi eğitimi şöyle yer almıştır.¹⁵⁰

1969 Yılı Programında ise; bir önceki yıl tedbirlerinin gerçekleştirilmeye çalışıldığı ve bu amaçla araştırma yapıldığı ve bir uygulama projesinin hazırlanacağı ifade edilmektedir.

1970 Yılı Programında ; Ana eğitiminden yoksun çocuklar için geliştirilmekte olan anasınıfları ile ana okullarının açılmasına, Milli eğitim Bakanlığınca yapılacak program çerçevesinde devam edilecektir.” Şeklinde ifadeler yer alırken, önemli bir gelişme olarak: “Anasınıflarında kız enstitülerinin ilgili bölüm mezunları öncelikle görevlendirilecektir” ifadesiyle okulöncesi eğitim çocuklarına eğitici temini yoluna gidilmiştir.

1971 Yılı Programında okulöncesi yer almamıştır.

1972 Yılı Programı bir önceki yıl gelişmeleri ile birlikte İkinci Plan gerçekleştirmelerini de içine aldığından, okulöncesi eğitim konusunda şu değerlendirmeye yer verilmiştir. “Okulöncesi eğitim konusunda yeterli bir gelişme sağlanamamıştır. Konunun amaç fonksiyon ve personel açısından yeniden ele alınması gereği ortaya çıkmaktadır.” Bu da bize gösteriyor ki ikinci plan döneminde ne kadar okulöncesi eğitimi üzerine durulsa da hiçbir somut adım atılmamıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977):

Anne eğitiminden yoksun 3-6 yaşındaki çocukların eğitimi olarak ele alınan okulöncesi eğitimi ile ilgili çalışmalar planlı dönemde sınırlı kalmıştır. Bununla beraber özel kesime örnek olması amacıyla Ankara, Adana (iki okul),

¹⁴⁹ Abdullah Nişancı, “ Türkiye’de Okulöncesi Eğitiminin Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu” , Okulöncesi Eğitimi, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1977, s.45

¹⁵⁰ Konaklı, Age., s.36.

Bolu, Gaziantep ve Zonguldak'ta olmak üzere 6 ana okulu açılmıştır. 1970-1971 öğretim yılında anasınıflarının sayısı da 118 olmuştur. 6 anaokulunda 1970-71 öğretim yılında 29 öğretmen ve 569 öğrenci, 118 anasınıfında da 118 öğretmen 2444 öğrenci bulunmaktadır. Bu dönem anaokulu açılması konusunda özel kesimde gelişmeler olmuş, 1970-71 öğretim yılında yabancı ve azınlık özel ana okulları hariç, özel kesime ait anaokullarının sayısı 70 olmuştur.¹⁵¹

Kalkınma planları paralelinde hazırlanan icra programlarında Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunlarının okulöncesi eğitim kurumlarında öğretmen olarak görevlendirilmeleri öngörülmüştür.¹⁵²

Üçüncü Plan; okulöncesi eğitimi konusunda bu eğitimin önemine değinmekte ülkedeki 3-6 yaş çocukların tümünü eğitime almanın büyük mali yük getirdiği ifade edilerek konunun uzun dönemde çözümleneceği belirtilmektedir.¹⁵³

1973 Yılı Programında, Kız Meslek Liseleri bünyesinde anaokulu uygulamalarına devam edileceği ve ana okullarının üçüncü plan ilkelerine göre baştan gözden geçirilip özel sektör için bir el kitabı hazırlanacağı ifade edilmektedir.

1974 yılı icra planında; okulöncesi eğitim kurumlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacı ile gerekli dağılım ve öncelik saptama çalışmaları yapılacak ve bu kurumların iş kanununa tabi yoğun iş yerlerinde açılabilme durumu araştırılıp gerekli tüzük taslağı 1974 yılı içinde tamamlanacağı şeklinde yer almıştır. Ayrıca, anasınıflarının temel eğitimin yayılmasına paralel olarak öncelikle ihtiyaç duyulan yerlerde mevcut imkanlar içinde açılmasına hız verileceği belirtilmiştir. Aynı icra planında, Milli Eğitim Bakanlığı içinde, okulöncesi eğitim kurumlarının tek elden yönetimini sağlamak üzere, Bakanlık örgütünün yeniden düzenlenmesi çalışmaları çerçevesinde gerekli tedbirlerin alınması için bir araştırma yapılacağı öngörülmüştür.¹⁵⁴ Okulöncesi eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmasına ilk adım atılmıştır.

¹⁵¹ Ethem Levent, "Beş Yıllık Kalkınma Programlarında Okulöncesi Eğitim", Okulöncesi Eğitim ve Sorunları, Türk Eğitim Derneği VII. Eğitim Toplantısı, Şafak Matbası Ankara, 1983, s.245.

¹⁵² Mehmet Ural, "Ülkemizde Okulöncesi Eğitimin Yeri ve Önemi", Ya-Pa 4. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri Ankara, 1986,

¹⁵³ Konaklı, Age., s. 36.

¹⁵⁴ Nişancı, Age., s. 48.

1975 Yılı Programına geldiğimiz de konumuzla ilgili 1974 yılındaki hızlı ve heyecanlı başlangıcın duraksadığını görüyoruz. “Üçüncü plan ve yıllık programlarında yer alan okulöncesi eğitime ilişkin araştırma ve çalışmalara 1974 program yılında da başlanamamıştır.” denilmekte ve önceki dönemde yapılamak istenilen araştırmanın tamamlanacağı ifade edilmektedir.¹⁵⁵

1976 Yılı Programının genel başlığındaki ilk paragraf oldukça düşündürücüdür. “Genel olarak eğitimdeki gelişmeler, gerek nitelik gerek nicelik açısından Üçüncü Beş Yıllık Planda öngörülen hedeflere ulaşmakta zorluklar olduğunu ortaya koymaktadır.” “Üçüncü Planda öngörülen okulöncesi eğitimin bir modele dayandırılması çalışması bu güne kadar tamamlanmamıştır. Temel eğitim uygulaması içinde açılan anasınıflarının sayısı da ihtiyaca cevap verememektedir.” ifadeleri yer almaktadır.¹⁵⁶

1977 Yılı Programında okulöncesi eğitime yer verilmemiştir.

1977 yılında ilk defa İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde “Okulöncesi Şubesi” kurulmuştur.¹⁵⁷

1978 Yılı Programında ise; “üçüncü plan ve yıllık programlarda yer alan okulöncesi eğitime ilişkin araştırma ve çalışmaların yapılmaması sonucu bu kademedeki kamu sektöründe yalnızca çok sınırlı bir biçimde anasınıfları uygulaması sürdürülmüştür” denildikten sonra tedbir olarak da; “Kentleşme hızının yüksek olduğu yörelerden başlanarak geliştirilecek olan ana okul ve anasınıfları pilot uygulamaları, merkezi ve yerel yönetimlerin işbirliği ile gerçekleştirilecek ve giderek yaygınlaştırılacaktır.” şeklinde öneride bulunmaktadır.¹⁵⁸

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979-1983):

Okulöncesi eğitimin işçilerin yoğun olduğu bölgelerden başlatılarak, kırsal kesime götürülmesi konusunda araştırmalar yapılması ve ülkemizin ihtiyacına cevap

¹⁵⁵ Konaklı, Age., s. 37.

¹⁵⁶ Konaklı, Age., s. 37.

¹⁵⁷ A. Ekrem Yangın, “Yurdumuzda Okulöncesi Eğitim”, Ya-Pa 7. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri Eskişehir 1991 s.10

¹⁵⁸ Konaklı, Age., s. 37.

verebilecek bir modelin geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapılması hedef olarak alınmıştır.¹⁵⁹

İlkokulların bünyesinde açılan anasınıflarının sayısı 1973-1974 öğretim yılında 245'ten, 1977-1978 öğretim yılında 984'e çıkmış olmasına karşın ana okulu sayısı, aynı dönemde 8'den 11'e yükselmiştir. 11 ana okulunda 1977-1978 öğretim yılında 60 öğretmen ve 1135 öğrenci, ilkokullara bağlı 984 anasınıfında ise 1087 öğretmen ve 17.986 öğrenci, kız meslek liselerine bağlı 275 uygulama anaokulunda ise 575 öğretmen ve 5.782 öğrenci bulunmaktadır. Kreş ve yuvaların gelişimi ise yeterli düzeyde olmamış, özel anaokulları sayısı 1976-1977 öğretim yılında 137'ye çıkmıştır. 3-6 yaş gurubundaki çocukların ancak %11'i okulöncesi eğitimden yararlanmaktadır.¹⁶⁰

Bu kalkınma planı döneminde “Türkiye’de Okulöncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitim Projesi” adı altında bir çalışma başlatılmıştır. Bu çalışma MEB ve İstanbul Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Araştırma ve Uygulama Enstitüsünden bazı uzmanlar tarafından yürütülmüştür. Proje ileride geliştirilmesi düşünülen okulöncesi öğretmen kılavuzu ve ana-baba kılavuzlarına bir ön hazırlık olarak çeşitli materyalleri içine almaktadır Bunun yanı sıra görev yapan okulöncesi öğretmenlerin hizmet içi eğitimden geçirecek eğiticilerin yetiştirilmesi amacıyla kısa süreli kurslar düzenlemiştir. Proje Türkiye şartları için en uygun okulöncesi eğitim modelini ve eğitim programını ortaya çıkarmaya çalışan önemli bir çalışmadır.¹⁶¹

Okulöncesi eğitimin; üç plan döneminde de gerek kaynak sınırlılığı gerekse bu alana yeterince ilgi gösterilmemesi nedeniyle yeterli düzeyde gelişemediği belirtilerek; “en çok kentleşmiş yörelerden başlamak üzere, özellikle gecekondu ve işçi çocukları hedef alınarak geliştirilecek olan okulöncesi eğitim pilot uygulamaları ele alınacak; pilot uygulama sonuçlarına göre yeni düzenlemelere gidilerek yaygınlaştırılacaktır.”denilmektedir.¹⁶²

¹⁵⁹ Selahattin Meydan, “Türkiye’de Okulöncesi Eğitime Bakış”, Ya-Pa Okulöncesi Eğitim Semineri 1984, s.21

¹⁶⁰ Fatma Barkçin, “DPT Çalışmaları ve Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Okulöncesi Eğitimin Yeri”, Ya-Pa 7. Okulöncesi Eğitimi Ve Yaygınlaştırılması Semineri, Eren Ofset, İst. 1991, s.20.

¹⁶¹ Barkçin, Age., s.20.

¹⁶² Tayip Duman, “Okulöncesi Eğitim ve Öğretmen Yetiştirme”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 126-132 Milli Eğitim Basımevi İst. 1995-96, s.31

Konaklı'dan aldığımız bilgilere göre 1979-1991 yılları arasındaki yıllık programlarda okulöncesi şu şekilde ele alınmıştır.¹⁶³

1979 Yılı Programına geldiğimizde, okulöncesi eğitim halen bir sistem ve model arayışında olduğu görülüyor. Tedbir olarak, “Gecekondular ve işçi çocukları hedef alınacak ve öncelikle mevcut kapasiteden yararlanılarak geliştirilecek okulöncesi imkanları öncelikle Türkçe’yi doğru konuşamayan yörelere ve gecekondular bölgelerine geliştirilecek götürüleceği” kaydedilmiştir.

1984 Yılı Programında; okulöncesi eğitimin yetersizliğine temastan sonra bu eğitimin yeni sahalara kaydırılması öngörülerek; “sanayi merkezlerinde, gecekondular bölgelerinde, ilköğretimde okullaşma ve başarı oranlarının düşük olduğu illerde titizlikle ele alınması çocukların ilköğretime hazırlanması açısından büyük önem taşımaktadır” denilerek, tedbir olarak; “okulöncesi eğitimi, ilkokula bir yıllık hazırlık sınıfı olarak 5 yaş çocukları için düzenlenecektir. Okulöncesi eğitimi, sistem bütünlüğü içerisinde kalkınmada öncelikli yörelerden başlanacaktır” hükmü öngörülmektedir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Bu plan da okulöncesi eğitim ilköğretim ile birlikte ele alınmış ve 5-6 yaş nüfusu içine alan ilkokul öncesi eğitimin plan dönemi sonunda %10’a çıkarılması hedeflenmiştir.

1985 Yılı Programında , ilköğretimin, anasınıfını, ilkokulu ve orta okulu kapsayan eğitim kademesi olduğu çerçevesi çizildikten sonra çocuğun yeteneklerinin tanınması ve ilkokula hazırlanması açısından büyük önem taşıyan okulöncesi eğitimi konusunda 1984 Yılı Programı döneminde de başarılı olunamadığı belirtilerek, “okulöncesi eğitime, sistem bütünlüğü içerisinde kalkınmada öncelikli yörelerde öncelik verilmektedir. Özel kamu, kurum ve kuruluşlarının, ana okulu ve kreş açmaları özendirilecektir” tedbirlerine yer verilmiştir.

1984 yılı sonu itibariyle Türkiye’de; resmi, özel, yabancı ve azınlık olmak üzere 391 okulda, 2.792 sınıfta, 4.921 öğretmenle 85.326 öğrenciye eğitim imkanı sağlanmıştır.

¹⁶³ Konaklı, Age., s. 38.

1987 Yılı Programına gelindiğinde halde okulöncesi eğitimde ön görülen seviyeye kaynak sıkıntısı nedeniyle ulaşılamadığı belirtilerek; “okulöncesi eğitim kurumlarının öğretmen ihtiyacının karşılanması için gerekli programlar hazırlanacaktır.” denildikten sonra; okulöncesi eğitimin öngörülen sahalarda artırılması önemle vurgulanmaktadır.

1988 Yılı Programına geldiğimizde 1987 yılında başarılı bir çalışma yapıldığı; bir önceki yıla göre anaokulu sayısında yüzde %16.1 artışla 446’ya, anasınıfı sayısı ise %12 artışla 4.158’e yükseldiği ve çağ nüfusunun % 4.4’üne götürebildiği kaydedilmiştir.

Ayrıca, okulöncesi eğitimin öğretmen ihtiyacını karşılamak için 2 yıllık eğitim yüksek okulları mezunları ile, yerel lise ve kız meslek lisesi çocuk gelişimi bölümü mezunları öğretmenlik formasyonu kurslarından geçirilerek istihdam olunacakları belirtilmiştir.

1989 Yılı Programına geldiğimizde konumuzla ilgili nispeten sevindirici bilgilere ulaşıyoruz. 1988 yılında, resmi anaokulu sayısı 19’dan 23’e uygulamalı anaokulu sayısı 301’den 314’e yükselmiştir. Bunun yanında resmi anasınıfı sayısı ise 3.189’dan 2.715’e düştüğü görülmüştür. Özel anaokulu ve anasınıfı sayısında %25.6 artış sağlandığı, buna rağmen hedeflenen okullaşma oranının gerisinde kaldığı kaydedilmiştir.

Bu programda önceki tedbirlere ilaveten; “İş Kanunu’nda belirlenen sayının üzerinde işçi çalıştıran kamu kuruluşları ve özel kuruluşların, çalışanların çocukları için kreş ve anaokulu açmaları hususunun takibine devam edilecektir.” tedbirlerine yer verilmiştir.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı; (1990-1994)

Altıncı Plan’da eğitim konusunda temel amaç ve olarak şu ifadelere yer verilmektedir. “Eğitimin kalitesinin her kademedede yükseltilmesi.” ilkesi hedef alınmıştır. Bu planın ilköğretim başlıklı 801. maddesinde, “ altıncı plan dönemi sonunda anaokulları ve anasınıflarının yaygınlaştırılması, okulöncesi eğitimde okullaşma oranının % 11.5’e çıkarılması hedef alınmıştır.”

1990 Yılı Programında farklı yeni tedbirlere yer verilmezken, resmi ve özel okulöncesi eğitimde nicelik ve nitelik olarak gelişmelerin olduğu; okul

sayısının 3.437, öğrenci sayısının 103.931'e ve bu alanda 6.391 öğretmenin hizmet verdiği kaydedilmiştir.

1991 Yılı Programı okulöncesi eğitim konusundaki gelişmelerin olduğu, 1987-88 yılında %4.4 olan ilk okul öncesi eğitim okullaşma oranının 1989-90 yılında % 8.6'ya ulaştığı belirtilerek; “şehirleşmenin yoğun olduğu yerleşim birimlerinde okulöncesi eğitim kurumlarının açılmasına öncelik verilecek ve özel kesim teşvik edilecektir” şeklinde bir tedbir öngörülmüştür.¹⁶⁴

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995-2000)

Bu planda okulöncesi eğitim konusuna ilköğretim başlığı altında yer verilmiştir ve okula başlama yaşı olarak 72 ay sınırı konusunda görüş birliğine varılmıştır. Programda okulöncesine ilişkin alınması gerekli tedbirler üç maddede toplanmıştır.¹⁶⁵

1. Okulöncesi eğitim kurumlarının geliştirilmesi hususunda şehirleşme ve sanayileşmenin yoğun olduğu yöreler ile gece kondu bölgelerinde başlatılan çalışmalara devam edilecektir.

2. İş kanununda belirtilen sayının üzerinde işçi çalıştıran kamu kuruluşları ve özel kuruluşların, çalışanların çocukları için kreş ve anaokulu açmaları sağlanacaktır.

3. Fiziki kapasite sağlandığı oranda 6 yaş için anasınıfı açılması uygulamasına devam edilecek ve bu sınıflarda eğitimin kalitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

1996 Yılı Programında; 1993-1994 öğretim yılında okulöncesi eğitimi alan öğrenci sayısı 175.200 okullaşma oranı 5-6 yaş çocukları için %6.6 iken, 1994-1995 öğretim yılında öğrenci sayısı 202.000, okullaşma oranı 4-5 yaş çocukları için %5.1'dir. 1996 Yılı Programında okulöncesi eğitimde 40 ana okulunun tamamlanmasıyla 8.000 öğrencilik ilave kapasite yaratılması ve 1995-1996 öğretim yılında %7.6 olan okullaşma oranının 1996-1997 öğretim yılında %7.9'a ulaşması amaçlanmıştır. Yine bu programda “değişik kurum ve kuruluşlarca farklı mevzuat düzenlemelerinde yürütülen okulöncesi eğitim hizmetlerinde, eğitim, program, personel ve denetimde birlik ve sistem bütünlüğü sağlamak için gerekli düzenlemeler yapılacaktır” ve “değişik kurumlarca

¹⁶⁴ Konaklı, Age., s. 39.

¹⁶⁵ Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları, s. 87.

yürütülen okulöncesi eğitimin yeniden düzenlenmesine yönelik mevzuat oluşturma çalışmaları başlatılacaktır” ifadeleri yer almıştır.¹⁶⁶

1998-1999 Yılı Programında; “değişik kurumların farklı mevzuatla yürüttüğü okulöncesi eğitim sisteminde bütünlüğü sağlamak amacıyla Okul Öncesi Eğitim Kanun Tasarısı hazırlanacaktır” ifadesi yer almıştır.¹⁶⁷

Son dilimi 2000 yılına rastlayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı okulöncesi eğitim için %16 oranında okullaşma öngörmekte, yalnızca okulöncesi eğitim için değil, genelde tüm eğitim-öğretim kademeleri için kalitenin yükseltilmesini ve her kademedeki eğitimin yaygınlaştırılmasına çalışarak fırsat eşitliğinin sağlanmasını, buna bağlı olarak okulöncesi eğitiminde tedricen yaygınlaştırılmasını hedeflemektedir.¹⁶⁸ Bu planda ayrıca değişik kurumların farklı mevzuatla yürüttüğü okulöncesi eğitim sisteminde bütünlüğü sağlamak amacıyla, okulöncesi eğitim tasarısının hazırlanması kararlaştırılmıştır.¹⁶⁹

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

1995-1996 öğretim yılında okulöncesinde öğrenim gören öğrenci sayısı 199.000 ve okullaşma oranı %7.7’ye, 1998-1999 öğretim yılında öğrenci sayısı 261.000 ve okullaşma oranı %10.2’ye, 1999-2000 öğretim yılında öğrenci sayısı 252.000, okullaşma oranı %9.8’e ulaşmıştır. 2000-2005’te hedef olarak okulöncesi öğrenci sayısı 690.000 okullaşma oranı ise %25 olarak düşünülmüştür.¹⁷⁰ Ama bu hedefe ulaşılamamıştır.

Sekizinci Kalkınma Planında, sosyal, psikolojik ve zihinsel gelişimin erken yaşlarda şekillenmesi nedeniyle, okulöncesi eğitimi yaygınlaştırılması amaçlanmıştır.

¹⁶⁶ 1996 Yılı Programı, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara 1996, s. 20-24, <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/1996/prog96.pdf>

¹⁶⁷ 1998-1999 Yılı Programı, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara 1998-1999, <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/1998/1998.pdf>
<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/1999/prog99.pdf>

¹⁶⁸ Devlet Planlama Teşkilatı. VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara. Başbakanlık Basımevi. akt: Oktay Yaşamın Sihirli Yılları, .s.87.

¹⁶⁹ Milli Eğitim Bakanlığı. (1998). Milli Eğitim İle İlgili Bilgiler. Ankara: MEB Yayınları. akt: Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları, s.88

¹⁷⁰ Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Devlet Planlama Teşkilatı s. 83. <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf> .

Bu planda “okulöncesi eğitimi hizmeti veren kurumlar arasındaki farklılıkların giderilmesi için standartlar oluşturulacaktır. Okulöncesi eğitim döneminde toplum tabanlı, milli, ahlaki, ve manevi değerlere bağlı eğitim verilebilmesi için yazılı, sözlü ve görüntülü eğitim programlarının yapımı özendirilecektir”¹⁷¹ denilmektedir. Yine MEB ve diğer kamu, kurum ve kuruluşlarınca verilen okulöncesi eğitim faaliyetlerinin bütüncül bir yaklaşımla yürütülebilmesi amacıyla düzenlemelerin yapılacağı vurgulanmaktadır.

2001 Yılı Programında okulöncesi eğitimin 2000-2001 öğretim yılında okullaşma oranının %12’ye ulaşması beklenmektedir. Okulöncesi eğitimde öğretmen açığının giderilmesi amacıyla kız meslek lisesi çocuk gelişimi bölümü mezunlarına Anadolu Üniversitesi ön lisans ve lisans tamamlama imkanı tanınarak usta öğretici ve öğretici kadrosu verilmesi çalışmaları başlatılmıştır. Yine bu programda sekizinci plana paralel olarak okulöncesi eğitim döneminde milli, ahlaki ve manevi değerlere bağlı eğitim verilebilmesi için yazılı, sözlü ve görüntülü eğitim programlarının geliştirilmesi özendirilecektir. Hızla göç alan büyük şehirlerin gecekondü bölgelerine ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki alt yapısı müsait olan okullara derslik ilavesi yoluyla okulöncesi eğitim projelerinin yaygınlaştırılması çalışmalarına devam edilecektir¹⁷² ifadeleri yer almaktadır.

¹⁷¹ Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Devlet Planlama Teşkilatı s. 84-85.

¹⁷² 2001 Yılı Programı T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara 2000,

Çizelge 4.2. 2001- 2002 Eğitim – Öğretim Yılı Okulöncesi Eğitim

Kurumları, Çocuk ve Öğretmen Sayıları ile İlgili Türkiye Geneli¹⁷³

KURUM TÜRÜ	OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMU		ÇOCUK SAYISI (48-72 AY)	ÖĞRETMEN SAYISI		
	Okul	Derslik		ÖĞRETMEN	USTA ÖĞRETİCİ	TOPLAM
ANAOKULLARI	610	2467	37.105	2.233	433	2666
RESMİ	348	1576	29.705	1638	104	1742
ÖZEL	262	891	7400	585	329	924
ANASINIFLARI	9033	12.895	219.287	10.717	1137	11.854
RESMİ	8212	11.657	200.491	9.382	902	10.284
UYGULAMA SINIFI (Kız Meslek Lisesi)	312	514	8.044	660	12	672
Özel	509	724	10.752	675	223	898
DİĞER KAMU KURUM VE KURULUŞLAR	1644	4504	32.974	3624	0	3624
SHÇEK	1156	4016	18.575	2230	0	2230
657.SK.191 MAD.ne Göre Açılan Okul	488	488	14.099	1394	0	1394
GENEL TOPLAM	11.287	19.866	289.066	16.574	1570	1844
2001-2002 YILI ÇAĞ NÜFUSU (48-72 AY)					2.617.000	
2001-2002 YILI OKULÖNCESİ EĞİTİMDE OKULLAŞMA ORANI (%)					11.0	

¹⁷³ Başal, Okulöncesi Eğitim, s.51

Çizelge 4.3. 2001-2002 Eğitim – Öğretim Yılında Bölgelere Göre Resmi ve Özel Okulöncesi Eğitimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları¹⁷⁴

BÖLGELER	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRET-MEN SAYISI
		TOPLAM	ERKEK	KIZ	
Marmara Bölgesi	2440	7.1831	37.849	33.962	3699
Ege Bölgesi	1777	42.058	21.943	21.115	2382
Akdeniz Bölgesi	1505	35.902	16.504	17.398	1916
İç Anadolu Bölgesi	1909	44.634	23.453	21.161	2745
Karadeniz Bölgesi	1418	28.346	14.738	13.608	1675
Doğu Anadolu Bölgesi	904	15.407	8336	7071	905
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	600	18.214	9726	8486	996
TOPLAM	10.554	256.392	134.551	121.841	14.520

2002 Yılı Programı; 2000-2001 öğretim yılında okulöncesi öğrenci sayısı 259.000, okullaşma oranı ise %10.1'e ulaşmıştır. Görüldüğü gibi beklentilerin altında bir okullaşma olmuştur. Bu programda okulöncesindeki öğretmen açığının giderilmesi amacıyla Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi bölümü mezunlarına Anadolu Üniversitesinde ön lisans ve lisans tamamlama imkanı getirilmiş ve bu çerçevede 3.344 usta öğretici yetiştirilerek görevlendirilmiştir. Bu kapsamda 66.880 çocuğun daha okulöncesi eğitim hizmetinden yararlanması sağlanmıştır¹⁷⁵ denilerek okulöncesi eğitimin yaygınlaştırma çalışmalarında istenilen hedeflerin altında bir başarı olduğu söylenmektedir

2003 Yılı Programı; 2001-2002 öğretim yılında okulöncesi eğitimi alan öğrenci sayısı 289.000 ve okullaşma oranı %10.5'e ulaşmıştır. 2002 yıllık programında öğretmen açığının giderilmesi için Kız Meslek Lisesi Çocuk

¹⁷⁴ Başal, Okulöncesi Eğitim, s.52

¹⁷⁵ 2002 Yılı Programı, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Ankara 2001, s.147.
<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2002.pdf>

Gelişimi bölümü mezunlarına Anadolu Üniversitesinde ön lisans ve lisans tamamlama imkanı getirilmiş ve bu kapsamda 2001-2002 öğretim yılında 1.300 usta öğretici yetiştirilerek görevlendirilmiştir. Yine bu yıllık planda okulöncesinde birliğin sağlanması amacıyla Okulöncesi Eğitim Kanun çıkarılacaktır¹⁷⁶ ifadesi yer almaktadır. Bu istatistikler göstermektedir ki bu eğitim kademesinde çok az bir artış olmuştur.

2004 Yılı Programı; 2002-2003 öğretim yılında okulöncesi eğitimi alan öğrenci sayısı 320.000 ve okullaşma oranı %11.4'e ulaşmıştır. Okulöncesi eğitimde öğretmen açığının giderilmesi amacıyla 2002-2003 öğretim yılında 6.235 usta öğretici görevlendirilerek 100.000 çocuk için eğitim imkanı sağlanmıştır. 2003 yılında yaratılan ek kapasite ile 120 öğretim binası okulöncesi eğitimi vermiş ve 12.000 öğrenci daha bu eğitimden yararlanmıştır. Bu programda okulöncesi eğitimden başlayarak eğitimin her kademesinde izleme ve değerlendirme çalışmaları etkin ve sürekli hale getirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca MEB ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca verilen okulöncesi eğitim faaliyetlerinin bütüncül bir yaklaşımla yürütülebilmesi ve okulöncesi eğitimde birliğin sağlanması amacıyla Okulöncesi Eğitim Kanun Tasarısı çalışmalarının sonuçlandırılacaktır¹⁷⁷ ifadeleri yer almıştır.

2005 Yılı Programı; 2003-2004 öğretim yılında, okullaşma oranları, okulöncesi eğitimde (4-5 yaş) %12,5'e ve öğrenci sayısı 358.000'e ulaşmıştır Bu programda okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla ilköğretim okullarının yanı sıra orta öğretim okullarının bünyelerinde de anasınıfları açılmasına ilişkin çalışmalar başlatılmıştır. Ayrıca okulöncesi eğitimi hakkında aileleri bilinçlendirmek amacıyla 2004-2005 öğretim yılında pilot illerde uygulanması planlanan Mobil Anaokulu Projesi geliştirilmiştir. Okulöncesi eğitimde öğretmen açığının giderilmesi için 2003-2004 öğretim yılında 7.455 kadrosuz usta öğretici görevlendirilmiştir. 2004 yılında yaratılan ek kapasite ile 176 öğretim binası okulöncesi eğitimi vermiş ve 17.680 öğrenci daha bu eğitimden yararlanmıştır Yine bu programda okulöncesi eğitimden başlayarak eğitimin her kademesinde

¹⁷⁶ 2003 Yılı Programı, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Ankara 2002, s.139.
<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2003.pdf> .

¹⁷⁷ 2004 Yılı Programı, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Ankara 2003, s.150.
<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2004.pdf>

izleme ve değerlendirme çalışmaları etkin ve sürekli hale getirilecektir¹⁷⁸ ifadeleri bulunmaktadır

Milli Eğitim Bakanlığı ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca verilen okulöncesi eğitim faaliyetlerinin bütüncül bir yaklaşımla yürütülebilmesi ve okulöncesi eğitimde birliğin sağlanması amacıyla Okul Öncesi Eğitim Kanun Tasarısı çalışmaları sonuçlandırılacaktır.¹⁷⁹denilmiştir.

2006 Yılı Programı; 2004-2005 öğretim yılında okulöncesi eğitiminde öğrenci sayısı 435.000'e çıkmıştır. Ancak 2002-2005 döneminde okulöncesi eğitim okullaşma oranında %50'lik bir artış olasına rağmen Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının hedefi olan %25 seviyesine ulaşamamıştır.¹⁸⁰2006 Yılı Programında okulöncesi eğitimde fiziki mekan ihtiyacının giderilmesi, öğretmen açığının azaltılması, eğitim hizmetinin sunumunda alternatif yöntemler geliştirilmesi ve toplumsal bilincin artırılması yoluyla okullaşma oranının artırılması gerekliliği vurgulanmıştır.

2006 Yılı Programında öncelik, kişilerin fiziksel, sosyal, zihinsel ve ruhsal gelişimlerinde önemli bir payı olan okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına verilmiştir.

2006 Yılı Programında okulöncesi eğitimde tedbir olarak;¹⁸¹

1. Okulöncesi eğitimde öğretmen açığı azaltılacak; bunun için üniversite kontenjanları artırılacak ve sözleşmeli öğretmen uygulamasına devam edilecektir.

2. Okulöncesi eğitimde fiziki alt yapı ihtiyacı giderilecektir; Bu amaçla anaokulu sayısında artış sağlanmasına öncelik verilmesinin yanı sıra MEB'e bağlı her kademe ve türdeki okul bünyesinde uygun alanlarda anasınıfı açılacaktır.

3. Okulöncesi eğitim hizmetleri çeşitlendirilerek erişim artırılacaktır; Okulöncesi eğitim hizmetlerinden daha fazla kişinin faydalana bilmesi için ikili eğitim uygulaması yaygınlaştırılacaktır. Kırsal alanlarda okulöncesi eğitim hizmetini sunumuna yönelik farklı stratejiler geliştirilecektir. Erişimin

¹⁷⁸ 2005 Yılı Programı, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Ankara 2004, <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2005/index.htm>

¹⁷⁹ 2005 Yılı Programı, T.C. Age.

¹⁸⁰ 2006 Yılı Programı, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Ankara 2005, s.137 <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2006.pdf>

¹⁸¹ 2006 Yılı Programı, T.C. Age., s.142.

artırılabilmesi için gezici ve yaz anaokulu gibi uygulamalarının yanı sıra yaygın eğitim imkanlarından faydalanılacaktır.

4. Okulöncesi eğitim konusunda toplumsal farkındalık artırılacaktır; Bu amaçla eğitsel, görsel yayınlar yolu ile televizyonun daha etkin kullanımı sağlanacaktır. Sivil toplum kuruluşları ile ortak kampanyalar gerçekleştirilecektir.

Çizelge 4.4. 1991-2005 Yılları Arası Anaokulu ve Anasınıflarının
Okullaşma Oranı¹⁸²

ÖĞRETİM YILLARI	OKULLAŞMA ORANI (%)
1991-1992	5,1
1992-1993	5,2
1993-1994	6,1
1994-1995	7,3
1995-1996	7,6
1996-1997	8,9
1997-1998	9,3
1998-1999	10,0
1999-2000	10,2
2000-2001	10,3
2001-2002	11,0
2002-2003	11,7
2003-2004	13,2
2004-2005	16,0

Bu eğitim kademesinde okullaşma oranları yetersiz olmakla birlikte özellikle 2004-2005'te ki artış kayda değerdir.

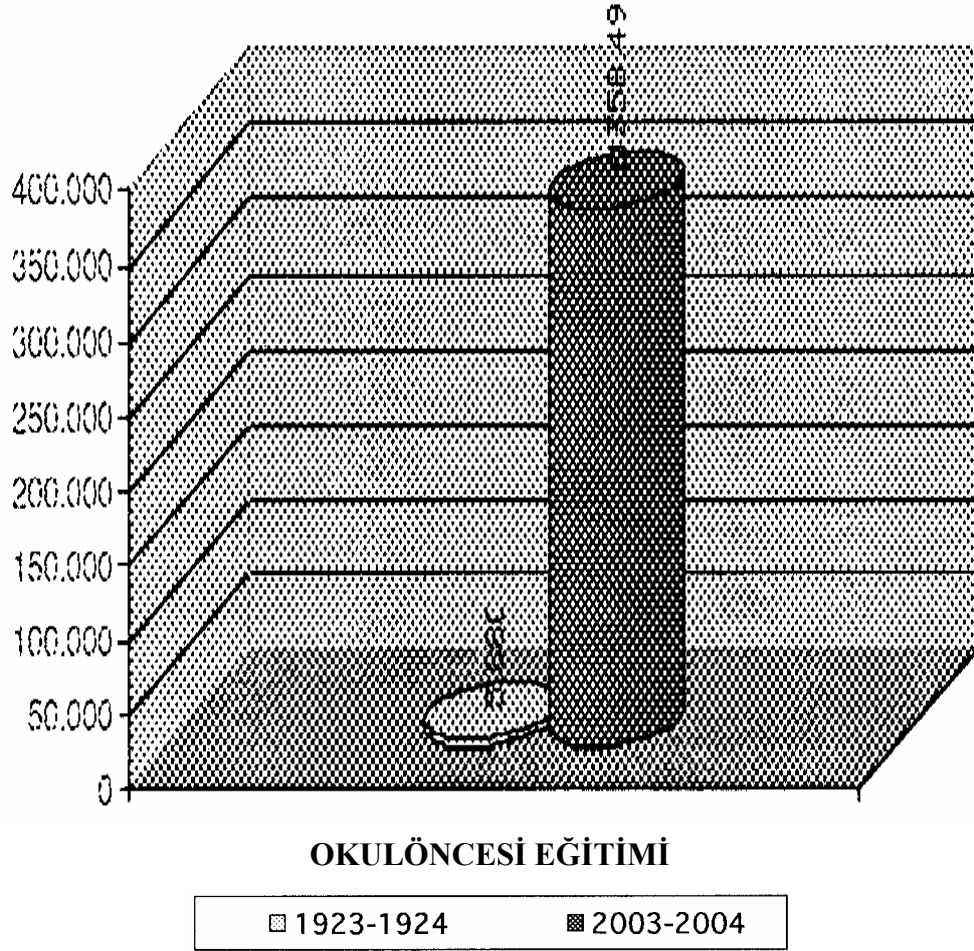
4.4.3. Türkiye’de okulöncesi eğitiminin bugünkü durumu

5 Ocak 1961 gün ve 222 sayılı, İlköğretim ve Eğitim Kanunun yürürlüğe girmesinden bu güne kadar ülkemizde okulöncesi eğitime verilen önemi artmış ve

¹⁸² Bekman ve Gürlesel, Age., s.86

buna paralel olarak eğitim çalışmaları yaygınlaşmıştır. Fakat hitap ettiği nüfusun çok az bir kısmı bu eğitimden yararlanmaktadır.

Şekil 2.1’de görüldüğü üzere, Cumhuriyet’in yeni kuruluşu ile okul öncesi kurumlarda eğitim gören öğrenci sayısı son derece düşüktür. Son yıllarda konuyla ilgili yapılan toplantılarda bunun da yeterli olmadığı yönünde görüşler olmakla birlikte, 2003-2004 öğretim yılları itibariyle okul, öğrenci ve öğretmen sayısında epeyce gelişme olduğu söylenebilir.

Şekil 4.1. 1923 – 1924 / 2003 – 2004 Eğitim Öğretim Yıllarında Okulöncesi Eğitimindeki Öğrenci Sayısındaki Artış.¹⁸³

¹⁸³ Başal, Okulöncesi Eğitim, s.50

Çizelge 4.5.: Türkiye’de 1923 – 2005 Arası Eğitim – Öğretim Yıllarına
Göre Okulöncesi Eğitimde Sayısal Gelişmeler¹⁸⁴

Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen
1923 – 1924	80	5880	136
1943 – 1944	49	1604	63
1963 -1964	146	4767	180
1983-1984	2784	78.981	4414
1997-1998	7532	181.450	10.186
1998-1999	7976	207.319	11.825
1999-2000	8571	251.596	15.696
2000-2001	9249	258.706	16.563
2001-2002	9643	289.066	18.149
2002-2003	11.314	320.038	18.921
2003-2004	13.692	358.499	19.122
2004-2005	16.016	434.771	22.030

Yukarıdaki çizelge 2.5’de Türkiye’de ki okulöncesi eğitimde ki gelişmeler eğitim-öğretim yıllarına göre verilmiştir. Tablodan anlaşıldığı üzere 2000’li yıllarda bu eğitim kademesinde önceki yıllara oranla daha fazla artış olduğu göze çarpmaktadır.

¹⁸⁴ Bekman ve Gürlesel, Age., s.81

Ülkemizde 2006 yılı verileri itibariyle, okulöncesi eğitim veren kurumlarının çeşitlerine göre okul, öğrenci ve öğretmen sayıları da aşağıda verilmektedir.

Çizelge 4.6. 2006 Yılı Okulöncesi Eğitimine Ait Sayısal Veriler¹⁸⁵

Okulöncesi Eğitim	Okul	Öğrenci	Öğretmen
Anaokulu(Resmi)	674	65.879	2733
Ana Sınıfı(Resmi)	15.189	420.650	11.965
Anaokulu(Özel)	421	14.633	636
Ana Sınıfı(Özel)	529	14.067	697
(Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu)	1321	20.402	3634
657 S.K. 191. Maddesine Göre Açılan kurumlar	405	14.515	1245
TOPLAM	18.539	550.146	20.910

Erken çocukluk eğitimi de denilen okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik farklı uygulama modelleri geliştirilmiştir. Bu modeller kurum merkezli eğitim, ev (aile) merkezli eğitim, uygulama modelleri şeklinde sınıflandırılabilir.

4.4.3.1. Kurum merkezli eğitim

Okulöncesi çocuğun tüm gelişimlerini sağlamak ve desteklemek için kurumlarda verilen Froebel'in temelini attığı klasik eğitim uygulamalarıdır.¹⁸⁶

¹⁸⁵ http://sgb.meb.gov.tr/daireler/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2006-2007.pdf

¹⁸⁶ Nurcan Koçak, "Erken Çocukluk Döneminde Eğitim ve Türkiye'de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu", Milli Eğitim Dergisi, Sayı 151 Eylül 2001, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/kocak.htm>

Ülkemizde okulöncesi eğitimde genellikle kurumsal eğitim daha ağırlıklıdır. Bu eğitim kurumları çeşitli yasa ve yönetmeliklerle, resmi ve özel kuruluşlar tarafından çeşitli adlarla açılmakta ve Milli Eğitim Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun ilgili organlarınca denetlenmektedir.¹⁸⁷

4.4.3.1.1. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurum temelli modeller

4.4.3.1.1.1. Özel yada resmi bağımsız anaokulları

36-72 aylık çocuklara verilen bu eğitim genellikle tam gündür. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak açılır.¹⁸⁸

4.4.3.1.1.2. Özel yada resmi anasınıfları

Genellikle ilköğretim okulları bünyesinde açılan 5-6 yaş gurubun çocuklarına eğitim veren kurumlardır. Özel okullar bünyesinde de açılmaktadır.¹⁸⁹

4.4.3.1.1.3. Uygulama anaokulları yada anasınıfları

MEB'e bağlı olarak genellikle Kız Meslek Liseleri bünyesinde olup 3-6 yaş gurubu çocuklara eğitim veren kurumlardır.

Uygulama anaokullarında asıl hedef, öğrencilere laboratuvar hizmeti verilmesinin yanı sıra; çocukların eğitimlerini en nitelikli, en kaliteli ve arzu edilen düzeye en yakın bir ortamda gerçekleştirilmesini sağlamaktır.¹⁹⁰ Ayrıca bu lisedeki öğrenciler de öğretmenlerin denetiminde uygulama imkanı bulmaktadırlar.

4.4.3.1.1.4.Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen projeler

Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü, Türkiye'de okulöncesi eğitim çalışmalarının daha koordineli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi ve bu alanda

¹⁸⁷ Ayla Oktay, Okulöncesi Eğitimde Güncel Konular, Morpa Yayınları, İst. 2005, s.14

¹⁸⁸ Bekman ve Gürlesel, Age., s.81

¹⁸⁹ Bekman ve Gürlesel, Age. s.82

¹⁹⁰ Nilüfer Yıldır, " Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünün Okulöncesi Eğitim Çalışmaları" Ya-Pa 7. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri Eskişehir 1991, s.16

toplumda giderek artan ihtiyaca cevap verebilmesi için 1992 yılında kurulmuştur.¹⁹¹ Bu müdürlüğün yürüttüğü temel projeler aşağıda verilmiştir.

4.4.3.1.1.4.1. Erken Çocukluk Eğitimi Projesi

0-6 yaş çocukların psiko-sosyal ve bilişsel gelişimini güvence altına almayı, gelişim risklerini azaltmayı ve onları örgün eğitime hazırlamayı amaçlamaktadır.¹⁹²

4.4.3.1.1.4.2. Okulöncesi Eğitimden İlköğretime Geçiş Projesi

Bu proje MEB ve Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okulöncesi Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalları işbirliği ile yapılmaktadır. Okulöncesi eğitim programlarıyla ilköğretim birinci sınıf programlarının birbiriyle uyumlu hale getirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.¹⁹³

4.4.3.1.1.4.3. Okul-Veli-Çocuk Eğitimi Programı

Eğitim Vakfı, Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğü ve Anne Çocuk Eğitim vakfı işbirliği ile yapılan proje, 61-72 ay çocukların zihinsel gelişimini sözel ve sayısal becerilerini desteklemek, ilköğretime hazırlanmalarını sağlamak ve okul ve ev arasındaki işbirliğini artırmak amacını taşımaktadır.¹⁹⁴

4.4.3.1.1.4.4. Mobil Anaokulu Projesi

Okulöncesi eğitimi yaygınlaştırmak amacıyla yerel yönetimler ve üniversitelerin işbirliği ile maddi imkansızlıklar içinde olan ailelerin yaşadığı bölgelerde 3-6 yaş gurubu çocuklarına bu eğitim imanını vermek özellikle farklı bölgelerdeki çocukların dil gelişimlerini desteklemek ayrıca anne-babaları çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirmek için uygulanan bir projedir. İstanbul, Bursa, Gümüşhane, Konya, Malatya illerinde uygulanmaktadır. Diğer illerimizde de yaygınlaştırılması yönündeki çalışmalar sürmektedir.¹⁹⁵

¹⁹¹ Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları, s.88

¹⁹² Bekman ve Gürlesel, Age. s.82

¹⁹³ Bekman ve Gürlesel, Age. s.82

¹⁹⁴ Bekman ve Gürlesel, Age. s.82

¹⁹⁵ Bekman ve Gürlesel, Age. s.83

4.4.3.1.1.4.5. Yaz Okulu Programı

Haziran 2004'te yürürlüğe konan Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği gereğince Temmuz-Ağustos yaz aylarında da anaokullarında eğitimin devam etmesi sağlanmıştır. Ayrıca Diyarbakır'da okulöncesi eğitimden yararlanamayan ailelerin çocuklarına yönelik “Yaz Okulu Program”ı uygulanması başlamıştır.¹⁹⁶

4.4.3.1.2. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı programlar

4.4.3.1.2.1. Kreş ve gündüz bakımevleri

Bu kurumlar 0-6 yaş çocukların bakımlarını yaparken onların bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak, onlara temel değerler ve alışkanlıkları kazandırmak amacı ile kurulmuşlardır. Bu kurumlar ücretli olup, kreşler 0-36, gündüz bakım evleri 36-72 aylık çocuklara yönelik hizmet vermektedir.¹⁹⁷

4.4.3.1.2.2. Çocuk yuvaları

0-12 yaş arasındaki korunmaya muhtaç çocukları bünyesinde barındıran kurumlardır. Yatılıdırlar ve çocukların sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını, psiko-sosyal ve bedensel gelişimlerini sağlamakla görevlidirler.¹⁹⁸

4.4.3.2. Ev temelli model

Aile merkezli erken çocukluk eğitimi de denilen bu model doğrudan çocuğa sunulan bir eğitim olmayıp ev ortamını hazırlayarak çocuğun tüm gelişimini etkileyecek kişilere yöneliktir. Çocuğun bakımı ve gelişimini üstlenen kişileri çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda aydınlatır ve bilgi aktarır. Dolayısıyla bu programlar ana babaları yada bu rolü üstlenmiş kişileri aydınlatır.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Bekman ve Gürlesel, Age. s.83

¹⁹⁷ Bekman ve Gürlesel, Age. s.83

¹⁹⁸ Bekman ve Gürlesel, Age. s.84

¹⁹⁹ Koçak, Age.

4.4.3.2.1. Milli Eğitim tarafından yürütülen programlar

4.4.3.2.1.1. Anne Çocuk Eğitim Programı

MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen bu program sosyo-ekonomik olarak elverişsiz koşullarda bulunan ve okulöncesi eğitiminden mahrum olan 6 yaş çocuklarına ve annelerine yöneliktir.²⁰⁰ Anne Çocuk Eğitim Programının amacı çocuğun çok yönlü gelişimini onun en yakın çevresi olan anne yolu ile desteklemektir.²⁰¹ Haftada 3 saat olup 25 haftalık bir süreyi kapsayan sohbet şeklinde grup toplantılarıdır.²⁰² Bu sohbetler, çocukların bilişsel, psiko-motor, fiziksel, sosyal gelişimleri, beslenme, sağlık, tuvalet eğitimi, çocukla iletişim gibi konularda anneleri bilinçlendiren “anne destek programı”, evde anne ve çocuğun birlikte çalışarak çocuğun zihinsel gelişiminin desteklenmesi ve okula hazırlanmasını hedefleyen “zihinsel destek programı”, yine annelere gebelik ve doğum kontrol yöntemleri hakkında bilgilendiren “üreme sağlığı ve aile planlaması”ndan olan üç bölümden oluşur.²⁰³

Bekman ve Gürlesel’den aldığımız bilgilere göre diğer programlar şunlardır:²⁰⁴

4.4.3.2.1.2. Aile-Çocuk Eğitim Programı

MEB Koordinatörlüğünde Tarım Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ve Eğitim-Sen tarafından UNICEF desteğiyle sosyal ve ekonomik yönden olumsuz koşullarda yaşayan 0-6 yaş çocuklarını ve ailelerini içeren bir programdır. Bebek bakımı, çocuk gelişimi, sağlık, beslenme, çocukla iletişim, oyun-oyuncak gibi konuları kapsayan “aile eğitim programı”, çocuğun gelişim özelliklerine uygun etkinlikleri anneye öğretme ve uygulatmayı kapsan “gelişimsel eğitim programı”ndan oluşur. Eğitimcilerin ev ziyaretleri veya grup toplantılarıyla yürütülür.

²⁰⁰ Bekman ve Gürlesel, Age.,s.87

²⁰¹ Koçak, Age.

²⁰² Çiğdem Kağıtçıbaşı, “Okul Öncesi Eğitim Programlarının Uygulanmasında Ailelerle Yeterince İşbirliği Yapılmamaktadır”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 132 Aralık 1996, s.26

²⁰³ Bekman ve Gürlesel, Age., s.87

²⁰⁴ Bekman ve Gürlesel, Age., s.87-96

4.4.3.2.1.3. Anne-Baba-Çocuk Eğitim Projesi

MEB Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından 1997-1998 yılında başlatılan bu programın amacı aile bireylerini bilinçlendirmektir. Bayanlara ve erkeklere uygulanan bu program bölgesel ihtiyaçlar doğrultusunda Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün belirlediği konuları gezici kurslar yada ev ziyaretleri olarak saatlik, günlük ve haftalık programlar şeklinde uygulanabilmektedir.

4.4.3.2.2. Diğer kuruluşlar tarafından uygulanan programlar

İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından İstanbul'un gecekondü bölgelerinde başlatılan ve daha sonra Ankara, İzmir, Gaziantep, Mersin, Ereğli, Bursa gibi 24 ile yayılan "Ana-Baba Eğitimi Projesi" farklı yaş gurubu olan ebeveynlere çocuk gelişimi, olumlu iletişim yolları, çocuklarda uyum ve davranış bozuklukları, eşler arası ilişkilerin aileye etkileri, okul başarısı, anne-baba tutumları gibi birçok konularda anne-babaları bilinçlendirmektedir.

4.4.3.2.3. Sivil toplum kuruluşlarının okulöncesi eğitimi hizmetleri

4.4.3.2.3.1. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği

Bu dernek 1999'dan beri okulöncesi eğitimini desteklemektedir. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği anasınıflarının donatılması, okulöncesi eğitim programlarına destek verilmesi, erken çocukluğu geliştirme projesine mali destek, çocuklara doğrudan eğitim, anne-baba eğitimi, okulöncesi öğretmenlerine hizmet içi eğitim alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

4.4.3.2.3.2. Anne-Çocuk Eğitim Vakfı

Çalışmaların okulöncesi eğitim programları geliştirme ve uygulama alanında yoğunlaştırmıştır.

Genel olarak 0-10 yaş arasında çocukları bulunan anne-babaları çocuk gelişimi, eğitimi, bakımı, çocukla iletişim, ailenin çocuk yetiştirmedeki rolü gibi alanlarda bilinçlendirmek ve çocuk eğitimine katkıda bulunmak için "Anne-Çocuk Eğitim Programı", "Anne Destek Programı", "Okulöncesi Veli Çocuk

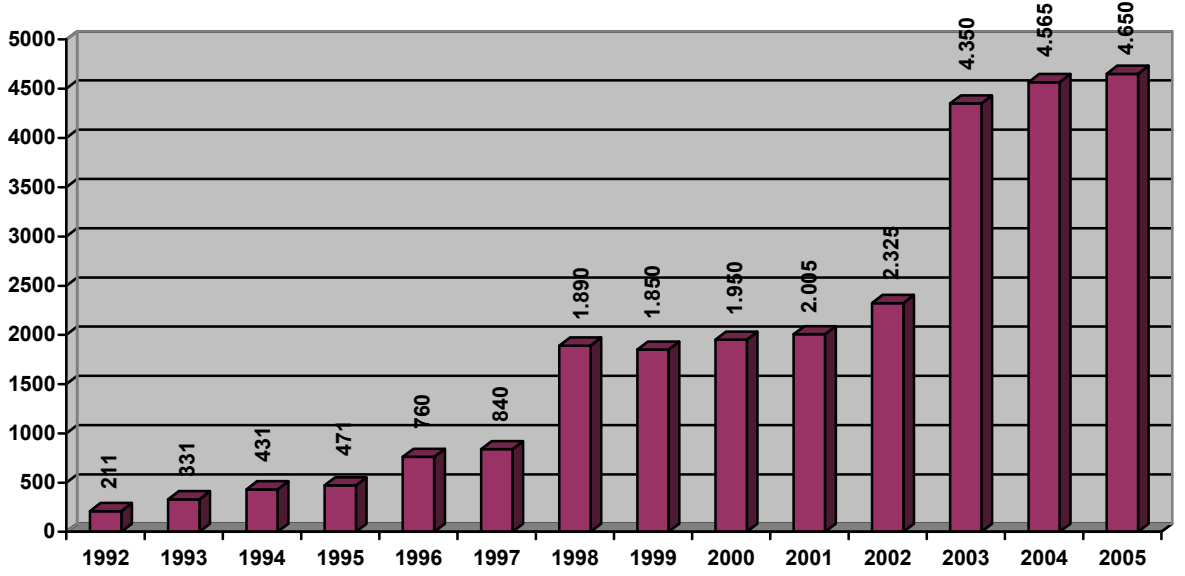
Eğitim Programı”, “Yaz Anaokulu ve Anne Destek Programı”, “Aile ve Çocuk Eğitim Merkezi Kış Uygulamaları”, “Baba Destek Programı”, “Aile Mektupları Projesi”, “Çocuk ile İletişim Seminerleri”, “7 Çok Geç Kampanyası”, “Benimle Oynar mısın?” tv programı çalışmalarını yapmışlardır.

4.4.3.2.3.3. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı

Bu vakıf “Kadın ve Çocuk Merkezleri Projesi”ni uygulamaktadır. Bu projede bizzat anneler tarafından mahalle merkezleri kurularak ihtiyaç doğrultusunda mahalle yuvası veya oyun odası açılmaktadır. 0-6 yaş çocuğu bulunan annelere mahalle anneliği faaliyeti de yapılmaktadır. Kısaca anneler diğer annelere eğitim ve destek vermektedir.

2005 yılı itibariyle toplam 33 üniversitede Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı bulunmaktadır. Bunların bir tanesi Açık Öğretim Üniversitesi olup 9’u ikinci öğretimde de okulöncesi öğretmenliği lisans programı uygulanmaktadır. Bunun dışında bir üniversitede Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, 2 üniversitede Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmenliği ve bir üniversitede Anaokulu Öğretmenliği Lisans Programı vardır. Öğrencilerin yıllar göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Şekil 4.2 1992-2005 Arası Anaokulu – Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programında Kayıtlı Öğrenci Sayıları.²⁰⁵

²⁰⁵ [http:// www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/kasim_2005.doc](http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/kasim_2005.doc)

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

İlk çağda Avrupa’da çocuk eğitimi ile ilgili görüşleri olan Platon ve Aristo dikkati çeker. Platon eğitimde devletçi bir görüşe sahiptir ve çocukların 3 yaşından itibaren resmi görevli bayan eğitimciler tarafından yetiştirilmesini savunurken Aristo çocuğun ailesi tarafından yetiştirilmesini savunur. İkisi de çocuk eğitiminde oyunun önemini savunur.

Orta çağda Avrupa’da okulöncesi dönemdeki çocuk sosyal hayatın dışında idi, duygu ve düşünceleri değer görmezdi. Eğitim dinseldi ve bedensel ceza kullanılırdı. Sopa ve kırbaç ve her türlü dayak şekilleri okulda ve ailede Orta çağ öğretmenin ayrılmaz bir vasıtası halinde kalmıştır. İslam dünyasında ise çocuk eğitime çok önem verilirdi. İslam, insanın doğuştan iyi olduğunu kabul eder çocuğu anne ve babasına verilmiş bir ilahi emanet sayar. Çocuğun eğitiminden babası sorumludur ve okula başlama yaşı yoktur. Her çocuk belli bir olgunluğa geldiğinde okula başlar. Çocuk eğitiminde oyunun, bireysel farkların, gelişimin önemlidir. Dayağı tavsiye etmezler çocuğun iyi hareketlerini övme ve teşvik etme önemlidir.

Orta çağın sonlarına doğru Avrupa’da çocukların eğitimleri konusundaki görüşler değişmeye başladı. Rönesans ve Reform hareketleri sonucunda kilisenin gücü azaldı çocuk-aile kavramı değer kazanmaya başladı. Yakın çağ Avrupa’sında Pestalozzi, Froebel, Montessori, Piaget gibi düşünürler çocukluk eğitime çok önem verdiler. Çocukluk eğitimi için günümüzde de etkisi ve yöntemleri kullanılan eğitim anlayışı doğrultusunda somut adımlar atıldılar.

Ulaştığımız bilgiler ışığında Avrupa ve İslam dünyasında İlk çağda ve Orta çağda büyük farklılıklar vardır. İslam dünyası çocuğa önem ve değer verirken Avrupa’da ise çocuk sosyal hayatın dışında tutulmuş eğitiminde dayak ön planda olmuştur. Öyle ki dayaktan sakatlanan çocuk sayısı küçümsenmeyecek düzeydedir. Ama İslam dünyası çocuğa çok önem vermiş dayağı en son çare olarak görmüş hatta 10 yaşından küçük çocuklara dayağı önermemiştir.

Yakın çağ Avrupa’sında çocuk değer kazanmış eğitimleri konusunda birçok bilimsel araştırmalar yapılmış ve günümüz erken çocukluk eğitim anlayışı gelişmiştir.

Osmanlıda 1908’lerde günümüz modern okulöncesi eğitim anlayışı ve uygulamalarına rastlamamıza rağmen devletin içinde bulunduğu durumlardan dolayı gerekli önem ve değer bu eğitim kademesine verilememiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu yıllarda daha çok ilköğretime ve yetişkinlerin okuma-yazma öğrenmesine ağırlık verilmiş zaten çok az olan okulöncesi eğitim kurumları da kapatılarak bütçeleri ilköğretime aktarılmıştır. 1930’lardan 1960’lara kadar uykuya yatırılmıştır. 1960’lardan sonra gelişmeye başlamıştır.

Günümüz gelişmiş ülkelerinde okulöncesi eğitimdeki okullaşma oranı % 36-100 arasında iken, ülkemizde bu oran % 16’lar düzeyindedir. Okullaşma oranının en düşük olduğu kademe okulöncesi eğitimdir. Son yıllarda erken çocukluk eğitiminin çocuk açısından önemi ülkemizde daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır. Buna paralel olarak gerek resmi gerekse özel kuruluşlar bu eğitim kurumlarını yaygınlaştırma çalışmalarını hızlandırmışlardır. Ülkemizde 2006 yılı itibariyle okulöncesi eğitiminde 18.539 okul, 550.146 öğrenci ve 20.910 öğretmen bulunmaktadır.

Gerek Milli Eğitim Şuralarında gerekse Kalkınma Planlarında okulöncesi eğitimi yaygınlaştırma kararları alınmış ama mali yetersizliklerden dolayı hedeflere maalesef ulaşılamamıştır.

Türkiye’de okulöncesi eğitimi Türk Milli Eğitiminin temel felsefesi, ana politikaları ve genel amaçları ile tutarlılık göstermektedir. Zorunlu olmayan bu eğitim de genellikle anasınıflarına ağırlık verilmektedir. Bazı özel kurum ve kuruluşların kreş ve anaokulları çalışmaları da bulunmaktadır.

Ülkemizde okulöncesi eğitimde genellikle kurumsal eğitim daha ağırlıklıdır (%92.5). Bu eğitim kurumları çeşitli yasa ve yönetmeliklerle, resmi ve özel kuruluşlar tarafından çeşitli adlarla açılmakta ve Milli Eğitim Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun ilgili organlarınca denetlenmektedir.

Türkiye Cumhuriyetinde okulöncesinin temel amacı Milli Eğitim amaçları ve ilkeleri doğrultusunda, çocukları ilköğretime hazırlamak, Türkçe’yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak, elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar

için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak, çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini, temel alışkanlıklar kazanmalarını sağlamaktır.

Okulöncesi eğitimi de diğer eğitim kademeleri gibi planlı ve programlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu eğitim kademesinde yıllık ve günlük planlar kullanılır. Bu planlarda amaçlar ve amaçlara ulaşmak için kazanımlar bulunur.

Son yıllarda okulöncesi eğitim hizmetlerinde bir yaygınlaşma görülmekle birlikte genel olarak değerlendirildiğinde erken çocukluk döneminde verilen hizmetler hedef kitle dikkate alındığında yetersiz kalmaktadır. Özellikle 0-4 yaş grubuna sağlanan hizmetler 5-6 yaş grubuna sağlanan hizmetlerden daha yetersizdir. Hedef kitleye sağlanan hizmetlerin dağılımında bölgeler arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Okulöncesi eğitime hizmet veren binaların fiziksel yapılarında yetersizlikler bulunmaktadır. Bu yetersizlikler hem iç hem de dış mekanlar için söz konusudur. Okulöncesi eğitimde görev alan personelin sayısı, çeşitliliği ve donanımı yetersizdir. Okulöncesi dönemde verilen hizmetlerin Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Turizm Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Üniversiteler, Sivil Toplum Örgütleri bünyesinde farklı modellerde gerçekleştirildiği bilinmektedir. Tüm bu sektörlerde yapılan eğitim uygulamalarına rağmen hedef kitleye ulaşmada yaygınlaşma politikalarının yetersiz kaldığı, gerek idarî yapı gerekse uygulama modellerinde değişikliklere ihtiyaç duyulduğu bir gerçektir.

5.2. Öneriler

Okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması için öneriler:

1- 6 yaş yani 61-72 aylık çocuklar için bu eğitim kademesi zorunlu hale getirilmeli, kademeli olarak daha sonra 4-5 yaş gurubu için zorunlu olmalıdır.

2- Zorunlu yaş gurubunda bulunana çocuklar için bu eğitim ücretsiz verilmelidir.

3- Eğitimde ikili eğitim uygulanmalı. Böylelikle daha az masrafla daha fazla çocuk bu eğitim olanaklarından faydalanabilir.

4- Yaz aylarında özellikle kırsal bölgelerdeki okullar bu eğitim için kullanılabilir. Öğretmenlerin bu hizmeti verebilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

5- 0-3 yaş arası çocukları için özellikle ailelere eğitim verilmelidir. Yani bu yaş gurubu çocukların anne ve babalarının eğitimine önem verilmelidir.

6- Sağlık ocaklarında, çocuk eğlence merkezlerinde bir bölüm ayrılarak bu eğitim verilebilir. Ev ziyaretlerinde bulunulabilir. Yine halk eğitim merkezlerinde bu eğitim çalışmaları artırılabilir.

7- Ekonomik gelişmeler ile okulöncesi eğitim arasında sıkı bir ilişki vardır. Okulöncesi hizmetlerinin verilebilmesi belli bir mali kaynak gerektirir. Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecinde tüm ekonomik ve sosyal göstergelerini bu birliğe üye olan ülkelerin kurallarına ve ortalamalarına ulaştırması hedefleniyor. Bu süreçten yararlanılarak Avrupa Birliği kaynaklarından okulöncesi eğitimi için destek alınabilir.

8- Ülkemizde bu eğitim kademesinde daha çok kurumsal modeller uygulanmaktadır. Diğer modellerinde uygulanması desteklenerek artırılmalıdır.

9- Kurumsal modelde kırsal ve az gelişmiş yörelere önem verilmeli, orta ve üst gelişmiş bölgelerde özel sektör özendirilmelidir. Kırsal ve az gelişmiş bölgelerdeki finansman olanakları Avrupa Birliği fonlarından sağlanabilir.

10- Özel sektör bu eğitim kademesi için özendirilmelidir. Bunun için devlet bazı kolaylıklar ve destekler sağlayabilir. Örneğin;Kurumlar vergisi indirimi, uzun vadeli kredi olanakları, kurumlar vergisinden belli bir süre için muafiyet, ucuz arazi veya bina satışı, ithal ürünlerde gümrük vergisi indirimi gibi.

11- Yaygınlaştırma çalışmaları sırasında eğitimde niteliğin artırılması için bu kurumlarda denetim sıkı tutulmalıdır. Performans ölçümünde yaptırımlar ve ödüllendirmeler bulunmalıdır. Bunun için standartlar belirlenmelidir.Bu denetimde değerlendirme; fiziki koşullar hizmetin niteliği, eğitim-bakım, öğretmen kalitesi ve diğer çalışanların niteliği bir arada değerlendirilmelidir. Bunu yapan kişiler ayrıca rehberlik, izleyici ve danışmanlıkta verebilecek yeterlilikle olabilmelidir. Bunlarda akademik bir takım tarafından yönlendirilmeli, izlenmeli ve değerlendirilmelidir.

12- Bu denetim sonucunda yaptırımlar uygulanmalıdır(kapatma, devlet desteğini sınırlama gibi). Yaptırımlar açık ve net olarak önceden belirlenmiş olmalıdır.

13- Kurumların performans ölçümünde başarılı olanlar ödüllendirilmelidir. Bu ödüllendirme hem kurum hem de çalışanlara yönelik olmalıdır.

14- Üniversitelerde bu eğitim kademesi için öğretmen yetiştiren bölümler öğrenci alımı sırasında adayları mesleğe yakınlık testinden geçirilmeli. Bunun için düzenlemeler yapılmalıdır.

15- Öğretmen atamalarında bu eğitim kademesi için ayrılan kadrolar artırılmalıdır.

16- Öğretmenler sürekli hizmet içi eğitim almalı bunun için düzenlemeler yapılmalıdır.

17- Kamuoyu bu eğitimin önemi ve gerekliliği konusunda bilinçlendirmelidir.

18- Okulöncesi öğretmeni olmak üzere üniversitelerde öğrenim gören öğretmen adaylarının Türkçe'yi güzel ve doğru kullanmaları için programlarına diksiyon dersi eklenmelidir.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ**, Yahya. “Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi”. Milli Eğitim Dergisi. Sayı 132, 1996,
 Türk Eğitim Tarihi. Alfa Yayınları, İstanbul 2001,
 “Anaokullarının Osmanlı’da İlk Programları ve Ders Uygulamaları İle Yaratıcı Dramanın İlk İzleri”. Aklın ve Bilimin Aydınlığında Eğitim Dergisi. Sayı 51, Mayıs 2004,
- ARAL**, Neriman. **KANDIR**, Adalet. **YAŞAR**, Münevver Can. Okulöncesi Eğitimi 1.Ya-Pa Yayınları, İstanbul Ağustos 2001,
- AYTAÇ**, Kemal. Avrupa Okul Sistemlerinin Demokratlaştırılması. Ankara Üniv. Basımevi, 1985,
 Avrupa Eğitim Tarihi.Marmara Üniversitesi İlahiyat Fak. Vakfı Yayınları, İstanbul 1998,
- BAŞAL**, Handan Asude. Okulöncesi Eğitime Giriş,. Vipaş Yayınları, Bursa 1998,
 Okulöncesi Eğitim. Morpa Yayıncılık, İstanbul 2005,
 Okulöncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri. Morpa Yayıncılık, İstanbul 2005,
- BARKÇİN**, Fatma. “DPT Çalışmaları ve Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Okulöncesi Eğitimin Yeri”. Ya-Pa 7. Okulöncesi Eğitimi Ve Yaygınlaştırılması Semineri. Eren Ofset, İstanbul 1991,
- BAŞGÖZ**, İlhan. Türkiye’nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk. Başbakanlık Basımevi, Ankara 1995,
- BAYRAKLI**, Bayraktar. İslam’da Eğitim. Marmara Üniv. İlahiyat Fak. Yayınları, İstanbul 1989,
- BAYRAKTAR**, Faruk. İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri. Marmara üniv. İlahiyat Fak. Yayınları, İstanbul 1989,
- BEKMAN**, Sevda. **GÜRLESEL**, Can Fuat. Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okulöncesi Eğitim TÜSİAD Yayın, 2005,
- DAĞ**, Mehmet . **ÖYMEN**, Hıfzırrahman R. İslam Eğitim Tarihi. MEB. Ankara 1977,
- DEMİREL**, Özcan. Eğitimde Program Geliştirme. Pagem A Yayıncılık, Ankara 2005,

- DUMAN**, Tayip. “Okulöncesi Eğitim ve Öğretmen Yetiştirme”. Milli Eğitim Dergisi. Sayı 126-132, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1995-96,
- ERGİN**, Osman. Türk Maarif Tarihi. Eser Matbaası, İstanbul 1977,
- KAĞITÇIBAŞI**, Çiğdem. “Okul Öncesi Eğitim Programlarının Uygulanmasında Ailelerle Yeterince İşbirliği Yapılmamaktadır”. Milli Eğitim Dergisi. Sayı 132, Aralık 1996 ,
- KANTARCIOĞLU**, Selçuk. Ana Okulları Örgütü. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1964,
- KARASAR**, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005,
- KAPLAN**, Saim. Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara, 1998,
- KOÇAK**, Nurcan. “Erken Çocukluk Döneminde Eğitim ve Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu”. Milli Eğitim Dergisi. Sayı 151, Eylül 2001,
- KOÇER**, Hasan Ali. Eğitim Tarihi. Ankara Üniv. Eğitim Fak. Yayınları, Ankara 1980,
- KONAKLI**, Nurettin. “Kalkınma Planlarında ve Yıllık Programlarda Okulöncesi Eğitim”. Ya-Pa 8. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Bursa 1992,
- LEVENT**, Ethem. “Beş Yıllık Kalkınma Programlarında Okulöncesi Eğitim”. Okulöncesi Eğitim ve Sorunları. Türk Eğitim Derneği VII. Eğitim Toplantısı, Şafak Matbaası, Ankara 1983,
- MEYDAN**, Selahattin. “Türkiye’de Okulöncesi Eğitime Bakış”. Ya-Pa Okulöncesi Eğitim Semineri. 1984,
- “ Okulöncesi Eğitimin Tarihi Gelişimi”. Ya-Pa Okulöncesi Eğitim Semineri. İstanbul 1990,
- NİŞANCI**, Abdullah. “ Türkiye’de Okulöncesi Eğitiminin Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu”. Okulöncesi Eğitimi. Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1977,
- OGUZKAN**, Şükran. **ORAL**, Güler. Okulöncesi Eğitimi. MEB Yayınları, İstanbul 2003,

- OKTAY**, Ayla. “Okulöncesi Eğitimin Dünü ve Bu Günü”. Eğitim ve Bilim Dergisi. Sayı 42, Mart 1983,
- “ Türkiye’de Okulöncesi Eğitim”. İnönü Ün.v. Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildiriler. Mayıs 1989,
- Yaşamın Sihirli Yılları. Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2004,
- Okulöncesi Eğitimde Güncel Konular. Morpa Yayınları, İstanbul 2005,
- ÖYMEN**, Hıfzırrahman Raşit. Doğulu ve Batılı Yönüyle Eğitim Tarihi. Ayyıldız Matbaası, Ankara 1969,
- ÖZALP**, Reşat. **ATAÜNAL**, Aydoğan. Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı. MEB Yayınevi, İstanbul 1977,
- ÖZTÜRK**, Cemil. Türkiye’de Düünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar. MEB Yayınları, 2005,
- POYRAZ**, Hatice. **DERE**, Hale. Okulöncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri. Anı Yayıncılık, Ankara Eylül 2003,
- RYAN JR.**, Bernard. Çocuğum Okula Başlıyor. çev: Müge İzmirli. Hayat Yayınları, İstanbul 2001,
- MEB.** (1998). Milli Eğitim İle İlgili Bilgiler. Ankara: MEB Yayınları.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı**, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı**, 1996 Yılı Programı, Ankara 1996,
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı**, 1998-1999 Yılı Programı, Ankara 1998-1999,
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı** 2001 Yılı Programı,. Ankara 2000,
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı** 2002 Yılı Programı,. Ankara 2001,
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı** 2003 Yılı Programı,. Ankara 2002,
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı** 2004 Yılı Programı,. Ankara 2003,
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı** 2005 Yılı Programı,. Ankara 2004,
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı** 2006 Yılı Programı,. Ankara 2005,
- T.C. MEB Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1975,
- T.C. MEB Onuncu Milli Eğitim Şurası**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1981,
- T.C. MEB Onbirinci Milli Eğitim Şurası**, Milli Eğitim Yayınları,

- T.C. MEB Onikinci Milli Eğitim Şurası**, Milli Eğitim Yayınları,
- T.C. MEB Ondördüncü Milli Eğitim Şurası**, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul. 1993,
- T.C. MEB Onbeşinci Milli Eğitim Şurası**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul. 1996,
- T.C. MEB** Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü. Kreş Programı. Ya-Pa Yayınları, İstanbul. 2002,
- T.C. MEB** Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğü. Okulöncesi Eğitim Programı. MEB Yayınları, 2006,
- T.C.MEB** Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okulöncesi Eğitim Programı. Ya-Pa Yayınları, İstanbul 2002,
- URAL**, Mehmet . “Ülkemizde Okulöncesi Eğitimin Yeri ve Önemi”. Ya-Pa 4. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Ankara 1986,
- YANGIN**, A. Ekrem. “Yurdumuzda Okulöncesi Eğitim”. Ya-Pa 7. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Eskişehir 1991,
- YILDIR**, Nilüfer. “Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünün Okul Öncesi Eğitim Çalışmaları” Ya-Pa 7. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Eskişehir 1991,
- YILMAZ**, Nahide. “Okul Öncesi Eğitim”. Ya-Pa 6. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul 1989,
- Anaokulu Öğretmeninin Rehber Kitabı. Ya-Pa Yayınları İstanbul 1999,

İnternet kaynakları

<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/1996/prog96.pdf>

<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/1998/1998.pdf>

<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/1999/prog99.pdf>

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>

<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2001/2001.pdf>

<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2002.pdf>

<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2003.pdf> .

<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2004.pdf>

<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2005/index.htm>

<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2006.pdf>

http://sgb.meb.gov.tr/daireler/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2006-2007.pdf

http://www.7cokgec.org/files/tusiad_dogru_baslangic:turkiyede_okul_öncesi_egitim3.pdf

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/kocak.htm>

http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/kasim_2005.doc

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi51/akyuz.htm>

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Sivas'ta doğdu ilk, orta ve lise öğrenimini Sivas'ta tamamladı. 2002 yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Erzurum ili Uzundere ilçesine anasınıfı öğretmeni olarak atandı. Aynı zamanda Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği bölümü için açılan araştırma görevliliği sınavını kazandı. Bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra araştırma görevliliğine geçiş yaptı. Halen aynı görevi sürdürmektedir. Evli ve iki çocuk annesidir.